

TROBLA

GLASILO OBČINE VELIKE LAŠČE

NAVODILA ZA PISANJE PRISPEVKOV V OBČINSKO GLASILO TROBLA

Zaradi lažjega urejanja prosimo vse avtorje člankov, da pošiljajo ustrezno pripravljena besedila. Ta lahko dopolnijo tudi s fotografijami, ki so povezane z vsebino prispevka. Fotografije morajo biti primerne kakovosti: visoke ločljivosti in velikosti vsaj 1 MB. Fotografije pošljite ločeno od besedila, vsako v svoji priponki. Pri končni grafični obdelavi prispevka si uredništvo dovoljuje izbor primernih fotografij po strokovni oceni ter popravke besedila v skladu z zahtevami lektorja.

Prispevke pošljite na elektronski naslov **trobla@velike-lasce.si** do objavljenega roka za oddajo prispevkov v tekoči številki občinskega glasila.

Objavljeni članki ne izražajo uradnega stališča Občine Velike Lašče. Uredništvo si pridržuje pravico, da poslano gradivo preoblikuje v skladu s celostno podobo Troble.

Letnik 27, številka 4, 30. junij 2021.

Izhaja sedemkrat letno; gospodinjstva v občini prejmejo glasilo brezplačno.

Naklada: 1.590 izvodov.

Izdajatelj: Občina Velike Lašče.

Odgovorna urednica: Angelca Petrič.

Uredniški odbor: Dragica Heric, Jože Starič in Andrej Perhaj.

Lektoriranje: Jezični dohtarček, s. p. (razen že oblikovanih prispevkov).

Prelom: Špela Andolšek, s. p.

Foto na naslovnici: Boštjan Podlogar

Tisk: Evrografis, d. o. o.

Naslov uredništva: Trobla, Levstikov trg 1, 1315 Velike Lašče.

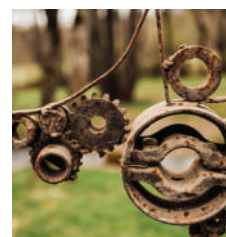
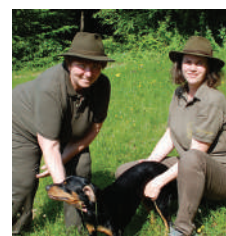
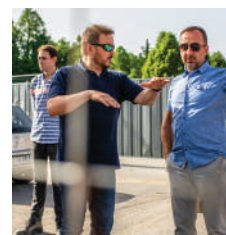
Tel.: 01 781 03 70

E-pošta: trobla@velike-lasce.si. Prispevke za Trobla lahko oddate tudi v nabiralnik, ki se nahaja v hodniku pritličja občinske stavbe.

Naslednja Trobla izide 15. septembra 2021; prispevke je treba oddati do 1. septembra 2021.

KAZALO

Županova stran	3
Občinski praznik	4
Podelitev občinskih priznanj	4
Dom v jeziku	14
39. srečanje likovnikov	
Trubarjevi kraji	18
Občinske strani	20
S seje občinskega sveta	20
Prostofer	26
Kmetijstvo/Narava	28
Intervju:	
Lovki Cirila in Maja Marinčič	30
Intervju:	
Ravnateljica Metoda Kolar	34
Knjižnica	40
Kultura	42
Pesem si	42
Razstava Mojce Borko	46
Poletna muzejska noč	49
Trubarjevi stebri slovenstva	50
Jože Centa: V borbo brez kruha za ta ljubi kruhek	52
Iz velikolaškega okraja – Smolo so drli	56
Društva/Dogodki	58
Pohod konjskih vpreg	58
Kako zmanjšati hrup	60
Slovenska bakla v naših krajih	63
Adl o tem in onem	65
Oglasi	68
Razvedrilo	70
Zahvale	71

CESTNE ZAPORE

Če se zapre cesta, to mnogim ljudem predstavlja izjemen stres. Ta stres je v veliki meri povezan z omejitvijo morebitne svobode gibanja, kar je v bistvu razumljivo, saj nam taka cestna svoboda daje občutek varnosti. Najbrž pa to ne velja za vse, recimo za take, ki čakajo kakšen osebni obisk uradnega državnega izvršilnega organa, zapora ceste lahko pride zelo prav. Zapora ceste jim takrat lahko nudi nasprotno, lažen občutek, da bi lahko preložili delovni obisk. No, cestnih zapor je več vrst. Delimo jih na uradne in neuradne; glede obsega so lahko popolne ali so delne cestne zapore. Pomembno pa je tudi trajanje, saj nekatere cestne zapore lahko trajajo več mesecev morda tudi več let, tiste druge pa so le v obsegu nekaj ur. Za uradne cestne zapore na državnem in občinskem nivoju velja, da mora vlagatelj plačati takso, seveda ob pravilno izpolnjenem obrazcu. Neuradne cestne zapore imajo drugačno ceno, npr. ob šrangih, ali pa tiste enostranske, medsosedske cestne zapore, katerim daje post festum vrednost pravniško sodniška kolobocija.

In kaj je namen cestnih zapor? Varnost udeležencev v cestnem prometu, saj so dela, kot so urejanje bankin, sečnja obcestnih dreves ali pa miniranje skalne brežine lahko zelo nevarna. Po drugi strani pa cestna zapora omogoča učinkovitejše delo, še zlasti, če je zapora namenjena obnovi dela ceste. Ravno tovrstne zapore imajo posebno mesto med stresnimi dejavniki. Predvsem velja to za župane. Obnova ceste z delno ali popolno zaporo je za župana po eni strani pozitiven stres, ki spremlja razvoj občine, saj je obnova cestne infrastrukture pač pomemben način zveze in indikator delavnosti župana v smeri proti občanom. Po drugi strani pa je kdaj ista zapora zelo negativen stres, ker županova želja po lepem in črnem ter dišečem žametnem asfaltu lahko zaradi jeze prizadetih

občanov raztopi kakšen volilni glas. Torej, lepe in tekoče prevozne ceste so zelo pomemben element pri normalnem funkcioniranju občine in dobrobiti občanov.

Cestne zapore niso prizanesene niti naši občini. V splošnem velja, da jih povzročitelji pristojno prijavljajo, saj se zavedajo odgovornosti, po drugi strani pa je precej nevhvaležna zadeva, če akterja cestne zapore obišče policija ali inšpekcija. Sankcije ob nepravilnostih so nevhvaležne. Da pa so cestne zapore zanimiva popestritev občinskega življenja in da vplivajo na pohitritev bitja srca, ki ga spremlja povišan krvni tlak, priča dogodek izpred nekaj dni. Nekje na cesti blizu meje s sosednjo občino me na sredini vozišča zaustavi okrogel znak, znotraj rumen, obkrožen s pet centimetrov rdeče barve. Hitro pobrskam po znanju CPP, nakar moje pojmovanje prometnih znakov potrdi še pokončni redar v živo rumenem opozorilnem brezrokavniku. Stopim iz avta in ga vprašam, kako je z zaporo ceste, ker o njej kot župan nisem nič vedel. V rumeno odet frajer, postavljen v obrambno držo, me vpraša po akreditaciji za župana! Ker slučajno nisem okoli vratu nosil tiste županove »zlate ketne«, ki me olepša na porokah in slavnostnih akademijah, sem moral po neuspešni legitimaciji brez ustreznih dokazil o »županovstvu« kot neposlušni voznik zaustavljenega avtomobila poklicati policijo. Po nadaljevanju poti sem izvedel, da so do prihoda policije vso mobilno snemalno infrastrukturo s pretečimi zapovednimi znaki preselili na ono stran meje naše občine, kjer so reklamni filmarji imeli dovoljenje za začasno zaporo ceste. Meni nič tebi nič se v takih in podobnih scenarijih določeni snemalni gurugi z ekipami lahko privoščijo takšno diverzijo. Po drugi strani pa za primerjavo vznemirja, celo boli, z negativno konotacijo označena za-

pora ceste zaradi opravljanja nujne sečnje. Vnaprej planirana vloga, vse po šolsko, in nato obvestilo o uradni zapori odseka ceste zaradi sečnje dreves v strmem terenu nad dotično cesto, a tako občino kot vlagatelja dočaka kup negativnih kritik. Tudi takih neracionalnih. Ja, se razume, da je za nekatere takšna zapora ceste stres, ker bi se morda morali odreči vsakodnevnemu cestni rutini. Poznam in razumem. Pride tisti občutek kršenja svobode gibanja, ki je tudi mene zadnjič spravil v stres. Vse lepo in prav, a kakorkoli na koncu izpade, si v letošnjem letu želim, da bi v naši občini prijavi kakšno cestno zaporo zaradi gasilske veselice. To naj bo začasna zapora, pol dneva. Pomislek imam, da bodo nekateri tudi takšne dobrodejne cestne zapore dojeli preveč stresno. Nekje v spominu mi leži, da sem ob podobnih zaporah že doživel, kako so ljudje reagirali na »cestnozaporni« stres. Nekateri so se glasno smejali in objemali, drugi so se lotili reševanja globljih filozofskih, še nerešenih dilem, vsem pa je bilo skupno, da so imeli bolj ali manj očitne motnje ravnotežja.

Dragi občani, prihaja čas počitnic in letnega oddiha. Izkoristite ga čim bolj po zastavljenih planih, s čim manj negativnega stresa ter s stalnim zavedanjem, da med nami še vedno kroži tisti prekleti virus, zaradi katerega nam predpisujejo takšne ali drugačne omiljene biovarnostne ukrepe. Imejte lepo poletje!

Dr. Tadej Malovrh
Vaš župan

VELIKOLAŠKA PRAZNUJE

dežela slikovitih zgodb

Po konci spet, rojaki, tožne glave,
zdravimo se iz žalosti globoke!
Dovolj z nebes bridkosti in težave,
spet šibo Oče bo dejal iz roke;
v nas milostno se bo ozrl iznova,
nas pogubiti volja ni njegova.
Josip Stritar, Po konci glave!
(Ljubljanski zvon, 1895)

Nika Perovšek in Angelca Petrič, občinska uprava (povzeto po scenariju Matjaža Grudna)
foto: **Boštjan Podlogar**

1. Mimohod praporjev gasilskih in drugih društev
2. Postroj
3. Nastop Velikolaške vokalne skupine

Slavnostna akademija s podelitvijo občinskih priznanj in akustičnim koncertom skupine MI2

Osrednja prireditev ob letošnjem občinskem prazniku je bila posvečena 30. obletnici samostojnosti Slovenije. Slavnostna akademija s podelitvijo občinskih priznanj in akustičnim koncertom skupine MI2 je zaradi danih epidemioloških razmer in ukrepov potekala na Trubarjevi domačiji na Rašici. V izjemnem ambientu domačije sta akademijo povezovala Alenka Matjašič in Matjaž Gruden in program pričela z besedami Ivana Cankarja (»Očiščenje in pomlajenje« iz aprila 1918):

Priznam odkrito, da sem v prvih mesecih vojne trepetal za ta narod, ki ga ljubim, kolikor človek ljubiti more. Rekel sem si v plahem srcu: »Ta peščica dobrih ljudi ob Adriji bo v svetovnem metežu izginila, bo poteptana, truplo njeno bo vrženo v morje!«

Ni me sram tiste plahosti, saj vem, da jih je bilo mnogo, ki so mislili kakor jaz. Kmalu že pa sem videl znamenja, videl jih v svojo srčno radost in obenem v svojo sramoto, da tega naroda, ki ga ljubim – nisem poznal! Ne poznal odporne moči njegove,

ne politične zrelosti njegove, ne njegove samozavesti.

Tako so nas tujci in potujčenci delali majhne in slabe, da smo nazadnje še sami verovali v to svojo neznatnost in nemoč! Izkazalo pa se je, da nas ta silni svetovni vihar ni potisnil k tlom, temveč da nam je opral duše in srca, nas pomladil, nas vzdignil kvišku!

Na dom svoj novozgrajeni bomo Slovenci napisali: »Iz močvirja se je vzdignil!« Iz ponižanja, iz hlapčevstva, iz sramote in bede se bo vzdignil ...

Voditelja sta izpostavila Cankarjeve besede, ki bi bile enako primerne pred 80 leti (za čas upora proti okupatorjem), pred 30 leti (za čas slovenskega osamosvajanja) ali pa za danes, in to za vsakogar izmed nas. Na kratko: Malo nas je, ampak ne boste nas potolkli! Mar to ni vredno praznovanja?

Uvod v Slavnostno akademijo je napovedal prihod članov gasilskih društev in drugih društev s prapori. Po državnim himni, ki jo je zapela Velikolaška vokalna skupina z zborovodjo Martino Kovačič je zbrane nagovoril župan Občine Velike Lašče dr. Tadej Malovrh. Izpostavil je Slovenijo kot državo na svoji tridesetletni poti od osamosvojitve do danes. Sloveniji je zaželel zdravja, sreče, uspehov in vse dobro za njenih 30 let. Kljub njeni težki poti želi, da bi naša Slovenija ostala pokončna in razumevajoča. Želi, da bi bili ponosni, da smo Slovenci, in veseli, da živimo v Velikih Laščah.

Nagovoru župana je sledila podelitev naziva častni občan, podelitev občinskih priznanj in pohval. Častna občanka občine Velike Lašče je z letošnjim letom postala Katarina Venturini. Priznanje Občine Velike Lašče sta prejela Prostovoljno gasilsko društvo Škrlovec in organizatorji festivala Rocktronika. Zlato plaketo je prejelo Prostovoljno gasilsko društvo Dolnje Retje. Pohvalo župana sta prejela Metod Strle in Rebeka Merljak.

S svojim obiskom je občinski praznik počastila delegacija iz občine Puconci z županom Ludvikom Novakom in s tem okrepila vez med tremi slovenskimi protestantskimi mesti – Puconci, Rašica, Ljubljana. Vabilu sta se odzvala tudi častna občana Miro Cerar in Milan Tekavec ter župani in podžupani iz sosednjih občin.

4.

5.

4. Voditelja Slavnostne akademije Alenka Matjašič in Matjaž Gruden

5. Nagovor župana Občine Velike Lašče dr. Tadeja Malovrha

6. Letošnji prejemniki občinskih priznanj, pohval in naziva častna občanka

6.

Akustični koncert skupine MI2

Občinski praznik smo letos po daljšem obdobju ponovno praznovali na Trubarjevi domačiji, saj je navsezadnje praznik posvečen rojstvu Primoža Trubarja. Ambient Trubarjeve domačije je pripomogel k slavnostnemu vzdušju. Protokolarni del s podelitvijo priznanj je potekal na osrednjem dvorišču in povezal celotno stavbno dediščino domačije v odlično scenografijo. Kasneje, ko je otok zaživel v barvah, se je koncertni del nadaljeval na odru pri žagi. Kljub nekaj dežnim kapljicam je prireditev uspela in bila dobro obiskana. Skupina MI2 je z akustičnim koncertom navdušila zbrano množico. Nepozabno doživetje bo ostalo v spominu.

Za vso pomoč pri izvedbi dogodka se lepo zahvaljujemo vsem sodelujočim: Matjažu Grudnu, Alenki Matjašič, Velikolaški vokalni skupini, vsem gasilskim in domačim društvom, ki ste se dogodka udeležili s prapori in v nošah, hišnikom in voznikom iz OŠ Primoža Trubarja in režijskemu obratu Občine Velike Lašče ter vsem, ki ste kakorkoli pripomogli, da je prireditev uspela.

Katarina Venturini, letošnja prejemnica naziva častna občanka

V skladu z občinskim odlokom o priznanjih in nagradah je Občinski svet Občine Velike Lašče na 18. redni seji dne 20. maja 2021 sprejel sklep: Častno občanstvo Občine Velike Lašče se na predlog skupine svetnikov podeli KATARINI VENTURINI za izjemne dosežke na področju plesne dejavnosti.

Katarina Venturini je svoja predšolska leta preživela v Velikih Laščah. Po selitvi v Ljubljano pri šestih letih je (če je bilo le mogoče) preživljala vse svoje mladostniške počitnice in konce tedna pri starih starših. Z Laščami je ostala povezana do danes.

Njena plesna dejavnost je tesno povezana s plesno potjo Andreja Škufce. Po njej sta skupaj hodila 17 let. Zdi se, da jima je bilo že na začetku usojeno, da bosta skupaj daleč najuspešnejši slovenski plesni par. Že po dveh letih skupnega partnerstva sta leta 1992 prvič postala državna prvaka v latinsko-ameriških plesih. Naslov, ki jima ga v naslednjih desetih letih ni uspelo vzeti nihče.

Katarina Venturini in Andrej Škuf-

ca sta na področju plesa dosegla največje mednarodne uspehe in dosegla najvišja priznanja ter tako pomembno prispevala k prepoznavnosti Slovenije v Evropi in drugje po svetu. V svoji karieri sta osvojila kar 23 naslovov državnih prvakov, naslove amaterskih svetovnih prvakov in mnoge vrhunske lovorike na področju profesionalnega plesa.

Katarina sedaj sledi svojim drugim sanjam in uspešno vodi plesno šolo Plesna zvezda. Njena želja in hkrati cilj je Slovence naučiti dobro plesati ter dvigniti kulturo plesa na višjo raven. Ko jo v intervjujih vprašajo, od kod prihaja, nikoli ne reče, da je iz Velikih Lašč ampak tako, kot pravijo domačini; »z Vel'kih Lašč«.

Govor Katarine Venturini ob prejemu častnega občanstva Velikih Lašč

Spoštovani župan dr. Tadej Malovrh, spoštovane svetnice in svetniki, cenjeni Laščani in dragi obiskovalci nocojšnje Slavnostne akademije.

V veliko čast mi je in v neizmer-no veselje, da sem danes tukaj z vami in na ta svečan dan prejmem častno občanstvo Velikih Lašč.

V Velikih Laščah sem preživela svoje otroštvo in kasneje pri starih starših tudi vikende in vse počitnice. Velikokrat sem trenirala v prostorih Levstikovega doma, v dvorani nad mesarijo in bifejem.

Pri starih starših je bilo treba delati, znali pa so me tudi pocrkljati. Njuna ljubezen mi je dajala občutek varnosti in sprejetosti.

Ta občutek varnosti, sprejetosti in preprostost, pristnost, toplina, srčnost Laščanov so me navdajali z občutkom, da sem tukaj, v teh čudovitih krajih, doma.

Zato se v Lašče vedno rada vracam.

Ko se peljem proti Laščam in se mi odpre pogled po ravnini od Malih Lašč proti velikolaški cerkvi, se mi kar milo stori pri srcu.

Še vedno imam v teh krajih veliko sorodstva. Ob tej priložnosti lepo pozdravljam vse sorodnike, še posebej pa mamu in očeta.

Če se, tako po športno izrazim:

Dvignila sem povprečje našega rodu. Sedaj sva dva, ki sva prejela častno občanstvo, akademski slikar Jože Centa, bratranec mojega starega ata, in jaz.

Za 100 % sem tudi dvignila povprečje športnikov, ki so prejeli ta častni naziv.

In, kar me navdaja z izjemnim veseljem, je, da sem za 100 % dvignila povprečje žensk, prejemnic častnega občanstva Velikih Lašč.

"Ko je baron Pierre de Coubertin konec 19. stoletja ponovno oživil zamisel o sodobnih olimpijskih igrah, je za ženske veljalo, da nimajo zmagovalne miselnosti, da so premalo agresivne, da niso sposobne večjih naporov in da se jim znoj ne poda."

Vse življenje sem plesala in še vedno plešem ter se še vedno znojim.

Ples je šport.

Šport je obvladovanje samega sebe z veliko mero domiselnosti in bistrosti, požrtvovalnosti in predanosti. Je igrivost. Je igra, iz katere rastejo človeku moči. Je strast. Je zmaga in je tudi poraz.

Zmagati nad nasprotnikom in nad sabo – to je smisel športa.

Šport zahteva delo, disciplino, mnogo odrekanja, a daje v zameno tisto najlepše – občutek zmogoslavja, občutek napredovanja, moči, občutek ponosa, pripadnosti – daje športnega duha.

Nasploh je bistvena stvar v življenju pravi duh in nikoli in nikdar le gola spretnost.

Življenje brez športa in športnega duha vodi v duhovno omrtvičenje.

Zato je ukvarjanje s športom potreba in nuja.

Tako kot sem kot majhna deklica čutila, da je ples tisti medij, skozi katerega se želim izražati, in tako, kot sem močno verjela, da lahko zmagam na Svetovnem prvenstvu v Ljubljani leta 2001, tako sedaj verjamem, da lahko vse deklice in ženske sanjamo velike sanje in da jih lahko dosežemo, ker vsaka ženska zmora, kar si želi in kar je njena strast.

Ta naziv častna občanka Velikih Lašč ni priznanje samo meni in celemu našemu rodu, temveč je poklon predvsem ženskam našega rodu.

Hvala.

Katarina Venturini

Letošnji prejemniki obč

V skladu z občinskim odlokom o priznanjih in nagradah je Občinski svet Občine Velike Lašče na 18. redni seji dne 20. maja 2021 sprejel sklep: Priznanje Občine Velike Lašče na predlog Gasilske zveze Velike Lašče prejme PROSTOVOLJNO GASILSKO DRUŠTVO ŠKRLOVICA za 50-letno delovanje društva.

PGD Škrlovica je bilo ustanovljeno v letu 1971 in deluje v vaseh Škrlovica in Zlati Rep. Tedanje prometne povezave so bile zelo slabe, saj je do vasi peljala ozka kolovozna pot tako iz smeri od Svetega Gregorja kot tudi iz Dvorske vasi. Glede na število članov in po površini požarnega okoliša je PGD Škrlovica najmanjše društvo, ki je vključeno v Gasilsko zvezo Velike Lašče.

V petdesetih letih se je marsikaj spremenilo. Na Škrlovico in Zlati rep so dobili novo cestno povezavo, novo transformatorsko postajo, vodovod, telefon in prav člani društva so bili nosilci razvoja. Obnovili so gasilski dom, predvsem streho in prostore. V letu 2020 so dobili v upravljanje mobilni repetitor, ki je naložba Občine v večjo povezljivost ob naravnih nesrečah.

Kot dobri gospodarji so člani društva spoznali, da so časi, ki so prinesli razvoj, odnesli veliko prebivalcev. Sami še vedno skrbijo za svoj požarni okoliš; pri tem jim pomaga sosednje PGD. Nikoli ne iščejo in niso iskali izgovorov, da jih ni dovolj in ne zmorejo, pač pa vedno priskočijo na pomoč, kot bi bili vsaj desetkrat številčnejši.

V skladu z občinskim odlokom o priznanjih in nagradah je Občinski svet Občine Velike Lašče na 18. redni seji dne 20. maja 2021 sprejel sklep: Priznanje Občine Velike Lašče na predlog skupine svetnikov prejmejo ORGANIZATORJI FESTIVALA ROCKTRONIKA za petletne izjemne uspehe in dosežke.

Festival rocka in elektronske glasbe se dogaja meseca avgusta že od leta 2015. Ideja za festival se je porodila ob ugotovitvi, da v poplavi veselic manjka dogodek z drugačno glasbo, in tako se je rodila Rocktronica, festival rocka in elektronske glasbe.

Rocktronica je svojo pot začela v lovski koči na Turjaku. Začetni organizatorji so bili Tadej Bavdek, Tomaž Lenič, Blaž Bavdek, Urban Gruden, Jan Žužek, Miha Žužek, Nejc Hren ter Mark Pintarič. V naslednjem letu sta se ekipi pridružila še Maša Ahec in Rok Kokošinek.

Festival se je v fazi izboljšav iz večernega programa razširil tudi v dnevnega – z raznovrstnimi aktivnostmi, kot so car show, car contest, zorbing nogomet, stand-up komedija, friziranje, tetoviranje in ostalo. Na Rocktronici je do sedaj nastopilo že več kot 20 glasbenih gostov pred več kot 4000 obiskovalci, kar potrjuje, da festival uspešno promovira našo občino vsepovsod po Sloveniji.

injskih priznanj in pohval

V skladu z občinskim odlokom o priznanjih ima župan možnost podeliti zlato plaketo občine Velike Lašče in pohvale župana. Zlato plaketo prejme PROSTOVOLJNO GASILSKO DRUŠTVO DOLNJE RETJE za 70 let delovanja.

PGD Dolnje Retje je bilo ustanovljeno na ustanovitvenem občnem zboru leta 1951. Zagotavlja požarno varnost za vasi Gornje in Dolnje Retje, Prilesje, Srobotnik in Strmec. Z gradnjo gasilskega doma v Dolnjih Retjah so pričeli leta 1954; leta 2003 je bil gasilski dom prenovljen.

Društvo je dalo kar dva predsednika GZ Velike Lašče, Bogomirja Samso in Jožeta Stariča. Ves čas so se v društvu posvečali delu z mladino. Rezultati so bili res odlični, saj so bili v posameznih disciplinah v vrhu regije.

V sedanjem obdobju imajo mlado in zagnano vodstvo, ki ima zelo smelega načrte. Pričeli so organizirati vrtno veselico, za katere lahko trdimo, da so edine dobesedno vrtno. Čaka jih posodobitev voznega parka, verjetna razširitev garaže in seveda izobraževanje čim večjega števila gasilcev.

Pohvalo župana prejme METOD STRLE, predsednik Prostovoljnega gasilskega društva Rob, za izjemne dosežke na področju gasilstva.

Metod Strle je član gasilske organizacije od leta 1975 in ima čin gasilski častnik 2. stopnje. Zadnjih 32 let je predsednik Prostovoljnega gasilskega društva Rob.

V tem času je s požrtvovalnim in zavzetim delom dosegel, da se je društvo razvilo v močno gasilsko organizacijo, ki ima pomembno vlogo pri zagotavljanju požarne varnosti v občini Velike Lašče. Pod njegovim vodstvom se je povečevalo število članov; vseskozi si je prizadeval tudi za posodabljanje na področju gasilske tehnike. Društvo je tako zdaj prvič opremljeno skladno z merili Gasilske zveze Slovenije, ki veljajo za društvo 2. kategorije.

Zavzeto delo Metoda Strleta so opazili tudi na višjih ravneh. Bil je namreč član upravnega odbora nekdanje Občinske gasilske zveze Ljubljana Vič – Rudnik; po ustanovitvi Gasilske zveze Velike Lašče je bil najprej 13 let njen podpoveljnik, nato član nadzornega odbora in trenutno je član njenega upravnega odbora.

Pohvalo župana prejme REBEKA MERLJAK za izjemne uspehe v Osnovni šoli Primoža Trubarja Velike Lašče

Rebeka je nadarjeno, vestno, prijazno, delavno dekle. Letošnje šolsko leto bo zaključila s samimi odličnimi ocenami in je polna idej. Vsake naloge se loti zavzeto in z največjo mero odgovornosti. Povprečno narejena naloga pri njej ne obstaja.

Je ena redkih učenk, ki se udeležuje skoraj vseh tekmovanj, tako na področju naravoslovja kot družboslovja. Samo v letošnjem letu se je v zadnjem mesecu udeležila številnih državnih tekmovanj. Prejela je srebrno priznanje v razvedrilni matematiki, bronasto Proteusovo priznanje iz znanja biologije; na državno tekmovanje se je uvrstila tudi iz znanja slovenščine, angleščine, zgodovine in nemščine. Vsekakor je njeno močno področje tudi jezik in kot mlada literarna ustvarjalka se vsako leto preizkusi v pisanju različnih literarnih zvrsti.

Čeprav je do sebe izredno zahtevna in je zadovoljna le takrat, ko poseže po najvišjih rezultatih, ne pozabi na sošolce, ki potrebujejo pomoč. Če le more, si vzame čas in svoje znanje deli z njimi.

DOM V JEZIKU

8. junij 2021, Trubarjeva domačija

mag. Ana Porenta

Na letošnji Trubarjev rojstni dan smo se po dolgem času lahko dobili v živo in od blizu spoznali nagrajene literarne ustvarjalce preteklega leta. Dom v jeziku, tradicionalna oddaja ARS programa, ki se je dogajala na Trubarjev rojstni dan, se je pričela ob 18. uri na zunanjih prostorih Trubarjeve domačije. Tokrat je poleg zvoka oddajala tudi sliko in še vedno si jo lahko ogledate na spletnih straneh Programa ARS. Vodil jo je iskri in duhoviti voditelj Ambrož Kvartič.

Med uvodom je prebral poslaničco Igorja Likarja, ki jo objavljamo tudi v tokratni Trobli. Prisotne sta pozdravila in nagovorila župan dr. Tadej Malovrh in predsednik Društva slovenskih pisateljev Dušan Merc, ki se je zahvalil za podporo in sodelovanje Občini Velike Lašče in KUD-u Primoža Trubarja. Med drugim je poudaril, da je Trubar pripeljal slovenščino v mednarodni evropski prostor, v katerem je še dandanes, ter izrekel posebno zahvalo avtorjem, ki bodo predstavili najboljše jezikovne tvorbe, ki jih je v tem trenutku zmožna slovenščina.

mladinskega romana *Kjer veter spi*, v katerem smo sledili Blažu in Ireni, ki sta že sama našla pot iz podzemne jame in ugledala reševalce na planjavi. Kratko zgodbo iz knjige *Plavalec* Sergeja Curanoviča, ki je za kratkoprozni prvenec prejel nagrado *novo mesto 2020*, je prebral voditelj prireditve in nas popeljal v skoraj svetopisemsko končanje in stvarjenje (novega) sveta. Večer je zaključil Prešernov nagrajenec 2021 Brane Senegačnik s štirimi mojstrskimi soneti iz svoje pesniške zbirke *Pogovori z nikomer*. Verzi so se vrezovali v nas in »Ves svet je par besed« nam je še dolgo odzvanjal v ušesih.

Prisotni gledalci smo uživali ob poslušanju odlomkov iz nagrajenih besednih stvaritev, ki so nam jih predstavili avtorji. Z njimi smo se po končanem prenosu lahko tudi pogovarjali.

Dom v jeziku je izjemna in pravnja prireditve za Trubarjev rojstni dan. Skoznje začutimo, da smo najbolj doma v jeziku, s katerim se sporazumevamo, v njem ustvarjamo in se zblížujemo. Ne zamudite je naslednje leto, saj se je že vrasla v naš prostor. Želimo ji še veliko novih izdaj z nagrajenimi literarnimi ustvarjalci, ki nas nagovarjajo, da sežemo po njihovih knjigah in jih tudi sami preberemo.

Sledili so nastopi nagrajenih avtorjev v preteklem letu. S podatki o vremenskih prilikah in neprilikah na dneve, ki so bili ključni za laureate, in z zanimivimi podatki o vsakem posameznem je Ambrož Kvartič najprej k besedi povabil pesnika.

Brane Mozetič nam je prebral tri iz svoje z Jenkovo nagrado 2020 ovenčane zbirke *Sanje* v drugem jeziku, posvečene mrtvim prijateljem, denimo Alešu Debeljaku ali Metki Krašovec. Sledila je Veronika Simoniti, dobitnica »kresnika« 2020 za roman *Ivana pred morjem*. Prebrala je odlomek iz 3. dela romana, v katerem sledimo tankočutnemu prepletanju usod junakov. Najbolj svež nagrajenec z desetnico 2021, Damijan Šinigoj, je prebral odlomek iz svojega

POSLANICA ZA POVEZANO SLOVENSKO PISATELJSKO POT IZ DOMA JEZIKA

mag. Igor Likar

Jezik ni nekaj, česar se je mogoče naučiti le zato, da bi se lahko bolj sporazumevali med seboj.

Ne! Jezik je naše okolje, v katerega smo rojeni s prvim glasom in vdihom rojstva in v katerem domujemo vse do zadnjega diha, ki ga, četudi pogosto neslišnega, izdihnemo onkraj vsega spregovorjenega v življenju.

Zavedajmo se, da postaviti DOM V JEZIKU pomeni, da so poti iz njega odprte naprej v svet, kakor je to nekoč zaslutil Primož Trubar, ko se je odpravil na pot po veliki cesti, ki je peljala vprege prevoznikov mimo Velikih Lašč – in ne Ljubljane – v veliki svet Reke in Trsta, iskati znanj za ta sluteni jezik, da bi ga prinesel, tiskanega in sporazumnega, svojim »ljubim Slovincem« – v izreko in pisanje,

Svet se danes zapleta v medijske razlage, »kaj je laž in kaj resnica« – kaj je zares resnica »moje vere in prepričanja«, ter kaj laž drugih verjetij.

Če postane jezik izjavno podrejanje isto mislečih, postane samoprevara in sredstvo prepira za »naše in vaše resnice« .

V njem ni več doma, v katerega je verjel Primož Trubar, ko je šel po znanje v svet, da bi čez leta v hrastovih sodih po večmesečnem vračanju domov iz nemških stavnic pretihotapil prepovedane, skrite in pred vlago v sodih varovane natiskane knjige. Natiskane za naš dom v domačem jeziku.

Postavil nam je tako zares »DOM V JEZIKU, ki ga mislimo, govorimo in se v njem slišimo danes.

Imejmo ga za svoje prvo in najpomembnejše rastno okolje, saj se vraščamo vanj od svojega prvega vdih in joka, saj ga slišimo rasti le v pravi

medsebojnosti, da lahko u-slišimo v njem tudi druge, da v njem rastemo, ko se z nami v pisanju in izreki poglablja njegova bogato zasnovana besedna premožnost.

»Danes,« pravi dr. Kozma Ahačič, eden najbolj z jezikom in Trubarjevimi izročilom spoznani jezikoslovec in zgodovinar, »so vedno glasnejši tisti, ki nam povedo lahko zelo malo.«

Res, svet je vse bolj poln praznega blebetanja in objavljanja »resničnih« neresnic in laži.

In kot nadaljuje: »Včasih je res bolje počakati in molčati. Družbena omrežja, ki nam omogočajo, da postane vsaka neumnost takoj javna, nas bodo vedno silila k razmisleku, kdaj naj govorimo in kdaj naj molčimo... Premišljam, kdo vse molči danes,« zaključuje dr. slovenistike, urednik portala Fran in raziskovalec dr. Ahačič.

Zato vemo, da je naš pravi, po Trubarju postavljeni DOM le v našem jeziku, ki nas uči poglobljene vere v medsebojnost, poti do znanj in sočutij ter še najbolj, v izrečeno ali zapisano v glasu literature.

In zato smo danes na poti mreže in postaj Slovenske pisateljske poti, ki simbolno povezuje – v zeleno in digitalno – različne literarne pokrajine Slovenije od prve točke jezika – Trubarjevega Doma v jeziku.

Stopite torej z nami skupaj na pot – spoznavajmo skupaj različnosti slovenskih literarnih pokrajin

V teh »postcovid« časih zapovedanih »razdalj in bližin – na daljavo« si želimo tudi, da bi lahko kmalu s pomočjo digitalne mreže na točkah SPP imeli v prihodnje tudi skupen prenos iz več postaj in knjižnic ob istem času in ob istem dogodku.

TRŠKI DAN

Sara Košir, občinska uprava

V okviru občinskega praznika je v soboto, 12. 6. potekal tudi Trški dan na trgu v Velikih Laščah. Na njem so se predstavili številni ponudniki na stojnicah; poleg tega so svoje delo predstavili tudi nekatera društva in organizacije, ki delujejo v občini Velike Lašče.

Kmetija Korenček iz Gornjih Retij je predstavila svojo dejavnost; moko, kašo, zдроб in krompir so pripeljali iz kmetije Jakopič iz Podpeči; ekološka kmetija Kocjančič iz Gotenice je imela v ponudbi različne mlečne izdelke, mesarstvo Lah suhomesnate izdelke in sveže meso; iz Goriških Brd so iz kmetije Mavrič pripeljali sveže češnje in marelice. Društvo podeželskih žena Velike Lašče je napeklo veliko peciva in prikazalo izdelavo rož iz krep papirja; člani Društva za ohranjanje dediščine Gradež so pripeljali naravno posušeno suho sadje in druge svoje izdelke; iz Čebelarkega društva Velike Lašče so pripeljali nekaj medu; kupili smo lahko tudi različno pecivo iz Sašine sladke ustvarjalnice. Tadeja Nemček je na stojnici prodajala svoje čudovite stvaritve iz stekla; s svojo ponudbo so se predstavili tudi VDC

Ribnica in VDC Tončke Hočevar. Svojo stojnico je imela tudi Trubarjeva domačija. Prostovoljci Rdečega križa Ljubljana so izvajali različne meritve, prikazali postopke oživljanja in ljudi osveščali o zdravem načinu življenja, pomenu krvodajalstva in podobno. Z vadbo 1000 gibov se je predstavilo Društvo Šola zdravja, ki vsak delovnik izvaja vadbe po različnih lokacijah po občini; knjižnica Frana Levstika je ta dan ponudila brezplačen prvi vpis. Tenis Cereja je na Cereji predstavila svoje tečaje in teniško šolo. Z nekaj pesmimi se je predstavile Velikolaška vokalna skupina; zaigrali so učenci iz Glasbene šole Ribnica; Val Mihelič iz KUD Marij Kogoj je zaigral na harmoniko. Izjemno veliko pozornosti s strani obiskovalcev je požela razstava pasemskih malih živali, ki so jo pripravili člani Društva gojiteljev pasemskih malih živali. Z razstavo ročnih del v glasbeni šoli se je predstavilo tudi Društvo upokojencev Velike Lašče. Najmlajši so se lahko udeležili predstave Čebelici Tinka in Tonka; vsi smo se lahko posladkali s sladoledom, kolicami in sladkorno peno.

Trški dan je privabil kar lepo število obiskovalcev; vzdušje na trgu je bilo zelo prijetno; sonce nas je božalo s svojimi žarki; v zraku je bilo čutiti zadovoljstvo, da smo se po dolgem času lahko bolj brezskrbno družili. S Trškim dnevom smo tudi odprli velikolaško tržnico, ki bo odslej delovala na velikolaškem trgu vsako drugo soboto. Lepo povabljeni, da se je udeležite in zase in svojo družino nakupite zdravo in okusno lokalno hrano.

39. SREČANJE LIKOVNIKOV TRUBARJEVI KRAJI: UMETNOST KOT JAVNA DOBRINA

Marjana Dolšina Delač | foto: Boštjan Podlogar, Silvo Kretič

Velike družbene spremembe leta 2021 so sicer vzklike iz nepredvidljivih epidemičnih razmer leta poprej, a bodo najverjetneje vztrajale in se krepile še dolgo potem, ko bodo razlogi zanje že zdavnaj neaktualni. Nezaželenost dotika je obenem umaknila očesni stik; telesna distanca je nekako opravičila tudi čustveno in moralno. Gospodarska kriza je tehten argument za ozkoglednost, pogoltnost in nestrpnost. Kultura in z njo umetnost sta se zavoljo zdravja postavili v kot, a sta – kot kaže – tam tudi ostali. Evolucijski biolog Richard Dawkins, ki je v sedemdesetih letih 20. stoletja objavil razpito knjigo *Sebični gen*, je prav zapis našega genetskega materiala, torej tega, kar v resnici smo, označil za osnovno enoto sebičnosti (slovenska izdaja v prevodu Nikolaja Pečenka, Mladinska knjiga, Zbirka Žepnice, 2008, str. 96). Četudi njegova trditev izhaja izključno iz dognanj naravoslovnih ved z dodatkom teorije iger kot veje uporabne matematike, je sporočilo, ki ga je zapisal na strani 285, tako univerzalno, da bi ga morali upoštevati tudi (ali celo predvsem) družboslovci in humanisti: »Če lahko iz vsega skupaj potegnemo tudi nauk za našo človeško rabo, je to ugotovitev, da moramo svoje otroke učiti nesebičnosti, saj ne smemo pričakovati, da jim bo prirojena.«

Ob sedemdeseti obletnici postavitve Trubarjevega spomenika na Rašici (1951) smo z letošnjo naslovno temo srečanja likovnikov in likovnic želeli usmeriti pogled navzven, v javni prostor, ki je ostal edino dovoljeno polje srečevanja in socialnih interakcij. Odmaknjenost v zasebna stanovanja in zagledanost v lastno dobro se v njem mora umakniti zavedanju skupnega soobstoja in priznavanju nujnosti osnovne tolerance. Tudi spomeniki, ki ga likovno in pomensko nadgradijo, so dobrina nas vseh in odražajo pomemben del kolektivne identitete. Ne samo,

da nas označujejo kot skupnost, ampak pomembno vplivajo tudi na oblikovanje vrednot, ki jim dajemo prednost. Njihov nastanek je redko vezan na subjektivno odločitev avtorja, saj gre praviloma za javno naročilo (ali izbor), ki izvira iz konsenza oblasti in ljudstva. Če to drži, je jasno, da Slovence najmočneje združuje umetnost slovenske besede, saj smo v nasprotju z drugimi evropskimi narodi večino spomenikov namenili pesnikom in pisateljem namesto vladarjem (saj svojih vendarle nismo imeli) ali političnim aktivistom. Kot je v objavljeni doktorski disertaciji *Javni spomeniki v slovenskem kiparstvu prve polovice 20. stoletja* (Ljubljana: Moderna galerija, 2000, str. 98) zapisala Špelca Čopič »... spomenik ni nekaj praktičnega, kar morata imeti vas in mesto, temveč tisto nekaj več, kar izraža hotenje skupnosti in ostane morda edino pričevanje te kolektivne volje.« Spomeniki torej povedo veliko o tem, kakšen je naš skupni velikolaški prostor in zato smo si na letošnjem srečanju, ki je bilo v soboto, 15. maja 2021, skupaj ogledali velikolaške javne spomenike, jih doživljali, vrednotili, postavljali v kontekst in jih subjektivno komentirali.

Srečanje je tradicionalno zaokrožila skupinska razstava v galeriji Skedenj na Trubarjevi domačiji na Rašici, ki smo jo odprli 8. junija 2021 na državni praznik – dan Primoža Trubarja. Na njej je letos sodelovalo dvaindvajset ustvarjalcev s petindvajsetimi zelo različnimi deli, tako po zvrsteh, tehnikah, formatih, vsebini in izrazu. Veliko jih je ostalo tradicionalno zavezanih krajinarstvu in vedutnim upodobitvam: Drago Petrovič je ustvaril krajino Brez naslova (2021), Milena Gregorčič Valovanja (2020), Skender Bajrovič Sonce na Okrešlju (2015), Veljko Toman Mlako (2020), Tadeja Nemček je v steklu upodobila Kresni vrt (2021), Alenka Klemenčič Razkošje jesenskih barv v Trubarjevih krajih (2021) in Suzana Komel Čez brv v maln (2021).

Na razstavi najdemo nekaj figuralk – najprej tri ženske akte: Silva Ros je ženski akt vključila v kamnito skulpturo Resnica prihaja iz vodnjaka (2020), Saša Sever pa je žensko figuro raziskovala z risbama na abstraktnem ozadju: GENESIS in ALTUM (oboje 2020). Dvakrat presenetljivo zasledimo tudi otroško figuro, in sicer na nadrealističnem sanjskem prizoru Lojzeta Adamljeta Nekega popol-

dneva (2021) ter na otroški ilustraciji Natalije A Lani lanov odhod v vrtec (2020), pod katero je na ogled tudi celotna slikanica z naslovom lan podari dudo.

Nekateri so komentirali aktualno družbeno stanje, kot na primer Silvo Kretič z delom Svoboda (2020), Bernardka Petrovič Mager s sliko Kje so maske? (2021) in Miha Edi Juvanc z Odsevom (2021): instalacijo tradicionalnega glinenega kipca, ki išče dvojnico svoje podobe v elektronski tablici, torej tradicionalno, ki skuša komunicirati s sodobno tehnologijo. Morda je v tem duhu nastalo tudi delo Mojce Borko z naslovom Ne me zezat (2021).

Posamezne ustvarjalke in ustvarjalci so dela navezali na poezijo, izpeljali iz poezije ali združili s poezijo: Erika Železnik z delom Dekle i tica (2021) na istoimensko Levstikovo pesem, Martina Starc s sliko Hrast stoji v Turjaškem dvori, vrh dviguje svoj v oblake (2021) na Prešernovo Turjaško Rozamundo, Darinka Grmek Štrukelj je v kompozicijo Spomini (2021) vpletla lastno poezijo.

Opis postavitve končujem z likovnimi deli, ki se konkretno navezujejo na letošnjo temo – Umetnost kot javna dobrina in na velikolaško kulturno dediščino: Pavle Ščurk je upodobil Trubarjev park v Velikih Laščah in portret Veljka Tomana (oboje 2021), slikarja, ki se teh srečanj udeležuje od začetka, Janez Suhadolc pa Levstikov spomenik z naslovom 2 x Levstik (2021). Dušan Zekovič se je predstavil z Martinom Krpanom (2017), Marjan Platovšek pa s podobo Jožeta Javorška in Turjaškega gradu (oboje 2021).

Odprtje razstave, ki sva jo pripravili Helena Grebenc Gruden in Marjana Dolšina Delač, je povezoval Matjaž Gruden; ustvarjalce in goste je nagovoril župan Občine Velike Lašče Tadej Malovrh. Postavitev sem ob glasbeni spremljavi deklet iz skupine The False Alarm (Eva Pečnik, Klara Zakrajšek, Petra Kokelj in Špela

Kokošinek) komentirala Marjana Dolšina Delač. Pri tehnični izvedbi so pomagali še: Barbara Pečnik, Andrej Perhaj, Martin Gruden in Damjan Delač. Dogodek je fotografiral Boštjan Podlogar; video zapis so za arhiv pripravili Niko Samsa, Zdene Samsa in Nik Hren iz KUD-a Primož Trubar Velike Lašče. Za pogostitev je poskrbela najemnica lokala Sonja Ahac s. p. Ob tej priložnosti je slikar Pavle Ščurk organizatorju, KUD-u Primož Trubar Velike Lašče, ki je oboje izvedel ob podpori Občine Velike Lašče, podaril portret Veljka Tomana in z njim obogatil stalno zbirko, ki izrisuje ustvarjalno sled zadnjih štirih desetletij srečevanja in ustvarjanja. Iskrena hvala!

Namesto zaključka izpostavljam misel umetnostne zgodovinarke in kuratorka Beti Žerovc, ki pravi, da »v nekakšnem nenavadnem nasprotju s pogosto monumentalnim in nepremagljivim videzom spomenik zaradi izpostavljenosti v javnem prostoru vselej ostaja dostopen, skrajno ranljiv in zelo odvisen od svoje skupnosti« (predgovor kataloga Življenja spomenikov, Ljubljana: Moderna galerija 2018, str. 4). Takšna je tudi vsa umetnost, ko jo enkrat ponudimo na ogled.

Z 18. REDNE SEJE OBČINSKEGA SVETA

Nina Tekavec, občinska uprava

Občinski svet Občine Velike Lašče se je v četrtek, 20. maja 2021 sestal na 18. redni seji. Po ugotovitvi sklepčnosti (prisotnih je bilo 11 svetnikov) je župan predlagal v potrditev naslednji dnevni red:

1. Potrditev zapisnika 17. redne seje in 8. dopisne seje
2. Poročilo odborov
3. Predstavitve projekta Prenova in širitev kuhinje OŠ Primoža Trubarja Velike Lašče
4. Sklep o podelitvi priznanj občine v letu 2021
5. Sklep o potrditvi sestave skupne liste kandidatov za člane Razvojnega sveta Ljubljanske urbane regije za mandatno obdobje 2021-2027
6. Odlok o ustanovitvi organa skupne občinske uprave občin Ribnica, Loški Potok, Sodražica in Velike Lašče – prva obravnava
7. Odlok o dodeljevanju denarnih sredstev za tisk in vezavo diplomskih, magistrskih in doktorskih nalog
8. Mnenje ustanovitelja k imenovanju ravnatelja OŠ Primoža Trubarja Velike Lašče
9. Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o plačah občinskih funkcionarjev in nagradah članov delovnih teles občinskega sveta ter članov drugih občinskih organov ter o povračilih stroškov
10. Letno poročilo koncesionarja za vodovodni sistem, plan dela za leto 2021 ter sklep o določitvi višine subvencioniranja cene storitve obvezne občinske gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo in o cenah oskrbe s pitno vodo na območju občine Velike Lašče
11. Pravilnik o varstvu osebnih podatkov pri izvajanju videonadzora v Občini Velike Lašče
12. Pobude, vprašanja in predlogi svetnikov
13. Poročilo župana

Po potrditvi dnevnega reda so člani občinskega sveta potrdili zapisnik 17. redne seje in 8. dopisne seje.

Občinski svet je v nadaljevanju sprejel naslednje sklepe:

Ad 2. Poročilo odborov

Pred sejo občinskega sveta so se sestali odbor za družbene dejavnosti, odbor za komunalno, varstvo okolja in urejanje prostora, statutarno pravna komisija in komisija za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja. Predsedniki navedenih odborov so podali kratka poročila o sejah.

Ad 3. Predstavitve projekta Prenova in širitev kuhinje OŠ Primoža Trubarja Velike Lašče

Župan je besedo predal odgovornemu arhitektu Mihiu Novini, ki je predstavil projekt. Kuhinja od izgradnje ni bila deležna poseb-

nih vzdrževalnih del. Sproti so se odpravljale le pomanjkljivosti v skladu z odločbami Zdravstvenega inšpektorata RS. V zadnjem času se je zaradi prostorske stiske in zaradi zagotovitve osnovnih standardov pokazalo, da je širitev kuhinje nujna, saj ne dosega osnovnih normativov. Poleg kuhinje so predvideni tudi povečanje jedilnice, prenova sanitarij in prostora za tehnični kader ter posredno tudi zagotovitev ločene servisne poti do kuhinje in poti do šole za učence. Omenil je problem s preveliko količino odpadkov in predlagal, da bi v prihodnje kupovali hrano z manj plastične embalaže. Župan je še dodal, da so pomembno vlogo pri ideji za kuhinjo odigrale šolske kuharice, saj so jih prosili za mnenje, kakšnih sprememb si želijo, da bo kuhinja bolj funkcionalna.

Ad 4. Sklep o podelitvi priznanj občine v letu 2021

Župan je besedo predal Matjažu Hočevanju, ki je predstavil kandidate. Dne 17. 3. 2021 je bil v Trobli št. 2/2021 objavljen razpis za podelitev priznanj Občine Velike Lašče v letu 2021. Rok za oddajo obrazloženih predlogov je bil 4. maj 2021. Pravočasno sta prispela dva obrazložena predloga za podelitev priznanja Občine Velike Lašče in en obrazložen predlog za podelitev priznanja častni občan Občine Velike Lašče. Komisija za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja, ki opravlja tudi delo komisije za priznanja in odlikovanja, je prejete predloge obravnavala na svoji seji in predlagala občinskemu svetu glasovanje o podelitvi priznanj Občine Velike Lašče. Občinski svet Občine Velike Lašče je sprejel Sklep o podelitvi priznanj Občine Velike Lašče v letu 2021, in sicer se **častno občanstvo Občine Velike Lašče v letu 2021 podeli:**

- Katarini Venturini.

Priznanje Občine Velike Lašče v letu 2021 se podeli:

- Prostovoljnemu gasilskemu društvu Škrlovica,
- organizatorjem festivala Rocktronica Velike Lašče.

Ad 5. Sklep o potrditvi sestave skupne liste kandidatov za člane Razvojnega sveta Ljubljanske urbane regije za mandatno obdobje 2021-2027

Župan je besedo predal mag. Jerici Tomšič Lušin, ki je predstavila točko. Občina Velike Lašče je lansko leto za kandidata predlagala podžupana Matjaža Hočevanja. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur. l. RS, št. 20/11, 57/12, 46/16; ZSRR-2) v 2. odstavku 11. člena določa, da je mandat razvojnega sveta enak programskemu obdobju. Tekoče programsko obdobje 2014–2020 se je izteklo 31. 12. 2020. Skladno s tem je potrebno ustanoviti nov Razvojni svet Ljubljanske urbane regije za obdobje 2021–2027. RS LUR je v mandatnem obdobju 2014–2020 sestavljalo 65 članov, in sicer 26 predstavnikov občin Osrednjeslovenske regije, 26 predstavnikov gospodarstva v regiji in 13 predstavnikov nevladnih organizacij v regiji. Z izstopom Občine Litija iz Osrednjeslovenske regije bo RS LUR 2021–2027 sestavljalo 62 članov, in sicer 25 predstavnikov občin Osrednjeslovenske regije, 25 predstavnikov gospodarstva v regiji in 12 predstavnikov nevladnih organizacij v regiji. Občinski svet občine Velike Lašče je sprejel sklep o potrditvi sestave skupne liste kandidatov za člane Razvojnega sveta Ljubljanske urbane regije za mandatno obdobje 2021–2027.

Ad 6. Odlok o ustanovitvi organa skupne občinske uprave občin Ribnica, Loški Potok, Sodražica in Velike Lašče – prva obravnava

Župan je zbranim povedal, da so se na to temo sestajali župani štirih navedenih občin in da je predlagal, da se o tej temi sestanejo tudi direktorji občinskih uprav. Nato je besedo predal mag. Jerici Tomšič Lušin, ki je predstavila razloge za sprejem odloka. V občinah ustanoviteljicah že deluje skupna občinska uprava, ki zagotavlja opravljanje nalog na področju inšpektorata in redarstva in je bila ustanovljena na podlagi Odloka o ustanovitvi skupne občinske uprave Medobčinskega inšpektorata in redarstva občin Dobropolje, Loški Potok, Ribnica, Sodražica in Velike Lašče v letu 2013. Skladno s 4. odstavkom 26. člena Zakona o financiranju občin, ki je pričel veljati s 1. 1. 2020, je občina, ki izvaja več nalog v okviru skupne občinske uprave in je vključena v skupno občinsko upravo z najmanj tremi občinami, upravičena do sredstev iz državnega proračuna v višini 30 % v prejšnjem letu realiziranih odhodkov za financiranje skupnih občinskih uprav. Posamezne naloge, ki jih občine izvajajo v skupni občinski upravi in so na podlagi Zakona o financiranju občin sofinancirane iz državnega proračuna, so naslednje: občinsko inšpekcijsko nadzorstvo, občinsko redarstvo, pravna služba, občinsko pravobranilstvo, notranja revizija, proračunsko računovodstvo, varstvo okolja, urejanje prostora, civilna zaščita, požarno varstvo in urejanje prometa. Trenutno skupna občinska uprava opravlja zgolj dve nalogi, in sicer občinsko inšpekcijsko nadzorstvo in občinsko redarstvo, kar pomeni, da so občine ustanoviteljice upravičene do povračila stroškov zgolj v znesku 35 % (30 % + 5 %) ter dodatnih 20 % na tako dobljen znesek sofinanciranja. Če bi se delovanje v okviru skupne občinske uprave razširilo še na štiri dodatna področja opredeljena v ZFO-1, bi bil največji možni obseg sofinanciranja 55 % in še dodatnih 20 % na tako dobljeno višino sofinanciranja. Predstavila je tudi predloge statutarno pravne komisije za popravke odloka. Občinski svet Občine Velike Lašče je sprejel sklep, da je Odlok o ustanovitvi organa skupne občinske uprave občin Ribnica, Loški Potok, Sodražica in Velike Lašče s pripombami statutarno pravne komisije primeren za drugo obravnavo.

Ad 7. Odlok o dodeljevanju denarnih sredstev za tisk in vezavo diplomskih, magistrskih in doktorskih nalog

Župan je povedal, da je bil ta odlok njegova želja, ker mu veliko pomeni, če naši občani dosežejo čim višjo stopnjo izobrazbe. Občina trenutno nima tovrstnega odloka, ki bi mlade podpiral na tak način. S sprejetjem Odloka želi Občina spodbujati mlade k nadaljnjem izobraževanju in raziskovanju tem z domačega območja. Besedo je predal Matjažu Grudnu, ki je povedal, da je odbor za družbene dejavnosti predlagal, da se zneski zvišajo. Denarna pomoč se lahko dodeli za delno kritje stroškov za lektoriranje, tisk in vezavo naloge v trdi vezavi, pri čemer skupni znesek za diplomsko največ 100 EUR in magistrsko nalogo znaša največ 200 EUR in za doktorsko delo največ 300 EUR. Občinski svet Občine Velike Lašče je sprejel Odlok o dodeljevanju denarnih sredstev za lektoriranje, tisk in vezavo diplomskih, magistrskih in doktorskih nalog.

Ad 8. Mnenje ustanovitelja k imenovanju ravnatelja OŠ Primoža Trubarja Velike Lašče

Župan je povedal, da so se vsi prijavljeni kandidati predstavili na 8. kolegiju župana dne 12. 5. 2021 in odgovarjali na zastavljena vprašanja župana in občinskih svetnikov. Na podlagi opravljenih predstavitev in dogovora na kolegiju je občinska uprava pripravila osnutek obrazloženega mnenja o vseh kandidatih in ga do seje občinskega sveta posredovala članicam in članom občinskega sveta. Občinski svet Občine Velike Lašče je izdal mnenje o vseh kandidatih, ki izpolnjujejo pogoje.

Ad 9. Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o plačah občinskih funkcionarjev in nagradah članov delovnih teles občinskega sveta ter članov drugih občinskih organov ter o povračilih stroškov

Župan je besedo predal mag. Jerici Tomšič Lušin, ki je predstavila Pravilnik. V veljavnem Pravilniku o plačah občinskih funkcionarjev in nagradah članov delovnih teles občinskega sveta ter članov drugih občinskih organov ter o povračilih stroškov so vsi zneski sejin določeni v neto zneskih, izplačilo sejnine (bruto znesek) pa se razlikuje glede na zaposlitveni status funkcionarja. Zaradi poenotenja izplačil so vse sejnine določene v bruto zneskih (zaokrožen znesek navzgor). Na pobudo v. d. direktorja JZ Trubarjevi kraji sta v skladu s šestim odstavkom 13. člena Odloka o ustanovitvi Javnega zavoda za kulturo in turizem Trubarjevi kraji (Uradni list RS, št. 82/20) v 15. členu Pravilnika dodani alineji o višini sejnine predsednika in članov sveta Javnega zavoda Trubarjevi kraji. Občinski svet Občine Velike Lašče je sprejel Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o plačah občinskih funkcionarjev in nagradah članov delovnih teles občinskega sveta ter članov drugih občinskih organov ter o povračilih stroškov.

Ad 10. Letno poročilo koncesionarja za vodovodni sistem, plan dela za leto 2021 ter sklep o določitvi višine subencioniranja cene storitve obvezne občinske gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo in o cenah oskrbe s pitno vodo na območju občine Velike Lašče

Župan je besedo predal koncesionarju. Koncesionar, Vodokomunalni sistemi d. o. o. je pripravil Elaborat o oblikovanju cen storitev oskrbe s pitno vodo v Občini Velike Lašče. Omenjeni dokument je predhodno obravnaval odbor za komunalno, varstvo okolja in urejanje prostora.

Občina je na podlagi Zakona o varstvu okolja dolžna izvajati gospodarsko javno službo oskrbe s pitno vodo. Koncesionar mora skladno z zakonodajo enkrat letno pripraviti elaborat o oblikovanju cen izvajanja storitev javne službe in ga predložiti občinskemu svetu v potrditev. Obračunska cena vode oskrbe s pitno vodo v letu 2020 je za 11,69 % višja od predračunske. Obračunski stroški materiala so za 10 % višji od načrtovanih; pri stroških storitev je obračunska vrednost večja za 6,3 %. Pri stroških dela, dežurstva itd. je obračunska vrednost za 16,2 % večja od predračunske. Pri splošnih stroških je povečanje za 5 %. Seveda na veliko stroškov upravljalet ne more vplivati in zato

prihaja tudi do tovrstnih razlik med načrtovanimi in dejansko obračunanimi stroški. Občinski svet Občine Velike Lašče je potrdil Elaborat o oblikovanju cen storitev oskrbe s pitno vodo v občini Velike Lašče za leto 2021 ter Sklep o določitvi višine subvencioniranja cene storitve obvezne občinske gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo in o cenah oskrbe s pitno vodo na območju občine Velike Lašče.

Ad 11. Pravilnik o varstvu osebnih podatkov pri izvajanju videonadzora v Občini Velike Lašče

Župan je povedal, da bo Občina z videonadzorom spremljala gradbišče POŠ Turjak zaradi več razlogov – zaradi varovanja in zato, ker bomo posneli potek gradnje. Besedo je predal predstavniku pooblaščenih oseb Občine Velike Lašče za varstvo osebnih podatkov, Virtuo d. o. o., Miroslavu Milovanoviču, ki je pojasnil postopek uvedbe videonadzora. Občina Velike Lašče bo na območju gradbišča Podružnične šole in vrtca na Turjaku izvajala videonadzor zaradi zagotavljanja varnosti ljudi in premoženja. Pred uvedbo videonadzora je skladno z zahtevami 35. člena GDPR izvedla Oceno učinka v zvezi z varstvom osebnih podatkov, ki je namenjeno pravočasni identifikaciji tveganj in sprejemu ustreznih ukrepov za obvladovanje tveganj, s čimer lahko upravljavec prepreči, da bi prišlo do kršitev s področja varstva osebnih podatkov. Z izvajanjem videonadzora se obdelujejo osebni podatki, zato mora Občina sprejeti ta pravilnik, ki ureja postopek izvajanja videonadzora ter ukrepe za varovanje osebnih podatkov pri izvajanju videonadzora na lokacijah in objektih v lasti ali upravljanju Občine Velike Lašče. Občinski svet Občine Velike Lašče je sprejel Pravilnik o varstvu osebnih podatkov pri izvajanju videonadzora v Občini Velike Lašče.

Zapisniki sej občinskega sveta in posnetki sej so objavljeni na občinski spletni strani:

<https://www.velike-lasce.si/obcinske-strani/obcinski-svet/zapisniki-sej-obcinskega-sveta-1/mandat-2018-2022>

Vabila z gradivom so objavljena na spletni strani v katalogu informacij javnega značaja:

<http://www.lex-localis.info/KatalogInformacij/VsebinaDokumenta.aspx?SectionID=aa1b19c7-d462-4ccd-920d-9df4f1095f04&osebna=1>, rubrika občinski svet.

Uradni list
Republike Slovenije

Internet: www.uradni-list.si e-pošta: info@uradni-list.si

V Uradnem listu RS, št. 86/21 so bili objavljeni:

- Sklep o potrditvi sestave skupne liste kandidatov za člane Razvojnega sveta Ljubljanske urbane regije za mandatno obdobje 2021-2027,
- Odlok o dodeljevanju denarnih sredstev za tisk in vezavo magistrskih in doktorskih nalog,
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o plačah občinskih funkcionarjev in nagradah članov delovnih teles občinskega sveta ter članov drugih občinskih organov ter o povračilih stroškov,
- Sklep o določitvi višine subvencioniranja cene storitve obvezne občinske gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo in o cenah oskrbe s pitno vodo na območju občine Velike Lašče,
- Sklep o podelitvi priznanj Občine Velike Lašče.

Sofinanciranje lektoriranja, tiska in vezave zaključnih nalog

Morda zaključujete študij 1., 2. ali 3. bolonjske stopnje in ste tik pred oddajo zaključne naloge? Še bolje – je vaše delo vezano na velikolaško območje?

Po novem vam Občina Velike Lašče sofinancira lektoriranje, tisk in vezavo naloge. Podrobnosti najdete na spletni strani Občine Velike Lašče.

Dotacija Občine Velike Lašče za nakup šolskih potrebščin

Nika Perovšek, občinska uprava

Občina Velike Lašče šoloobveznim osnovnošolskim otrokom s stalnim prebivališčem na območju Občine Velike Lašče zagotavlja **denarno pomoč v višini 25,00 evrov v posameznem šolskem letu**. Otroci, ki obiskujejo OŠ Primoža Trubarja Velike Lašče, vlogo za uveljavljanje prejmejo v šoli. Za druge šoloobvezne otroke s stalnim prebivališčem na območju Občine Velike Lašče je vloga dostopna na spletni strani. Za tekoče šolsko leto se vloga lahko odda do konca septembra.

Na podlagi Pravilnika o oddajanju prostorov v najem in uporabo (Ur. glasilo Občine Velike Lašče št. 2/10, 2/16) objavljamo

JAVNI RAZPIS za uporabo športne dvorane v Velikih Laščah za sezono 2021/2022

vabimo športna društva, klube in druge zainteresirane uporabnike športne dvorane, da za sezono 2021/2022 oddajo vlogo za uporabo športne dvorane.

Na podlagi zbranih vlog za uporabo športne dvorane bo upoštevana prednostna pravica uporabnikov po naslednjem vrstnem redu:

1. OŠ Primoža Trubarja Velike Lašče za izvedbo šolskega pouka športa in šolskih interesnih dejavnosti,
2. programi športnih društev in klubov za otroke in mladino, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport iz občine Velike Lašče,
3. programi športnih društev in klubov za odrasle, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport iz občine Velike Lašče,
4. drugi klubi, društva in skupine iz občine Velike Lašče, ki izvajajo športno rekreacijo,
5. športna društva in klubi zunaj občine,
6. drugi uporabniki.

Razpored uporabe dvorane na podlagi prijav pripravi komisija, ki jo imenuje župan. Predlog komisije potrdi župan.

Z uporabniki športne dvorane občina sklene pogodbo, v kateri se poleg splošnih plačilnih pogojev in drugih določb o medsebojnih obveznostih lastnika, upravitelja in uporabnika, določi tudi odgovorna oseba uporabnika, ki odgovarja za dogovorjeno uporabo športne dvorane, upoštevanje hišnega reda, za morebitno povzročeno škodo na objektu in opremi ter za varnost uporabnikov.

Prijavo na razpis je potrebno oddati na obrazcu, ki je objavljen na spletni strani Občine Velike Lašče (www.velike-lasce.si), lahko pa ga dobite tudi v tajništvu Občine.

Rok za prijavo je 6. september 2021.

**Informacije: barbara.pecnik@velike-lasce.si,
01/7810-360.**

OBVESTILO o povišanju cene storitev oskrbe s pitno vodo

v skladu s sprejetim sklepom Občinskega sveta Velike Lašče, ki je na svoji 18. redni seji dne 20. maja 2021 sprejel Elaborat o oblikovanju cene storitve obvezne občinske gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo ter o določitvi višine subvencioniranja cene vode na območju občine Velike Lašče, obveščamo vse uporabnike oskrbe s pitno vodo, da so z dnem **1. 6. 2021 pričele veljati nove cene storitev oskrbe s pitno vodo:**

Cena vode: **1,6009 eur/m³**

Subvencija občine Velike Lašče: **0,6300 eur/m³**

Cena vodarine za gospodinjstva in izvajalce nepridobitnih dejavnosti: **0,9709 eur/m³**

Cena vodarine za gospodarstvo: **1,6009 eur/m³**

Omrežnina je nespremenjena

Vodomer	Faktor omrežnine	Znesek na vodomer mesečno
DN do 20	1	5,8862
DN 20-40	3	17,6587
DN 50	15	88,2933
DN 80	50	294,3109

Vse cene so prikazane v EUR brez DDV, ki se uporabnikom obračuna po predpisani stopnji

GRADNJA PODRUŽNIČNE ŠOLE IN VRTCA TURJAK

Nika Perovšek, Občinska uprava

foto: Boštjan Podlogar

Gradnja podružnične šole in vrtca Turjak napreduje. V podkletenem delu je izvedena talna plošča; v pripravi je izgradnja sten v kleti. Sledi priprava podlage v delu, kjer objekt ni podkleten in izvedba plošče nad kletjo.

Načrtovana je prestavitev trase voda na dveh linijah, ki potekata ob oz. v območju gradnje. Hkrati bo izvedeno tudi dokončanje projekta prestavitve nizkonapetostnega omrežja (NNO), saj je zaradi rušenja starega objekta in povečanja moči novega objekta potrebno preurediti NNO.

Napredovanje gradnje sta si ogledala tudi župan in podžupan ter se uvodoma pridružila rednemu operativnemu sestanku na gradbišču.

Ob županu dr. Tadeju Malovrhu je projektantka in odgovorna vodja projekta Zvonka Korošac, univ. dipl. inž. arh. (AG-inženiring d. o. o.), na desni vodja

del in vodja gradnje Salih Bajrić, dipl. ing. gradb. (Dema plus d. o. o.) in na skrajni levi pomočnik (namestnik) vodje del Bojan Fajdiga, dipl. ing. gradb.

Ob podžupanu Matjažu Hočvarju sta predstavnici Občine Velike Lašče – Meta Klančar, inž. gradb., in Nika Perovšek, univ. dipl. inž. kraj. arh., ter vodja nadzora David Rozman, inž. gradb.

TIC TURJAK

Sara Košir

V maju je svoja vrata odprl manjši turistično-informacijski center na Turjaku, kjer lahko obiskovalci naše občine dobijo informacije o turistični ponudbi v okolici. V TIC so na voljo različne zloženske in pestra izbira spominkov in drugih izdelkov, ki so povezani z našo kulturo in okoljem. Lokalni izdelki so lahko tudi odlična izbira za manjše darilo ali pozornost. TIC je v letni sezoni odprt ob sobotah in nedeljah med 10. in 17. uro. Življenje TIC dajejo štirje lokalni informatorji – Andreja, Nataša, Tara in Srečo, ki so za obiskovalce prijazen vir informacij. Vabljeni na obisk!

NASILJE NAD STAREJŠIMI

CSD Ljubljana – Most do vaše (po)moči.

V mesecu juniju – 15. junija – obeležujemo svetovni dan osveščanja o nasilju nad starejšimi, katerega pobudnica je bila Mednarodna mreža za preprečevanje nasilja nad starejšimi, ustanovljena leta 1997 v Kanadi.

Mnogotere oblike nasilja

Nasilje nad starejšimi je po definiciji Svetovne zdravstvene organizacije »enkratno ali ponavljajoče se dejanje oziroma neustrezno obnašanje, ki se dogaja znotraj vsakega odnosa, ki temelji na zaupanju in ki škodi starejši osebi ter jo spravlja v nevarnost«. Kot opažamo pri delu s starejšimi, je najbolj pogosto psihično, fizično in ekonomsko nasilje; druge oblike nasilja pri tem niso izključene. Med nasilje spada tudi zanemarjanje, to je odtegotanje nujnih življenjskih stvari, kot so na primer hrana, oblačila in zdravila. Med specifične oblike nasilja sodijo tudi omejevanje gibanja, prisilno hranjenje, prisilno oblačenje in umivanje, zanemarjanje, preprečevanje osebnih stikov, preprečevanje opravljanja vsakodnevnih opravil.

Zamolčano in prikrito nasilje

Nasilje nad starejšimi je žal še vedno prikrito in zamolčano, kot ugotavljajo številne raziskave. V okviru Delovne

skupine za nenasilje v zdravstveni negi ugotavljajo, da »starejši o tem, da doživljajo nasilje s strani lastnih otrok, vnukov in partnerjev ali pa s strani zaposlenih v zdravstvu in socialnem varstvu, zelo težko spregovorijo. Strah, nemoč, sram in odvisnost jim preprečujejo, da bi o svoji stiski spregovorili z osebami ali organizacijami, ki jim lahko pomagajo. Bojijo se, da bi razkritje nasilja še povečalo njihovo ogroženost ter odvisnost in jih pripeljalo še v večjo stisko.« Tudi centri za socialno delo opažamo, da veliko težavo predstavlja prijava nasilja, ker večina starejših ne želi, da se nasilje nad njimi prijavi, saj je to nekaj, kar tudi za žrtve ni sprejemljivo, sega izven tradicionalnih okvirjev in načina njihovih prepričanj in načina življenja.

Reagirajmo!

Pomembno je, da nasilje prepoznavamo in ustrezno odreagiramo s prijavo nasilja na policijo ali na center za socialno delo. Ob tem je pomembno poudariti, da je v skladu z zakonodajo dolžan vsakdo takoj obvestiti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo, če sumi, da je žrtev nasilja oseba, ki zaradi osebnih okoliščin ni sposobna skrbeti zase. Nasilje ne sme biti nekaj družbeno sprejemljivega. Imejmo ničelno toleranco do nasilja ter s prepoznavanjem in pravilnim ravnanjem preprečimo pojav nasilja nad starejšimi.

Obvestilo o spremembah na področju uveljavljanja pravic iz javnih sredstev zaradi izteka epidemije in prenehanja veljave Odloka o začasnih ukrepih za zmanjšanje tveganja in preprečevanje širjenja okužbe v upravnih zadevah.

Z iztekom epidemije preneha mesečno avtomatično podaljšanje pravic iz javnih sredstev:

- Za **letne pravice** CSD odločajo o podaljšanju pravic po uradni dolžnosti (v obliki informativnega izračuna ali odločbe).
- Za **mesečne pravice** (pravica do denarne socialne pomoči, varstvenega dodatka, plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje, kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev ali subvencije najemnine), ki se iztečejo v mesecu juniju 2021, **morajo upravičenci do 30. 6. 2021 vložiti vlogo za podaljšanje pravic, da ne bo prišlo do prekinitve upravičenosti.**

Od 1. 7. 2021 naprej začneta roka za dokazovanje namenske porabe izredne denarne socialne pomoči in za predložitev dokazil, ki sta se iztekla v času razglašene epidemije, teči znova.

Pri vlogah za denarno socialno pomoč, varstveni dodatek, plačilo prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje, kritje razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev in subvencijo najemnine, vloženih

- **v mesecu juniju 2021, se premoženje (razen prihranki in vrednostni papirji) še vedno NE upošteva pri ugotavljanju materialnega položaja,**
- od 1. julija 2021 naprej se premoženje pri ugotavljanju materialnega položaja ponovno upošteva.

S SRCEM NA POTI – BREZPLAČNI PREVOZI ZA STAROSTNIKE

V petek, 4. junija 2021, je pred občinsko stavbo potekal slovesni prevzem električnega vozila in vzpostavitev projekt Prostofer. Ključje avtomobila je prevzel velikolaški župan dr. Tadej Malovrh in jih predal prvim prostovoljcem, ki bodo opravljali vožnje. Prostovoljci so se nato udeležili kratkega usposabljanja in poskusnih voženj pod mentorstvom Mihe Bogataja, direktorja zavoda Zlata mreža, ki vodi projekt Klicni center za rezervacije prevozov je bil tako vzpostavljen; **s prevozi so prostovoljci pričeli v ponedeljek 14. junija 2021.**

**BREZPLAČNA
ŠTEVILKA
080 10 10**

PROSTOFER

Kaj je PROSTOFER?

PROSTOFER je trajnostni vseslovenski prostovoljski projekt za mobilnost starejših, ki povezuje starejše osebe, ki potrebujejo prevoz in ne zmorejo uporabljati javnih in plačljivih prevozov s starejšimi aktivnimi vozniki, ki pa po drugi strani radi priskočijo na pomoč.

Komu je namenjen PROSTOFER?

Prostofer je namenjen vsem tistim starejšim, ki ne vozijo sami, nimajo sorodnikov in imajo nizke mesečne dohodeke in tudi slabše povezave z javnimi prevoznimi sredstvi. Prostofer jim omogoča lažjo dostopnost do zdravniške oskrbe, brezplačne prevoze do javnih ustanov, trgovinskih centrov ipd.

sopotnikov. Klicni center je na voljo za rezervacije prevozov vsak delovnik med 08.00 in 18.00. Rezervacijo prevoza je potrebno najaviti vsaj 3 dni pred izvedbo storitve. Vozniki prostovoljci bodo prevoze opravljali od ponedeljka do petka med 08.00 in 16.00; izjemoma se lahko dnevi in ure tudi prilagodijo potrebam.

Kdo je lahko PROSTOFER?

Prostovoljni šofer je lahko vsak, ki ima veljavno vozniško dovoljenje in je v svojem prostem času pripravljen pomagati tistim, ki prevoze potrebujejo.

Kako postati PROSTOFER?

Vozniki, ki želijo postati prostoferji, to sporočijo na **Občino Velike Lašče** na telefon **01 781 03 70** ali po elektronski pošti **obcina@velike-lasce.si**

Druženje in občutek koristnosti igrajo pomembno vlogo pri aktivnem staranju.

Zakaj PROSTOFER?

Brezplačni prostoferski prevozi starejšim omogočajo:

- večjo mobilnost,
- večjo socialno vključenost,
- medsebojno povezovanje,
- medsebojno pomoč,
- boljše kvaliteto življenja v tretjem življenjskem obdobju,
- čim dlje lahko ostanejo doma (čim kasnejši odhod v dom za ostarele).

Kako deluje PROSTOFER?

Uporabnik, ki potrebuje prevoz, pokliče na brezplačno številko 080 10 10. V komunikacijskem centru nato zabeleži njegove podatke in lokacijo prevoza. Po najavi prevoza klicni center obvesti prostovoljnega voznika o prevozu in to sporoči uporabniku, za katerega se opravi prevoz. Vozilo je zagotovljeno s strani Občine; prav tako je poskrbljeno za zavarovanje tako voznika kot tudi

Prispevate lahko vsi uporabniki mobilnih storitev Telekom Slovenije, Telemacha, A1 in T-2.

Območno združenje
Ljubljana

Pošljite SMS sporočilo s ključno besedo **LJUDEM5** na številko **1919** in prispevali boste 5 EUR za humanitarno akcijo "**Pomoč in podpora starejšim**".

VAŠE DONACIJE SPREJEMAMO TUDI NA NAŠEM HUMANITARNEM RACUNU: RDEČI KRIŽ SLOVENIJE - OBMOČNO ZDRUŽENJE LJUBLJANA
IBAN: SI56 6100 0112 2334 482 | DELAVSKA HRANILNICA D.D. SWIFT ALI BIC: HDELSI22 | SKLIC: SI00 10-2-7
NAMEN: POMOČ IN PODPORA STAREJŠIM | KODA NAMENA: CHAR

www.rdecikrizljubljanasi

OBNOVA MOKRIŠČ V MIŠJI DOLINI

Urška Hren, mag. inž. agr.

V okviru projekta Mala barja – Marja se na projektnih območjih v Mišji dolini (Knej, Rašica, Podlog, Marinčki), vsa so del naravovarstvenega omrežja Natura 2000, izvaja ponovna vzpostavitev mokrišč (travniki s prevladujočo modro stožko in nizka bazična barja), ki so se zaradi opuščanja rabe (košnje) ponekod precej zarastla. Vodilni partner projekta je Zavod RS za varstvo narave, ki načrtuje in vodi vse projektne aktivnosti, ki se izvajajo na terenu, medtem ko Zavod Parnas sodeluje kot projektni partner in sodeluje na projektnih aktivnostih v Mišji dolini. Vodilni partner trenutno sodeluje tudi z dvema izvajalcema; v Mišji dolini sta to Gozdarsko Mazi, Blaž Mazi s. p. in EHO d. o. o., ki sta zadolžena za izvedbo projektnih aktivnosti (odstranjevanje zarasti, mulčenje). Te aktivnosti potekajo le na vnaprej izbranih (ustrezen habitatni tip) in z lastniki dogovorjenih površinah (pridobljena soglasja); izbira teh pa je potekala že pred začetkom projekta (leta 2017).

Obnova oziroma revitalizacija mokrišč je precej dolgotrajen proces, katerega čas trajanja je odvisen od vremenskih razmer in posledično namočenosti tal ter različnih faz, ki morajo biti izpeljane v določenem zaporedju. Te faze so: odstranjevanje invazivnih tujerodnih rastlin, odstranjevanje zarasti (sečnja), spravilo lesa in biomase, gozdarsko mulčenje, sejanje senenega drobirja, travniško mulčenje in vsakoletna košnja, ki zagotavlja ohranitev zelenega stanja in preprečuje ponovno zaraščanje površin. Do zdaj smo največ faz izpeljali na projektnih površinah v Kneju, kjer lahko že vidimo prve rezultate, ki kažejo na uspešnost dosedanjih aktivnosti. Te namreč potekajo od leta 2019, ko se je pričelo z odstranjevanjem invazivnih tujerodnih rastlin (kanadsko in orjaško zlato rozgo), za kar gredo zasluge gasilkam in gasilkam iz PGD Karlovica. Ko je bil teren očiščen invazivnih tujerodnih rastlin, se je začelo z odstranjevanjem zarasti (ve-

činoma črnih jelš); po tem je v letu 2020 sledilo še prvo (gozdarsko) mulčenje. Po mulčenju so prostovoljci iz PGD Karlovica v sodelovanju s KGZ Velike Lašče (Kmetijsko gozdarski zavod) posejali še oves in seneni drobir, ki je mešanica posušenega cvetja, plodov in zdrobljenih listov travniških rastlin. Letos so v februarju (ko so bile temperature pod ničlo) površine še enkrat zmulčili, kar se odraža na sliki, ki prikazuje stanje med odstranjevanjem zarasti – sečnja (leto 2020) in po drugem mulčenju (leto 2021). Letos sledi še tretja faza mulčenja v Kneju, ki pa bo predvidoma v poletnih mesecih, saj morajo biti tla dovolj suha in trdna.

Mulčenje bo potekalo tudi na projektnih območjih Rašica in Marinčki, kjer je bila letos odstranjena zarast. Izvedba mulčenja je predvidena poleti, saj bodo razmere na mokriščih za to najbolj primerne (trdna in suha tla). Izvajanje aktivnosti na mokriščih zahteva iz strani izvajalcev pre-

cej potrpežljivosti in taktičnosti, saj so tla ponekod večino leta zelo namočena in ne zagotavljajo varnega dostopa in primerne nosilnosti za izvajanje gozdarskih del (sečnja, spravilo, mulčenje). Po poseku se je na površinah v Kneju in Marinčkih odprl celosten pogled na to, koliko je teren namočen, saj so prej drevesa črpala vodo – za ureditev vodotokov v tem projektu ni predvidenih sredstev.

Aktivnosti potekajo z namenom, da ponovno vzpostavimo dragocene in redke mokrotne travnike, ki jih bo možno kositi enkrat letno; kmetje bodo z ustreznim gospodarjenjem na upravičenih površinah lahko uveljavljali finančna nadomestila – subvencije. Nova oblika, zanimiva za manjše kmete, je sklenitev pogodb o izvedbi prilagojene kmetijske prakse v okviru naravovarstvenega ukrepa Marja oz. v prihodnje pogodbenega varstva, ki bo kmetom omogočalo vstop v sistem tudi samo s posameznimi površinami.

PREJ
LETO 2020

POTEM
LETO 2021

BOLEZNI IN POŠKODBE GOZDNEGA DREVJA

Zavod za gozdove Slovenije, OE Kočevje, Krajevna enota Velike Lašče

V prispevku so predstavljene najpogostejše bolezni gozdnega drevja iz preteklega leta v našem gozdno gospodarskem območju, ki sega od Turjaka do reke Kolpe. Vzroki za razvoj bolezni so lahko abiotski in biotski. Abiotski ali dejavniki nežive narave so lahko mehanske poškodbe skorje, vej in drugih delov rastline po vetru, snegu, žledu, požaru, streli, suši, mrazu, sončnem ožigu, onesnaženem zraku ipd. Lahko so poškodbe biotske narave, npr. poškodbe po jelenjadi in drugih parkljarjih, glodavcih, npr. po navadnem polhu in voluharicah, ter poškodbe zaradi dela v gozdu. Preko poškodb se rastline okužijo z različnimi glivami, bakterijami, virusi. Zato drevo lahko delno odmre ali se v celoti posuši.

V zadnjih desetletjih so vremenska dogajanja postala bolj turbulentna. Prihaja do pogostejših ujm. Na začetku tega tisočletja smo imeli tri zelo sušna leta, in sicer leta 2014 žledolom, leta 2017 izjemno močan vetrolom, v mesecu aprilu leta 2019 hudo spomladansko pozebo itd. Zelo vlažna leta s preobiljem padavin v spomladanskih in poletnih mesecih ravno tako povzročijo porast raznih bolezni gozdnega drevja.

Na Zavodu za gozdove Območne enote Kočevje smo v lanskem letu označili za tako imenovane varstveno sanacijske sečnje 197.600 m³ in posek oslabelega drevja 40.900 m³. Skupaj to predstavlja skoraj polovico vsega letnega poseka v območju. Pred desetletji je bilo teh sečenj največ do ene petine, v letu po vetroloму pa skoraj v celoti le sanitarna sečnja. Lani je bil pomembnejši vzrok sanitarnega poseka zaradi insektov (predvsem smrekovi lubadarji), in sicer 186.000 m³, potem veter 18.000 m³ in bolezni 8.000 m³. Med slednjimi vzroki je prisotna štorovka (*Armillaria sp.*), ki se pojavlja tako na iglavcih kot listavcih in povzroča odmrte spodnjega srednjega dela debla in korenin. Smreke pogosto napade rdeča trohnoba (Heterobasidion

sp.). Prisotnost slednjih dveh opazimo po odebeljenem spodnjem delu debla ob koreniniku. Po poseku ostane votel panj in poškodba najmanj na prvem hlotu. Rdeča trohnoba pri smreki je prisotna tam, kjer je bila v preteklosti smreka posajena na nekaj kmetijskih površinah. V preteklosti je bilo veliko gorskih brestov označenih za posek zaradi holandske bolezni – odmiranja brestov. Bresti so zdesetkani; kljub temu je bilo lani posekanih 570 m³. Spore gliv prenašata hrošča veliki in mali brestov beljavar. Mlade breste objeda srnjad in jelenjad; slednja lahko pozimi olupljuje brestov. Po prihodu holandske bolezni v Evropo so bresti na robu izumrtja. Pred nekaj leti so iz Severne Amerike zanesli bakterijsko bolezen jesenov ožig (*Hymenoscyphus fraxineus*). Najhitreje se širi ob vodotokih in na vlažnih območjih. Zadnja leta vsako leto po tem vzroku posekamo tisoč do dva tisoč kubičnih metrov velikih jesenov. Veliki jeseni počasi odmirajo, a so nekateri tudi odporni – teh naj bi bilo od 3 do 5 odstotkov. Vsak tak zdrav veliki jesen je potrebno ohraniti za naprej, da bomo z njihovim semenom in podmladkom dobili odporna drevesa.

V letu 2020 smo imeli v mesecu maju in kasneje več padavin in s tem ugodnejše razmere za razvoj raznih vrst gliv. Na listih javorjev se je v vlažnih neprevetrenih delih gozda močno razvila gliva javorjeva katranasta pegavost; manj je bilo javorjeve bele pegavosti. Na bukvi je bilo prisotno rjavenje bukovih listov ter na rdečih in črnih borih sušenje najmlajših borovih poganjkov. Lipovec in lipa sta lani na listju imela veliko prisotnost gliv, predvsem cercosporno lipovo listno pegavost (*Mycosphaerella microsare*). Listi so porumeneli že konec poletja in prej odpadli. V vlažnih letih se na hrastovih listih pojavi siva prevleka iz glive hrastova pepelovka (*Erysiphe alphitoides*). Najprej se pojavi v bolj zaprtih sestojih na listih spodnjih delov krošenj, medtem ko je je manj ali

je sploh ni na sončnih in bolj prevetrenih delih. Na mladih hrastih občasno povsem preraste listje. Hrasti ne morejo opravljati fotosinteze in lahko celo propadejo. Takšni hudi razrasti te tujerodne glive so pri nas razmeroma redki.

V lanskem letu je bil trend upadanja števila smrekovih lubadark. Veliko zaslug za to ima vreme z veliko vlage ob razvoju prve generacije lubadarjev in pravočasna ter kvalitetna sanacija napadenih smrek.

Mraz na začetku aprila 2021 ter kasneje veliko vlage sta povzročila razrast gliv na mlajših iglavcih v gozdovih in živih mejah. Laboratorijska analiza na Gozdarskem inštitutu Slovenije je pokazala, da sta se namnožili glivi z latinskim imenom *Rhizosphaera pini* in *Chrysomyxa abietis*.

»Stranski produkt« globalne trgovine je običajno nenameren prenos tujerodnih organizmov iz drugih območij sveta s podobnimi ekološkimi razmerami. Nekaterе vrste se pri nas ustalijo in povzročajo izginjanje domorodnih vrst. Na vsak zelo neobičajen znak, kot so sušenje, nenavadne izvirine v deblih, obarvanost listov, iglic ipd., bodimo pozorni in se pozanimamo na spletu, npr. »zdrav gozd.si«, ali pri pristojnih gozdarjih Zavoda za gozdove Slovenije. S skupnimi močmi in znanjem bomo zmanjšali ali celo preprečili pojavljanje škodljivih organizmov v gozdovih.

CIRILA IN MAJA MARINČIČ PREDANI LOVSKEMU POSLANSTVU

Dragica Heric

Cirila Marinčič se je zeleni bratovščini pridružila leta 2010 kot prva ženska Lovske družine Turjak, njena hči Maja pa leta 2015. Obe sta dejavni na različnih področjih; obe radi pečeta, sta članici Društva podeželskih žena in radi pojeta. Cirila je zeliščarka, vrtnarka in je v odboru za družbene dejavnosti. Maja je bila čebelarka; zelo jo navdušujejo kleknanje, fotografiranje; vedno išče nove izzive. Predvsem sta obe lovki, ki si prizadevata za ugled lovstva v javnosti; cenita lovsko kulturo in običaje ter spoštujeta lovsko tovarištvo, kot je zapisano v lovskem etičnem kodeksu.

Zakaj sta se priključili zeleni bratovščini?

Cirila: Moj stari oče je bil poganjač – trajbar, mamin stric Franc Podlogar pa ustanovitelj Lovske družine Turjak, kar pomeni, da smo bili vsi, tudi ženske v družini, že od nekdaj povezani z lovstvom. Kot otrok se spomnim, da so lovci lovili divje prašiče tudi na območju Malega Ločnika; eno noč so jih uplenili kar pet. Takrat ni bilo hladilnic in odkupa mesa, kot je danes, pač pa so si lovci meso razdelili.

Ko sva si z možem Marjanom ustvarila dom na Velikem Ločniku se je Lovski družini Turjak najprej pridružil on, sama pa sem kot večina žena lovcev pomagala pri številnih dogodkih v domu ter bila in sem še vedno blagajnik družine. Lovski dom na Turjaku smo zgradili predvsem z udarniškim delom, zbirali denar z veseljami in srečelovi, donacijami kmetov, pri čemer smo pomagale tudi žene lovcev, kot tudi pri vseh drugih dogodkih, ki jih ima lovška družina.

Maja: Nikoli nisem mislila, da bom kdaj lovka. A ker sem imela željo, da bi se naučila streljati s pištolo, smo s prijatelji začeli razmišljati, da bi se vključili v strelsko društvo. Ko sem to omenila

staršem, mi je oče predlagal naj se včlanim v LD, kjer sta že bila člana oba z mamom. Oče je bil tudi tisti, ki je poskrbel, da imam danes vso opremo, ki jo lovec pri svojem delu potrebuje, lovski izpit, lovsko orožje, pripomočke za lov (daljnogled, obutev, obleko, nahrbtnik ...). Bil je tudi odličen pomočnik mentorja in še danes, se o vsem rada pomenim z njim, ga vprašam za nasvet.

Kako postaneš lovka?

Cirila: Najprej si lovski pripravnik, imaš svojega mentorja, ki ti pomaga pri spoznavanju lovišča, lovskih mej; skupaj se odpravita na lov. V času pripravniškega staža kot lovski pripravnik spoznaš lovišče ter temeljna spoznanja, znanje in praktične veščine, ki izhajajo iz trajnostnega upravljanja z divjadjo. Obseg programa praktičnega usposabljanja z vključenim društvenim izpitom iz praktičnega znanja traja od 150 do 200 ur in traja najmanj eno leto. Lovski pripravnik mora voditi tudi Dnevnik lovskega pripravnika. Pogoji za prijavo k opravljanju lovskega izpita je uspešno opravljen praktični del izpita pri upravljavcu lovišča in pozitivno opravljeno preverjanje teoretičnih vsebin. Ko kandidat za lovski izpit uspešno

opravi vsa preverjanja znanja, se lahko prijavi za opravljanje izpita na ZLD. V okviru Zveze lovskih družin obiskuješ izobraževanje; prav tako moraš opraviti praktični del – preizkus rokovanja z orožjem. Kandidat za lovski izpit opravlja ustni izpit pred izpitno komisijo, ki preverja znanje iz biologije in ekologije divjadi, zakonodaje ter upravljanja z divjadjo in loviščem. Po uspešno opravljenem izpitu dobiš spričevalo in na podlagi njega lovsko izkaznico.

Maja: V času moje pripravniške dobe sem bila med 35 pripravniki edina ženska, zato sem imela posebno mesto in imenovali so me za razrednika, to je kot nekakšen informator in koordinator celotnega teoretičnega izobraževanja. Izobraževanja traja tri mesece vsak drugi dan od 3 do 4 ure predavanja; za vsakim predavanjem je izpit. Gradiva za izpit pri posameznem predmetu je bilo zelo veliko. Spoznali smo divjad. Velika divjad je najštevilčnejša vrsta parkljustih rastli-

nojedov, to so jelenjad, srnjad, divji prašiči in drugi; mala divjad oziroma mala poljska divjad so kune, lisice, jazbeci, race, šoje, fazani in še številne druge živali, tudi ptice. Pa na zveri, kot na primer medved, šakal, volk in še kakšna, ne smem pozabiti. Za vse živali je bilo potrebno poznati vso anatomijo od zobovja naprej, bolezni, hranjenje, parjenje ... skratka vse. Poznati je treba zakonodajo, predvsem zakon o lovstvu, lovne dobe posameznih vrst divjadi in zveri. Pomembna je tudi kinologija – veda o psih in seveda vse o orožju, vključno s streljanjem. Skratka, pripravniška doba je zelo zahtevna.

Kdo določi mentorja?

Cirila: Ko se želiš vključiti med lovce, je treba na LD vložiti prošnjo za sprejem v družino, saj ima vsak družina glede na svojo velikost lovišča določeno kvoto za število lovcev. Mi smo majhna LD z majhnim območjem lovišča. V LD nas

je skupaj 32 članov; od tega smo štiri ženske. Ima pa vsak, ki ima gozdno-kmetijsko zemljišče, prednostno pravico, da ga v LD sprejmejo. Ko te sprejmejo v LD, upravni odbor družine določi mentorja in pripravniška doba in izobraževanje za lovski izpit se začne.

Maja: V naši LD je določeno, da pripravnik pod vodstvom mentorja opravi v enem letu 180 delovnih ur. V okviru praktičnega dela lovskega izpita se mora lovski pripravnik udeležiti najmanj dveh lovskih kinoloških prireditev in najmanj dveh lovskih strelskih prireditev ter ocenjevanja trofej pri upravljavcu lovišča ali pri območnem združenju upravljavcev lovišč in lovišč s posebnim namenom.

Kdaj sta opravili izpit?

Cirila: Jaz sem ga opravila leta 2010. V moji generaciji nas je od 45 uspešno opravilo lovski izpit 39, šest pa neuspešno. V vsaki generaciji je tudi kdo neuspešen pri opravljanju lovskega izpita. Maja pa leta 2016 in po rezultatih je bila najboljša v generaciji in je imela ta privilegij, da je brala Zaprisego slovenskega lovca, ki so jo pripravniki ponavljali za njo.

Danes morate lovci veliko delati na komuniciranju z javnostjo?

Maja: To je bila tudi vsebine enega od predmetov na teoretičnem izobraževanju v času pripravništva. Danes smo lovci še manj le tisti, ki plenimo živali, kot so to bili nekoč. Časi so se do lovcev zelo spremenili in javnosti je potrebno predstaviti, da smo lovci čuvaji narave in da skrbimo za živali v gozdu. Nekoč so bili lovci bolj spoštovani; danes se lovci izogonejo srečanju z drugimi obiskovalci gozda, ki se premalo zavedajo, da so oni na obisku pri živalih.

Kaj je glavno poslanstvo lovcev?

Maja: Upravljanje z divjadjo, ki obsega načrtovanje, ohranjanje, trajnostno gospodarjenje in spremljanje stanja divjadi. Nosilec načrtovanja in spremljanja stanja divjadi je Zavod za gozdove Slovenije, ki pripravi in izdela predloge letnih lovsko upravljaljskih načrtov območij. Nosilci trajnostnega gospodarjenja z divjadjo so upravljavci lovišč s podeljeno koncesijo in upravljavci lovišč s poseb-

nim namenom. V slovenskih loviščih so za gospodarjenje z divjadjo pristojne lovske organizacije.

Kako velika je Lovska družina Turjak?

Cirila: LD Turjak obsega 2.506 ha skupnih površin, od tega je 2.376 ha lovnih in 130 ha nelovnih površin; 64 ha je gozda. Območje meji na območje LD Velike Lašče, LD Dobropolje, LD Taborska jama, LD Škofljica in LD Mokrc.

Maja: Z izgradnjo obrtne cone Ločica na Turjaku, ki je postalo nelovna površina, se je naše območje lovišča še zmanjšalo, kar pomeni, da se lahko družina združi s kakšno od sosednjih LD; upajmo, da se to ne zgodi.

Kakšno so danes vajine dolžnosti?

Cirila: Vsi lovci pripomoremo k izpolnitvi plana odstrela; večina plana se izpolni na individualnih lovih, nekaj pa na skupnih, predvsem mala divjad. Letno moramo opraviti 16 delovnih ur v lovišču in 5 ur v lovskem domu. Naša naloga je polnjenje in postavljanje solnic, postavljanje in vzdrževanje lovskih opazovalnic in tudi krmnih in privabljalnih njiv. Namen časovno in prostorsko usmerjenega krmljenja divjadi ni v dvigu natalitete in dvigu praga preživetja posameznih vrst, pač pa v preprečevanju večje škode v njihovem življenjskem okolju, na gozdnih in kmetijskih površinah, opazovanju socialnih in drugih navad divjadi in lažji realizaciji načrtovanih posegov v populacije z odstrelom. Ločimo privabljalno, zimsko krmljenje in preprečevalno krmljenje. Poudarek je predvsem na privabljalnem krmljenju z namenom lažjega in strokovnejšega odvzema in zimskemu krmljenju z namenom zadrževanja živa-

li v zimovališčih, kjer odstrel ni dovoljen. Krmi se jelenjad, zimsko in privabljano, divjega prašiča, privabljano in preprečevalno. Vzpostavljen je kataster krmišč, ki določuje mesta krmljenja in s tem število oziroma gostoto posameznih vrst krmišč za posamezno živalsko vrsto v lovišču. Namen solnic je olajšati spomladanski prehod na sočno naravno hrano, zato je zalaganje solnic v zmernih količinah dovoljeno le v spomladanskih mesecih. Kjer je pomanjkanje površinske vode, vzdržujemo vodne vire ter osujemo in vzdržujemo vodne kali oziroma kaluže.

Kakšna je oprema, ko greš na lov?

Maja: Jaz imam kar polno opremo: nahrbtnik, daljnogled, nož, vrečke, papirnate brisače in vodo za primer uplenjene živali, lovski klobuk in puško.

Cirila: S puško že dolgo nisem šla v gozd, velikokrat pa grem z daljnogledom. Imamo pa vsi enkrat na leto prestrelitev puške. Gre za preizkus pušk risanic, ko streljaš v tarčo srnjaka. Mlajši od 65 let na razdaljo 100 m, starejši pa na 70 m. Preizkus moraš opraviti, sicer tisto leto ne smeš streljati na divjad.

Kakšne puške imata?

Maja: Mene še vedno bolj zanima pištola kot puška. Pištola sicer ni lovsko orožje, a raje streljam s pištolo in hodim tudi na tekmovanja. V času mojega mandata tajnika LD Turjak, smo izvedli družinsko tekmo, na kateri smo se pomerili člani LD v tekmovanju z velikim kalibrom,

malim kalibrom in tudi s pištolo. Moja prva medalja je bila drugo mesto na meddružinski tekmi Taborska jama, zmagala pa sem na družinski tekmi in na odprti tekmi Dolenja vas v ženski kategoriji.

Cirila: Vsi trije imamo več vrst orožja, odvisno za kakšen namen ga uporabljamo. Na individualnem lovu lahko uporabljamo puško velikega kalibra ali pa kombinirano puško (kombinacija risane cevi in gladke cevi), za lov na malo divjad šibrenico (lovska je običajno dvocevka).

Kaj sta že uplenili?

Maja: Jaz nasploh pri lovu veliko preveč razmišljam. Ko imam divjad v okularju, razmišljam, da bom ustrelila; vedno gledam, kaj je zadaj za živaljo, kako ima obrnjeno glavo, kako jo bom zadela in vedno premislim preden stisnem petelina, zato dostikrat ne uplenim divjadi. Tako k izpolnitvi letnemu planu ne prispevam. V času pripravništva sem uplenila dva srnjaka in to je do sedaj vse.

Cirila: Do sedaj sem uplenila srnjaka. Po prvi uplenitvi parkljaste divjadi te čaka obred lovskega krsta. To je lep obred, ki si ga zapomniš.

Maja: Upleniš, ko se za to sam odločiš; krščena želim biti za visoko divjad, kar pomeni jelenjad, divji prašič. Lovski krsti se razlikujejo in lahko si krščen tudi za uplenjeno lisico. Krst je le eden od številnih lovskega obredov, kot so lovski ropot, zelena vejica, pozdrav lovini, zadnji grizljaj, lovski pogreb in še številni, pri katerih sodeluješ. Naš zaveznik je sv. Hubert;

za uplenjeno divjad se vedno zahvalimo naši boginji Diani, tako na individualnem kot tudi skupnem lovu

Koliko lovcev vas je v vašem revirju?

Cirila: Jaz, moj mož Marjan, Maja, revirni vodja in član, ki sicer ne živi tukaj, a se udeležuje delovnih akcij. V svojih vrstah imamo tudi člana častitljive starosti 90 let. Skupaj nas je šest. V okviru svojih delovnih ur ima vsak svoje solnice, ki jih je treba napolniti spomladi, preden narava ozeleni. V naši LD imamo samo eno mrhovišče za medveda, ki ga po novi uredbi EU (zaradi APK – Afriška prašičja kuga) lahko zalagamo le s koruzo. Pri tem so prepovedani klavni in drugi odpadki, čeprav se pogosto zgodi, da so v gozdu ali celo ob robu gozda odvrženi klavni odpadki, zato ni čudno, da divjad prihaja do hiš in vrtov. Za divje prašiče imamo privabljano krmišča s koruzo. Imamo tudi njive z ohrovtom. Imamo naravno kotanjo z vodo, kalužo, kjer se zadržuje voda, da se divjad in tudi medved v njej kalužijo, hladijo in se znebijo parazitov.

Se zgodi, da vas sosedge opozorijo na kakšno divjad in kako reagirate?

Maja: Sosed nas je opozoril, da je opazil srno, ki se je čudno obnašala. Ugotovili smo, da ima čuden zadek; na njem so bili njeni iztrebki, kar je znak, da je bila bolna. V takem primeru vedno obvestimo revirnega lovca in gospodarja lovske družine, ki določita, ali je potreben sanitarni odstrel in kdo ga bo izvedel.

Kako pomagate ali preprečujete škodo zaradi divjadi?

Cirila: V naši LD ni škode na pašnikih kot posledice zveri. Toda v zadnjih letih se je povečal stalež divjih prašičev, ki pogosto povzročajo škodo na kmetijskih zemljiščih, da o srnjadi in jelenjadi ter drugi divjadi, ki rada zahaja na naše vrtove, ne govorimo. Kmetu oziroma pridelovalcu se škoda na posevku izplača, vendar le pod pogojem, da je imel njivo ustrezno zavarovano. Škodo mora kmet prijaviti gospodarju LD, ki poskrbi, da se škoda oceni in izplača.

Se vama ne zdi, da bi lovci morali izvajati večji odstrel in bi bilo divjadi manj in tudi manj škod na posevkih in v čredi?

Cirila: Res je, danes je divjadi preveč, vendar o odstrelu zveri odločajo v državnem zboru. Lovci lahko predlagamo interventne odstrele za zveri, ki povzročajo škodo in ogrožajo premoženje in ljudi. Zavod za gozdove pa pripravi lovsko upravljalvske načrte. Lovci upravljamo z območjem, z divjadjo pa upravlja zavod za gozdove. Zveri, kot so volkovi in medvedi, so nasploh zaščiteni s strani države in odstrel določi država. Lovci sicer trikrat na leto štejemo medvede. Eno leto smo pobirali iztrebke medvedov in na podlagi DNK analiz so ugotavljali številčnost populacije. Zagotovo pa je število medvedov bistveno večje, kot so uradni podatki.

Kaj naredita, ko srnjad pride in požre vaše pridelke?

Cirila: Seveda sem jezna in bi jo v tistem trenutku, ko vidim pogrizeno solato najraje uplenila, a ko jo imam v okularju, je drugače. Zaradi lisice smo bili ob vse koški, a ko sem jo imela v okularju, se mi je zaradi adrenalina zarosil in je pobegnila. Velikokrat se zgodi, da imaš plen v okularju, pa enostavno ne pritisneš na petelina.

Imate pa tudi lovskega psa?

Maja: Tisa je pasme slovaški gonič, ki so specialisti za divje prašiče. Lovskega psa smemo lovci šolati samo v svojem lovišču; psov se v lovišče ne sme spuščati – predvsem ne v času poleganja smjadi v maju in juniju, razen v jeseni ko so skupni lovi – pogoni/brakade. Stara je dve leti in v okviru kinološkega društva Kočevje

opravlja šolanje. Hodili sva v malo šolo, ki je namenjena mladim psom do enega leta; rečemo ji tudi mala šola; v njej je poudarek na socializaciji, druženju in spoznavanju drugih psov. Uspešno sva opravili vaje poslušnosti Vp 1; sedaj opravljava Vp 2. Prav tako je opravila telesno oceno in preizkus naravnih zasnov. Ko sva bili s Tiso gostji v drugi lovski družini, je imela priložnost, da je lovce gonjače opozorila na skupino divjih prašičev, ki so se skrivali v podrasti; glasno je opozorila nanje in jih uspešno pognala proti brakirjem (lovcem, ki stojijo na stojšču); tistikrat so uplenili lanščaka. Ob zaključku lova je sledil obred pozdrav lovini, kjer je bila na desno stran položena divjad in izrečena zahvala: »Uplnjeni divjadi za lovski blagor – hvala.«

Turjak ima lep lovski dom.

Cirila Marinčič: Res je, zgradba je spadala pod grad in je bila grofova last, a so jo po 2. svetovni vojni nacionalizirali in iz ruševine smo jo mi v devetdesetih letih obnovili in uredili v lovski dom. V postopku denacionalizacije so nam priznali vlaganja v stavbo, ki je bilo v glavnem udarniško, medtem ko je zemljišče, na katerem stoji lovski dom, državno, zato je tudi zgradba s prodajo prešla v državno last. Lovska družina Turjak načrtuje izgradnjo novega Lovskega doma pod Turjakom. V dolini proti Želimljam smo kupili hišo s precej ohišnice, kjer bo zgrajen nov lovski dom.

Najbrž sta v svojem lovskem stažu že večkrat videli medveda ali divjega prašiča ali doživeli druga nepozabna srečanja?

Cirila: Seveda. Danes moraš biti pripravljen, da naletiš na medveda, ko greš v gozd. Verjamem pa, da ti klop naredi več škode kot medved. V gozdu moraš opozoriti nase; moraš se zavedati, da to ni tvoj prostor, da je to prostor divjadi in zveri.

Maja: V državnih gozdovih, v lovišču s posebnim namenom sem imela priložnost videti trop 17 kosov jelenjadi. Bil je čudovit prizor košut, jelenov, špicarjev, telet, skratka celoten trop jelenjadi. Lahko bi fotografirala, a sva bila oba s partnerjem, ki je tudi lovec, povsem tiho in pri miru. Nepozaben je bil tudi pogled s preže v času pripravništva z mentorjem, ko je medvedka učila dva mladiča hranjenja. Pobiranje

jabolk s šapami in grizenje sladkega sadeža je trajalo celih 45 minut.

Maja, igraš tudi lovski rog, se ukvarjaš z lovsko fotografijo in še kaj?

Maja: Zveza lovskih družin in Lovska zveza Slovenije organizirata veliko različnih izobraževanj; sama in skupaj s partnerjem sva se udeležila že veliko takšnih izobraževanj predvsem zato, ker se tako izpopolnjuješ; eden izmed zanimivejših je bil tudi fotografski tečaj in od takrat sem veliko več na fotolovu kot na lovu. Lovska zveza ima tudi precej natečajev za lovski koledar, lovske zgodbe in podobno.

Odkar piham v rog so naši lovi bolj glasni in doživeti. V lovski rog pihnem na začetku lova, ko se začne pogon s kužki, med lovom in na koncu lova. Lovski rog je prisoten tudi na lovskem pogrebu; to je za pokojnika zadnji pogon; lovski rog je tisti, ki začne in konča pokojnikov zadnji pogon.

Opravila sem tečaj za mentorja in informatika; zelo si želim in dolgo že razmišljam, da bi opravila tudi izpit za lovskega čuvaja, ki pa je dosti bolj zahteven od lovskega izpita; tega res ne opravijo vsi lovci. To je oseba, ki ima nadzor nad loviščem, nad lovci, divjadjo in je zelo zahtevno.

METODA KOLAR, RAVNATELJICA OŠ PRIMOŽA TRUBARJA

Angelca Petrič

Zakaj ste se odločili za pedagoški poklic? Bi se zanj odločili še enkrat?

Od prvega razreda, ko so me vzeli v šolo, se mi je zdelo, da je šola nekaj najlepšega na svetu. V šolo sem šla sicer eno leto prej kot običajno, ker imam starejšo sestro. Bilo mi je tako všeč in dobro, da sem si rekla, da želim to početi celo življenje. Od malih nog sem želela učiti otroke. In če me vprašate zdaj, bi šla še enkrat čez to pot, ker otroci so tisto, kar je pošteno, dobro, čisto od začetka. Tudi takrat, ko niso več takšni, kot želimo, se moramo odrasli zavedati, da smo mi tisti, ki smo jim pomagali oz. pustili, da so takšni postali. Vprašati se moramo tudi o svojem učinku, vzgoji ali delovanju. Zato je treba vsakega otroka spoštovati.

Vi ne izhajate iz tega območja?

Doma sem iz Litije. Do šole sem imela dva kilometra; to rada povem otrokom. Ko sem šla v srednjo šolo, pa ista dva kilometra do postaje. Menim, da je to dobro. Želim si, da bi našli varen način, ki bi omogočal otrokom več peš hoje v šolo in domov. Otroci, ki hodijo skupaj, si izmenjajo izkušnje, se pogovarjajo, so medvrstniško povezani.

Kako bi predstavili svojo poklicno pot? Kaj se je od vaših začetkov v šolstvu in do konca poklicne poti spremenilo?

Še pred zaključkom akademije sem prišla delat kot učiteljica razrednega pouka na podružnično šolo Turjak. Od prvega dne sem čutila, da je to tista prava domača, topla šola. Večinoma sem poučevala v kombiniranih oddelkih. To, da hkrati učiš dva razreda, pomeni, da se moraš bolje organizirati. To so dobre stvari, ki jih v življenju tudi kasneje upo-

rabiš. Tudi za učence je dobro, saj pridobijo določene veščine: da morajo malo počakati in se s tem naučijo potrpežljivosti, da je treba deliti, da ni vedno vse na tisti trenutek, da se je treba prilagoditi ... Naučijo se tudi večje vztrajnosti.

Če si vsaj čez uporabniške oči predstavljamo, kako poteka delo učiteljev, kakšne pa so glavne naloge ravnatelja?

Delo ravnatelja je vpeto v okolje, v katerem deluješ. S tega vidika obsega od sodelovanja z občino do proslav, priznanj, dogajanj, razvoja kraja ... Drug segment so starši. Ti so na drugi ravni kot učitelji. Več komunikacije je potrebne, kadar so večji problemi. Sodelujemo seveda tudi preko sveta staršev. Pogosto povem staršem, da se moramo vsi zavedati, da starši niso na enem bregu in šola na drugem. Otroci so tukaj pred nami, nas opazujejo. Če bomo mi tekmovali, kdo bo zmagal oz. kdo bo močnejši, bodo otroci to izkoristili. Če bo zmagala šola, staršev doma ne bodo poslušali, in če bodo zmagali starši proti šoli, potem nas ne bodo poslušali v šoli. Delovati moramo skupaj, saj imamo vsi en cilj: hočemo najboljše za otroka. Ni se mi še zgodilo, da bi skočili drug proti drugemu. Je pa res, da je treba v vse stvari, ki jih govoriš in delaš, iskreno verjeti. Ne govorim stvari, v katere nisem prepričana. Naslednji pomemben segment dela je kolektiv. To so strokovni, izobraženi ljudje, oblikovane osebnosti, za katere tudi približno ne moreš računati, da bi koga spreminjal. Zelo so si različni in različno jemljejo svoj poklic. Nekateri ga jemljejo kot poklic, drugi kot poslanstvo. Vmes je 90 % razlike. Tistih s poslanstvom je kar veliko.

Vsak ravnatelj na nek način pusti v kraju svoj pečat. V letošnjem letu svojo ravnateljsko pot po več kot 40 letih v šolstvu in 13 letih ravnateljevanja zaradi upokojitve zaključuje mag. Metoda Kolar.

To so učitelji z veliko začetnico. Za te sem izredno hvaležna in vesela za otroke, ki jih takšen učitelj uči. Spreminjati učitelja oziroma odraslega, to vemo, da ne gre. V narokovaju bi lahko rekla, da imamo zdrave učence, ni kajenja, drog, nekega hudega nasilja. Je kaj čez mejo, a vedno sproti rešujemo. Imamo zdrave učence in za to gre tudi velika zahvala kolektivu.

Je delo takšno, kot ste si ga predstavljali ob nastopu ravnateljevanja?

Ne. Ni tako, kot sem si predstavljala. Pričakovala sem, da bo večina dela naravnana na pedagoško stroko, da bomo razvijali metode dela, s katerimi bodo učenci aktivni, saj je v primeru, če s svojo aktivnostjo pridobijo znanje, to dolgoročno in močnejše znanje. Meni sedaj za pedagoško delo ostane le nekaj odstotkov časa zaradi vseh birokratskih stvari, pravilnikov, okrožnic, organizacije ... To je v našem šolskem sistemu nujno potrebno spremeniti.

Učenci oz. delo z učenci je tisti segment, ki mi je najljubši. Včasih so neposlušne učence poslali k meni. Jaz nisem reševala problema, ki se je zgodil. Na začetku sem jim povedala, ti si tam bil, jaz nisem bila. Lahko mi poveš prav, lahko na-

ne. Sama sem bila soavtorica nekaterih učnih načrtov in zavedam se, da imamo v učnih načrtih, seveda odvisno od predmeta, vsaj 20 % balasta. Ne vem, zakaj se je potrebno v četrtem razredu naučiti učinek tople grede, če se to ponavlja še v 6. in 7. razredu. Neka prevetritev po vertikali od drugega do devetega razreda bi bila smiselna. Sedaj je bila neka možnost, a po drugi strani nismo vedeli, katere od teh vsebin so lahko vključene v Nacionalno preverjanje znanja. K temu, kaj izločiti, kaj se nepotrebno ponavlja, je potrebno pristopiti bolj strokovno. V sedmem, osmem in devetem razredu se izkaže, da imamo otroke, ki so sposobni, a se niso pripravljeno učiti. In kasneje v življenju se izkažejo kot odlični delavci na področjih, ki jih zanimajo. A prav te učence mi tako težko spravimo čez kemijo, angleščino ali kateri drug predmet in jim povzročamo frustracije. In ko se nas ta otrok reši, postane kasneje lahko odličen in uspešen človek. Prej pa mora čez težko pot dopolnilnega pouka, dodatnih ur pomoči. Nekdo za nekaj ni. Je pa za drugo področje odličen. Šola bi morala imeti možnost, da prepozna te stvari. V osnovni šoli je stvari preveč, saj mora dati osnovo za učenca, ki gre v poklicno šolo in tistega, ki gre v gimnazijo.

A kdor gre v gimnazijo, bo določena znanja tako ali tako moral osvojiti. Najti moramo močno področje vsakega otroka in mu dati možnost, da se tam razvija in doseže rezultate. To prinaša zadovoljstva, ki pomagajo kompenzirati šibka področja. Otrok ti tako lažje sledi. Druga stvar je, da morajo biti otroci pri pridobivanju zna-

nja aktivni, morajo sodelovati, morajo raziskovati. Treba se je pripraviti, da jih navdušiš, in nato pustiti, da sami najdejo pot. Zato je veliko dela prej. Pri učitelju pa najtežje prenašam, da se da domača naloga in se je ne pregleda in ne da povratne informacije. Če se je otrok trudil, mu je treba to povedati. In če se ni, mu je treba ravno tako povedati. Otroci so nagnjeni k temu, da gredo po liniji najmanjšega odpora.

robe, lahko si ne upaš povedati ... Faktorjev je več. Zato ne morem soditi. Lahko ti samo rečem, kako ravnati, če se nekaj zgodi. Če se je npr. zgodila krivica, kako boš odreagirali? Se boš stepel, brcnil, skregal ali morda stopil do razredničarke in se pogovoril? V življenju so krivice; ne moremo jih preprečiti, lahko pa se naučimo, kako to rešujemo. Otroke je treba naučiti reagiranja na različne situacije. Včasih je dobro tudi kaj prespati, ne odreagirati takoj. Otroci prepoznajo iskrenost. In nekdo, ki je narejen, ne more do otroka. Ko so na primer letos dobili rezultate za nacionalno preverjanje znanja, ki so bili visoko nadpovprečni, sem se veselila z njimi. To iskrenost prepoznajo.

Kaj je pri delu najbolj zahtevno?

Kolektiv. Nekaj odgovora je že v raznolikosti, v odraslih izoblikovanih osebnostih, ki so takšne, kot so. Tudi v primeru, ko je moje razmišljanje, da je treba kaj spremeniti, je s tem treba delati tako previdno in v rokavicah, da včasih zmanjka energije in tudi ni učinka.

Kako naj ravnatelj oz. navsezadnje kdorkoli na vodstvenem položaju za-

gotovi, da bo kolektiv dobro deloval?

Menim, da bi ravnatelj moral imeti v osnovi bolj določene pogoje, da sploh postane ravnatelj. Zaenkrat so preohlapni. Kandidat za ravnatelja bi moral pred nastopom pokazati več rezultatov, kot le izobrazbo, pet let delovnih izkušenj in pet let mentorstva. Verjetno bi morali biti vključeni tudi kreativnost, rezultati, samoiniciativnost, raziskave, članki. Tudi to bi morala biti osnova, da bi človek začutil večjo širino in bi jo lahko dal naprej otrokom. Ko imaš takšnega ravnatelja, bi ta moral imeti na razpolago več orodij, s katerimi bi lahko usmerjal in imel večjo avtonomijo pri vodenju.

Kako ocenjujete vsebinski program osnovnih šol?

V času korone se je pokazalo oz. smo imeli možnost, da smo lahko avtonomni, kar se tiče vsebin in ciljev v učnih načrtih. Nekateri učitelji so se tega lotili, nekateri

**Osnovna šola
Primoža Trubarja je
dvoodelčna šola
s 343 učenci, 23
oddelki ter dvema
podružnicama Rob
in Turjak.**

Čeprav naj bi bile vse osnovne šole enake, v čem smo v Laščah boljši oz. slabši od drugih osnovnih šol?

Malce smo šibki v povezovanju na mednarodnem področju z mednarodnimi projekti. Pred koronskim obdobjem smo se sicer povezali z eno šolo na Kitajskem; tu je bil tudi predstavnik slovensko kitajskega prijateljstva. Poslali smo tudi nekaj naših stvari v paketu na Kitajsko, za kar so se nam zahvalili s filmčkom.

Dobri pa smo v tem, da izkoristimo prednost majhne šole. Poznamo otroke in ko opazimo, da so šibki, to hitro zaznamo. Ne glede na to, za katero področje gre (finančno, učno, socialno). Tu stopimo v stik s starši in jim pomagamo. Cilj je, da najdemo otroke in jim pomagamo, še preden postanejo žalostni. Izpostaviti želim, da imam odlično pomočnico, ki svoje delo opravlja kot poslanstvo. Močni smo tudi na športnem področju, za kar gre velika zahvala gospodu Novaku.

Kako sodelujete z lokalno skupnostjo?

Čutim zaupanje s strani občine in župana; lahko pokličem kadarkoli in vprašam karkoli. Vzpostavljeno je zaupanje,

ki je temelj za sodelovanje. V tem času sem res vesela, da se je začelo graditi šolo na Turjaku in vse pohvale županu in zaposlenim na občini, da je to uspelo. Nisem si predstavljala, da bo istočasno prišla na vrsto še investicija v kuhinjo in kotlovnico. Da je občina pristopila k reševanju te problematike, sem izredno hvaležna. Za zelo veliko stvari sem v življenju hvaležna.

Učenci imajo različne sposobnosti. Kakšne možnosti imajo nadarjeni učenci na eni strani in kako skrbite za tiste z učnimi težavami?

Za nadarjene, ki jih prepoznajo učitelji in razredniki, imamo na voljo dodatni pouk in jim omogočamo razvoj na področjih, kjer so močni, in udeležbo na raznih tekmovanjih. Šibkejši imajo dopolnilni pouk, odločbe, imajo učno in drugo pomoč, tudi individualne ure; imamo tudi tutorstvo, ko so si v pomoč sošolci.

Otrokom vedno govorim, da so v življenju tudi krivice; pomembno je, da se naučijo, kako se z njimi spopadati. Zato smo že zelo zgodaj uvedli POPSZ učenec, to so kratice vrednot, ki jih skušamo živeti, torej poštenost, odgovornost, prijateljstvo, spoštovanje in znanje. Tisti učenci, ki niso učno na najvišji ravni, imajo možnost živeti te vrednote in prejmejo enake plakete kot tisti z dobrim uspehom, ki se vpišejo v zlato knjigo.

Druga stvar, na katero otroke navajamo, je dobrotelost. Zame je izjemen dogodek Tek hočem, zmorem, tečem. V tega se je vključil tudi župan; tekla sem tudi jaz. To je bil izjemen dogodek, zaradi epidemije na žalost samo dvakrat.

Koronski čas je nedvomno prizadel učni proces. Se bo to znanje nadoknadilo v naslednjih letih?

Pričakujem odgovornost učiteljev. V zaključku imamo navodilo, da vsak od učiteljev zapiše, kaj ni uspel predelati. To je naš interni dogovor. In to bo izhodišče za naslednje leto in verjamem, da bomo to postopno nadoknadili.

Kako gledate na vse pogostejšo rabo digitalnih orodij? V čem je njihova prednost in slabost?

Če se to vzame zrelo, odgovorno in je to ena od oblik in metod dela za čim močnejše in hitrejše pridobivanje znanja, se lahko vključi in je to odlično. Vedno pa je vprašanje, kaj je prava mera. Tu so prvi starši. V šoli imamo prepoved mobilnih telefonov, česar se tudi držimo. Ampak mislim, da v teh časih otroci pridejo prehitro do tega in potem je prehitro predolgo in preveč uporabe. Vemo, da prepogosta uporaba vodi v odvisnost.

Kakšen je vaš pogled na obstoj podružničnih šol? Glede marsičesa to ni racionalna odločitev. Katere pa so prednosti?

Prednost je z vidika prijaznejše socializacije ter možnost biti v prvih razredih v domačem okolju in tudi delovati v domačem okolju. Na podružničnih šolah se izoblikuje občutek pripadnosti, ker je celotna zgradba manjša; manj je oddelkov; manjše je število učencev in to dobro vpliva na otroke.

Včasih so sicer imeli težave pri vključevanju v centralno šolo, a tega sedaj ni več. Učitelji med seboj zelo sodelujejo, tudi preko različnih dejavnosti, tako da pridejo otroci na centralno šolo zelo suvereno.

Kateri so po vašem mnenju glavni problemi našega šolstva?

Problem je, da je učitelj lahko vsak, ki konča izobraževanje. Učitelj je mnogo več kot človek s pedagoško fakulteto in to bi moral biti tudi nek pogoj. Rekla bi morala nek sprejemni izpit, da se ugotovi, ali si nadarjen za to delo. Učitelj preživi z otro-

Ko sem prvo leto prišla kot mlada učiteljica na Turjak, je moja vodja rekla, da je čas za novo šolo. Po 41 letih in pol se to res dogaja.

ki toliko ur, da je to treba delat s strastjo. Na drugi strani je problem, da imamo na naši šoli več kot 30 otrok z odločbami. To se kar množi. Od vsepovsod otroku, npr. enemu otroku, pomagajo trije odrasli, razredničarka, specialna pedagoginja, logoped ... Zasipamo ga z vsemi temi dodatnimi možnostmi in naenkrat je vsega preveč. Predvsem jih moramo začeti vzgajati v samostojnost in odgovornost. Včasih je preveč slabše kot premalo.

Koga bi v obdobju vašega ravnateljstva izpostavila kot nekaj posebnega?

Kot nadarjenega učenca se bom najbolj spominjala Drena Grudna, ki je neverjeten človek. Šola je izdala prvo knjigo njegovih pesmi. In to je bil eden najlepših zaključkov šolskega leta. Ko je odzvanjal zadnji ton, ki ga je zaigral, je ta odzvanjal vso njegovo velikost in širino. Izpostavila bi tudi obisk Petra Prevca, ko smo mu odnesli knjigo, ki smo jo zanj napisali učenci in učitelji naše šole. Je eden izmed ljudi, ki jih najbolj cenim ne glede na zdajšnje rezultate. Ker dela, se trudi, gara in je skromen. Prišla sem do spoznanja, da so vsi veliki ljudje skromni. Tisti, ki pa delujejo pomembno – tam je veliko napuha.

Kaj bi s tem vedenjem, ki ga imate ob odhodu v pokoj, spremenili?

Ja, včasih bi večkrat podelila delo in s tem pokazala več zaupanja do sodelavcev; večkrat bi se posvetovala z njimi.

Čemu se boste posvetili v recimo temu, bolj umirjenem obdobju življenja?

V dvojini tistemu, kar mi bo prišlo naproti.

SPREJEM ODLIČNIH DEVETOŠOLCEV PRI ŽUPANU

Nika Perovšek, občinska uprava

Ob zaključku šolskega leta je župan sprejel najuspešnejše devetošolce. Na krajšem srečanju, ki je letos potekalo na Trubarjevi domačiji na Rašici, jih je nagovoril in jim čestital. Ob tem jim je podaril knjigo Nataše Strlič in Damijana Štepančič: Osamosvojitvev – skoraj vse o poti k lastni državi. Letošnji prejemniki nagrad za odličen uspeh v devetem razredu so: **Tristan Alex Hočevar, Tia Kujavec, Sara Modic, Lola Petrovič, Urh Zelnik, Matej Žagar, Eva Fajfar, Neja Zabukovec, Žak Tomšič Tekavčič, Ažbe Gradišar, Lea Fileš, Kaja Grčar in Rebeka Merljak.** Učence so na sprejemu pri županu spremljali razrednika Marija Lampret in Renata Lesar Hržič ter ravnateljica mag. Metoda Kolar. Iskrene čestitke odličnim devetošolcem in vsem učencem, ki so letos uspešno zaključili šolanje na Osnovni šoli Primoža Trubarja Velike Lašče.

ZA PRVOŠOLCE SE JE KONČALO ZANIMIVO LETO

Branka Levstik

Prvo leto izobraževanja je za naše prvošolčke minilo zelo zanimivo. Vsi veseli in v pričakovanju so septembra vstopili v prvi razred. Komaj smo se navadili drug na drugega, spoznali prostore v šoli, sošolce, se povezali z devetošolci, že se je začelo šolanje na daljavo. V upanju, da bodo počitnice podaljšane »le za en teden« in da se čim prej vrnemo v šolo, smo začeli z delom na daljavo, ki pa je kar trajalo in trajalo. Kmalu so se otroci naveličali le dela z navodili, ki so jim jih posredovali starši, in zmanjkovalo je snovi za utrjevanje, saj smo bili v šoli samo slaba dva meseca. Začenjali smo se videvati preko videokonferenc. Sprva so bili otroci prestrašeni in so potrebovali kar nekaj časa, da so se na tako delo privadili. Pri tem so sčasoma postali pogumnejši in vse bolj spretni. Potrebovali so še pomoč pri prijavi na videokonferenco, vendar so določene stvari na računalniku že obvladali. Tako smo imeli videokonference v dopoldanskem in popoldanskem času. Preko videokonference smo izpeljali tudi razredno prireditev ob dnevu samostojnosti in enotnosti. Z devetošolci smo si izmenjali voščilnice. Otroci so potrebovali pomoč staršev pri pošiljanju risb preko računalnika. Konec januarja smo se končno vrnili v šolo. Prvošolčki so bili dlje časa doma kot v šoli. Ponovno je bilo

treba vzpostaviti red, ponoviti dogovore, se prilagajati in seveda potrebno je bilo zjutraj zgodaj vstati. Počitnice v februarju smo nestrpno pričakovali in se tudi veseli vrnili v šolo. Otroci so se navadili na nošenje mask v skupnih prostorih in na to, da se z otroki drugih razredov ne družijo v telovadnici ali na igrišču. V maju smo izpeljali plesni dan s plesno šolo Miki in rolanje na igrišču. Otroci so bili vsake spremembe zelo veseli. Potem pa je prišel tudi težko pričakovani dan, ko so se popoldne vrnili nazaj v šolo s spalnno vrečo in pižamo. Dogovorili smo se, da smo prespali v razredu – »v mehurčku«. Da bomo lažje zaspali, smo šli pred tem še na pohod. 1. a se je odpravil do Malih Lašč, 1. b pa do Svetega Roka. V šoli smo imeli bogato večerjo, ki so nam jo pripravile naše kuharice. Ker je bilo zunaj še zelo svetlo in zato prezgodaj za spanje, smo šli še v telovadnico. Sledilo je najosnovnejše umivanje in pižama žur. Zjutraj smo pospravili razred in nadaljevali z delom, čeprav malo bolj počasi. Veliko smo se tudi igrali in kot zanimivost – igra je bila mirna in tiha. Dogodivščin v juniju pa še kar ni bilo konca. Ko so devetošolci zaključili šolanje na naši šoli, smo se srečali na ploščadi. Prvošolčki so dobili v spomin pleteno zappestnico – spomin prijateljstva, devetošolci pa spominček

izlet z vlakom
v Ribnico

srečanje z
devetosolci

za prijateljstvo iz das mase. Sledil je izlet z vlakom v Ribnico in seveda obvezen sladoleđ. Izpeljali smo še spretnostno vožnjo s kolesom za Zlati sonček. Ker je bil 1. b razred v projektu Pasavček, nas je obiskal tudi policist. Z otroki se je pogovoril o varnem sedenju v avtu, o vedenju v prometu in pravilnem prečkanju ceste, seveda nekaj časa še s starši, kmalu pa že samostojno. Naši prvošolčki so spoznali vse črke in se naučili računati do 20. Počitnice so si res zaslužili. Počitnice so si letos še posebej zaslužili tudi starši, saj so veliko pripomogli, da so otroci pridobili in utrdili nova znanja. Hvala tudi ravnateljici za vso podporo pri izpeljavi različnih dejavnosti. Naj bodo počitnice lepe, zdrave in varne.

1. A razred
pred šolo

PRVIČ
V VELIKIH
LAŠČAH

POLETNA ZABAVA v angleščini

Zakaj se učiti angleški jezik v rani mladosti?

Priprava na prihodnost

Spodbujanje uma

Zabavno je!

Domači govorec
iz ZDA, ki ima
več let izkušenj
učenja otrok

termini:

16. 8.- 20. 8. 2021

ponedeljek-petek:

7:30 - 16:30

Super heroji
Superheroes

23. 8.- 27. 8. 2021

ponedeljek-petek:

7:30 - 16:30

Olimpijske igre
The Olympic Games

Poletna Zabava je dnevni tabor v angleščini. Otroci se naučijo novih besed, slovnice, poslušanja in govorjenja. Vse poteka preko delavnic, raznih opravil in igre ... veliko igre.

Za več informacij:
poletnazabava@gmail.com

Počitniško varstvo je namenjeno otrokom, ki bodo v letošnjem šolskem letu zaključili 1., 2., 3., 4. ali 5. razred OŠ in imajo stalno bivališče v občini Velike Lašče. Cena programa: za občane je 115 eur za en teden oz. 230 eur za dva tedna. Program je sofinanciran s strani Občine Velike Lašče.

Berem, bereš, beremo

Knjižnice smo pomembne zaradi vseh ljudi, ki imamo radi zgodbe.

Izbor novosti:

Viri: emka.si, bukla.si, sodobnost.com, vigevageknjige.org, didakta.si.

Mladinski oddelek Psihologija
Galanti, Regine: Obvladovanje tesnobe za najstnike
 Vita, 2021

Kadar se srečamo s tesnobo pri najstnikih, je najbolj naraven odziv želja, da bi imeli orodje, s katerim bi lahko mlademu človeku olajšali trpljenje in mu pomagali do cilja – živeti z manj tesnobe, premagati strahove in se z dvignjeno glavo spoprijeti s težkimi in stresnimi življenjskimi situacijami, da bodo lahko dosegli vse, kar si želijo. V knjigi so predstavljene praktične vaje in tehnike za spoprijemanje s stresom in tesnobo, kot tudi vsa potrebna pojasnila, da razumemo ozadje in smiselnost vsake od pripravljenih strategij, vaj ali tehnik. Največji del priročnika so praktične vaje; vsebuje tudi ocenjevalne lestvice in domače naloge, s katerimi boste lažje razumeli vašo tesnobo. Vaje čuječnosti so pripravljene za to, da vam pomagajo obvladovati tesnobo v sedanjem trenutku.

Mladinski oddelek Stripi
Wirbeleit, Patrick ; Heidschötter, Uwe: Škatla. [5], Matemagija
 Zavod VigeVageKnjige, 2021

Peti, zaenkrat zadnji del Škatle se prične z vajo za gledališko predstavo, v kateri v vlogi Lisjaka nastopa tudi Ahac, ki pa mora še nekoliko povaditi besedilo, da ne govorimo o preglavicah, ki mu jih povzroča matematika. Pozabil je na domačo nalogo v delovnem zvezku! Vikend je uničen, Ahac pa siten kot ponedeljek zjutraj, ker mu računanje ne gre od rok. Odpravi se torej na obisk k čarovniku Zvizdanu Palički in Škatli. Zunaj zapade sneg, prijatelja pa med čarovnikovo odsotnostjo najmeta in poskusita enega od njegovih napojčkov, superračunski napoj, ki naj bi pomagal pri reševanju matematičnih nalog. A stvari se, jasno, zapletejo ... pazljivo s količino! Združuje gledališče, matematiko in magijo ter predvsem koš prijateljstva in kanček dobrih manir, da o »kidanju« snega sploh ne govorimo!

Mladinski oddelek Resničnost
Boonen, Stefan: Najdenka iz Puhljevega gozda
 KUD Sodobnost International, 2021

Ganljiva, zabavna in napeta zgodba. Nekega dne na rečni breg pri Puhljevem gozdu naplavi deklico. S seboj ima samo rdeč kovček. Deklica je pozabila, kako ji je ime, zato ji vaščani rečejo Najdenka. Na bregu si postavi svojo kočico in stolp iz avtomobilskih gum. Toda prebivalci Puhljevega gozda menijo, da tako ne more živeti. Nekdo jo mora vzeti k sebi! Toda kdo? Veliki Juš? Doktor Hendrik? Pek z enajstimi sinovi? Kaj če za naplavljeno deklico ni mesta v tako prikupni vasici, kot je Puhljev gozd? Morda so z njo same težave? Spomnimo se samo kolobocije z medvedom iz Puhljevske hoste. Ali celotnega cirkusa, ko je hotel gospod Valjon postaviti zabavišni park! In tudi tistega trenutka, ko je Najdenka preprosto izginila.

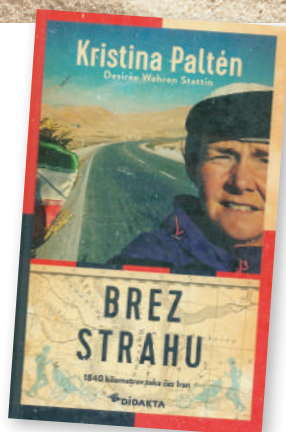

»Vidite, ena najboljših stvari pri branju je ta, da boste vedno imeli o čem razmišljati, ko ne berete.«

James Patterson

»Bolje je imeti nos v knjigi, kot v stvarih, ki se te ne tičejo.«

Adam Stanley

Odrasli oddelek Spomini
Paltén, Kristina; Wahren Statin, Desirée: Brez strahu
Didakta, 2021

Kristina Paltén, svetovna rekorderka v teku na tekalni stezi, se je jeseni leta 2015 odločila preteči Iran, da bi s tem preizkusila samo sebe in premagala svoje strahove. Ji kot ženski lahko sami uspe dva meseca vztrajati na cestah dežele, v kateri je v veljavi šeriatsko pravo? Njena neustrašnost jo tako vodi po 1840 km dolgi poti, polni samotnih pokrajin, majhnih vasi in velikih mest. Na potovanju postaja vse bolj očarana nad gostoljubnostjo domačinov, a obenem na svoji lastni koži občuti, kako si človek v deželi, v kateri domnevno nasključne odločitve lahko vplivajo na življenje ljudi, vse manj upa izreči tisto, kar si misli. Kristina Paltén je pustolovka, predavateljica in tekačica. Desirée Wahren Statin je novinarka in pisateljica. Po knjigi so posneli tudi dokumentarni film.

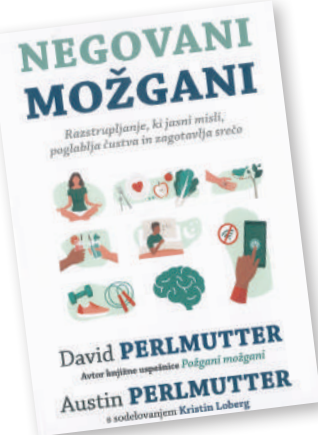
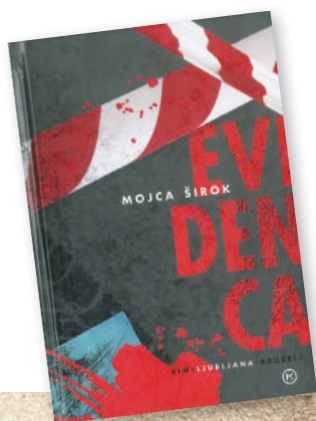
mestna
knjižnica
ljubljana

**Poletni obratovalni čas
od 21. 6. do 28. 8. 2021**

- ponedeljek **12:30–19:00**
- torek in sreda **zaprto**
- četrtek **12:30–19:00**
- petek **8:00–15:00**
- sobota in nedelja **zaprto**

Odrasli oddelek Kriminalni romani
Širok, Mojca: Evidenca (trilogija)
Rim-Ljubljana-Bruselj
Mladinska knjiga, 2021

V zaspani soseski v središču Ljubljane nedaleč od predsedniške palače policija najde truplo. Trije mladi novinarji novičarskega spletnega portala odkrijejo mahinacijo z zemljiščem ob največjem letališču v državi, v katero sta vpletena vplivni poslanec in podjetje s sedežem v davčni oazi. Znana televizijska novinarka na soočenju kandidatov za evropske volitve pomembnega ministra obtoži, da je bil sodelavec nekdanje jugoslovanske službe državne varnosti. Razkritje identitete trupla privleče iz pozabe temne sence preteklosti in klobčič, v katerega so zapleteni kriminalisti, politiki, poslovneži in novinarji, se začne odvijati z vrtočljivo hitrostjo. Politična srhljivka je polna preobratov in presenečenj, napeto branje, ki govori o zabrisanih mejah in prikritih povezavah v svetu politike, kriminala in medijev.

Odrasli oddelek Diete in zdrava prehrana
Perlmutter, David; Perlmutter, Austin: Negovani možgani
UMco, 2021

Dandanes beležimo vse večjo izpostavljenost spletnim tehnologijam in zaslonom vseh vrst, ki utrujajo in obremenjujejo naše možgane ter jih potiskajo v stalno hlepenje po takojšnjih nagradah; razburjamo se zaradi nenehnih slabih novic, ki naše telo potiskajo v stalni stres, ter doživljamo zasvojenost s predelano hrano, ki povečuje vnetja v našem telesu in škodljivo vpliva na naše možgane, kar vodi v tesnoba in vse večjo odsotnost empatije. Vse to se je v času pandemije samo še povečalo. Kako zaustaviti in preobrniti ta strupeni cikel? Avtorja, prvi je priznani nevrolog z dolgoletnimi izkušnjami, drugi pa mladi specialist interne medicine, v knjigi ponudita izhodišča za boljše negovanje naših možganov v prihodnosti. Zmanjšana izpostavljenost tehnologijam, več časa, preživetega v naravi, kakovostnejše spanje, bolj zdrava hrana, čas za meditacijo in redno telesno vadbo so elementi, ki jih podrobno analizirata. Njihovo razumno vključevanje v vsakdanje življenje vas popelje na pot bolj zdravega, polnega in zadovoljnega bivanja, pri katerem bodo dobro delovali tudi vaši možgani.

Poletne bralne dogodivščine

s Poletavci in Najpoletavci

Igor Likar

Poletje je čas, ko v Mestni knjižnici Ljubljana posebno pozornost namenjamo mladim bralcem, zato že enajsto leto zapored vabimo k počitniškemu branju vse osnovnošolce in srednješolce.

S sloganom »pol ure branja na dan prežene dolgčas stran« spodbujamo otroke od sedmega do dvanajstega leta k 30-dnevni polurnemu branju, ker tako utrjujejo svojo bralno tehniko in pridobivajo bralno navado. Čtivo si izbirajo samostojno, lahko pa ideje za branje poiščejo v vsakoletnem Priročniku za branje kakovostnih mladinskih knjig, v paketih Maček v žaklju za otroke in na priložnostnih knjižnih razstavah. Poletavci, ki med poletjem osvojijo priznanje, lahko to jeseni v šoli po predhodnem dogovoru z mentorjem uveljavijo kot eno prebrano knjigo za Bralno značko. Vsak Poletavec lahko v svoj bralni seznam zabeleži eno reševanje spletnega kviza Robinzonijada.

V poletni bralni akciji je združenih že sedemnajst slovenskih splošnih knjižnic; vsako leto se razveselimo tudi nekaj mladih slovenskih bralcev zunaj slovenskih meja (Bosna in Hercegovina, Italija in Nemčija). Na spletni strani www.poletavci.si lahko mladi spremljajo namige za poletno branje in oddajo izpolnjene bralne sezname.

NajPoletavci od trinajstega do petnajstega leta v času poletnih počitnic preberejo tri obsežnejše knjige po svojem izboru in oddajo svoje mnenje o tem, kateri knjižni junak jih je najbolj navdušil. Tudi njim so na voljo predlogi za zanimivo in kakovostno počitniško branje; knjigo si lahko izposodijo tudi na portalu Biblos.si.

Konec septembra bomo vse poletne bralce, ki so pravočasno oddali svoje sezname ali mnenja o prebranem, povabili na zaključno prireditev, kjer bodo prejeli majico in priznanje ter sodelovali v nagradnem žrebanju.

Hvala za pozornost.

Pesem si 2021

izid zbornika in kratki film

Pesniške razglednice 2

Ana Porenta

Pred Trubarjevim 513. rojstnim dnem je v soboto, 5. junija 2021, izšel letni zbornik poezije z najživahnejšega slovenskega portala www.pesem.si, ki domuje v naši občini na Kukmaki. Pesem si 21 na skoraj 370 straneh prinaša poezijo več kot 80 avtoric in avtorjev, ki prihajajo iz vseh slovenskih pokrajin in v tujejezičnem poglavju tudi s področja bivše skupne države, iz srbsko, hrvaško in bošnjaško govorečih dežel. V zborniku najdemo poglavja, ki so že stalnica pesniških knjig Zavoda za razvijanje ustvarjalnosti: Pesem si izbrana, Podčrtana, Za otroke, Tujejezična, Prevedena, Uredniška. Ob koncu zbornika so vsi avtorji tudi kratko predstavljeni.

Tokratni, 15-letni zbornik smo uredili Lidija Brezavšček, Luka Benedičič, Senada Smajić, Sara Špeler, Helena Zemljčič in Ana Porenta. Za prelom in oblikovanje je poskrbela Gaja Grešak. Knjigo lahko posvojite preko spletne knjigarne www.knjiga.org. Izid zbornika sta podprli Občina Velike Lašče in Ob-

čina Sodražica, za kar smo jima iz srca hvaležni.

Tudi letos smo se odločili, da knjigo pospremimo na pot s kratkim filmom. Naslovili smo ga Pesniške razglednice 2 (spomnimo, lani smo že naredili podoben film) in v njem predstavili vse pesmi – izbranke letnih časov. Za vsak letni čas namreč na Pesem si dobimo zmagovalno pesem, ki jo izglasujejo bralci, uredništvo pa izbere pesem letnega časa, kratko pesem, pesem v formi ter tujejezično pesem. Letos so po zaslugi prevajalcev s portala na filmu predstavljene tudi slednje, tako da v polurnem filmu prisluhnete vsem dvajsetim izbrankam preteklega pesniškega leta.

Snemali smo na različnih koncih in krajih Slovenije; največ pesmi je posnetih na velikolaških tleh, posamezne pa so nam poslali avtorice in avtorji iz svojih krajev ter urednice in urednik s primorskega, gorenjskega, štajerskega konca in celo iz Španije. Nekaj pesmi smo na film prenesli z Nejo Štaba Pečnik in Matejem Polzelnikom, ki sta zastopala igralsko

ekipo Gledeja iz KUD Primoža Trubarja Velike Lašče. Scenarij in režijo sva prispevala Gregor Grešak in Ana Porenta, montažo filma, oblikovanje napisov in glasbo pa smo tudi tokrat zaupali Danu Grešaku, ki nas je znova presenetil, da je tako raznolike posnetke združil v gledljiv in očarljiv pesniški kratki film. Še vedno si ga lahko ogledate na YouTube kanalu Pesem si!, kjer imamo objavljene tudi druge video pesniške vsebine.

In kaj lahko rečemo o poeziji v preteklem pesniškem letu? Pomenila nam je zatočišče, pribežališče in srečevališče tudi v koronarskih časih. Zbornik Pesem si 21 je prepreden z vdolbincami, rovi, brazdami, vršički in poganjki, na katere so se ujemale za ta čas tako značilne besede. Poezija in epidemija se morda nikjer ne rimata, a obe boste našli tudi med odkrivanjem letošnje pesniške bere s portala www.pesem.si. Vabljeni torej v svet poezije s kratkim filmom Pesniške razglednice 2 in z zbornikom Pesem si 21.

Pesem

si!

21

Konstelacija

dvajset let smo se pozdravljali
potem je vzšla luna
ki je bila ogromna
ogenj je prasketal
padala je rosa
polži so grizli našo in njihovo solato
samo govorili smo o soli, sodi in pivu
prešteli smo naraščanje in usihanje
življenja na vasi
omenjali daljne znance in prijatelje
naštevali nove iz tujih dežel
nazdravljali smo iskram ki so frlele
z zeliščnimi žganicami
grizljali rukolo, zeleno, sir
pojoč smo lezli čez polnoč
vse zvezde so blede vztrajale
videli smo jih kljub lunini svetlobi
severnica, labod, kozorog, medved
andromeda, kasiopeja, pegaz, zmaj
mali pes se je zaganjal v velikega
vlekli smo ju narazen in se smejali
postajali smo vse bolj glasni
imeli smo vse več skupnih spominov

naša vrata so odprta za vas
in vaša nikoli niso bila zaklenjena

(str. 336 iz novega zbornika Pesem si 21, delo Ane Porenta – pesem je nastala na Kukmaki in govori o časih karantene)

Literarna skupina KUD Primož Trubar z Mentorico Ano Porenta ali kako postaneš razmišljujoči človek

Aleksandra Marijanović

Jutro. Sobota. V prejšnji Sobotni prilogi delam zapoznalo »domače branje« in preberem pogovor s pesnico Barbaro Korun. Berem in razmišljam, kako zelo je predana svoji ideji spodbujanja ženske pesniške pisave pri nas in v svetu. Našla je svoj smisel in svojo pot. Umrla bo brez obžalovanj, da ni izživela svojega poslanstva. Ona živi presežno življenje. Zavidam ji to veselje do dela in predvsem pridnost. Potem pogledam sebe, še v pižami, ob mizi, s kolonom pod brado, in mi je jasno, da je naglavni greh nas vseh, ki nismo kot ona, pravzaprav lenoba. To nas vse loči od česarkoli, kar bi radi dosegli na kateremkoli področju. Nedavno mi je moja najboljša prijateljica Eva rekla, da bi se lenuhi morali drugim pravzaprav zelo smiliti, ker je lenoba kot kronična bolezen, ki se je ne moreš znebiti, križ, ki ga nosiš vse življenje. Nasmehnem se, ko se v mislih zagledam zgrbljeno z velikim črnim križem na hrbtu. A nasmešek izgine, ko me potem presune, kako mi življenje polzi med prsti – počasna sobotna jutra s kavo in časopisom in z razmišljanjem, kaj vse bi bilo vendar bolje delati kot to. Potem se začne premlevanje od tolažbe, da je v bistvu vse v redu ali vsaj dovolj dobro, do prepričanja, da nič ni dovolj v redu in da bi bilo lahko vse še veliko bolje.

Najbolj pa z zavistjo berem, poslušam in gledam prav ženske, ki imajo v sebi nekakšen notranji žar, veselje, neko energijo, s katero tiho obsijejo vse okrog sebe. Delajo kaj,

s čimer puščajo neizbrisljivo sled v sebi in v drugih. In taka je tudi naša literarna mentorica, prijateljica in pesnica Ana Porenta. Najbrž si še sama ne predstavlja, kako zelo spreminja ljudi, ki imamo srečo, da smo ne samo člani njene literarne skupine, ampak tudi njeni prijateljice. Še danes se evolucionisti in lingvisti ne morejo zediniti okrog teorije nastanka jezika, a jaz sama sem kot laik prepričana, da se je jezik razvil do sedanje neverjetne stopnje razvoja predvsem zato, ker je v naravi človeka močna potreba po tem, da z drugimi delimo svoj notranji svet, svoje misli, čustva. In kaj je literarno ustvarjanje drugega kot to? Ubeseditev našega notranjega sveta. Znanstveno dejstvo je, da se z govorjenjem in pisanjem razvija leva polovica možganov, in to vse življenje. Nanofiziki pravijo tudi, da nas vsako srečanje z drugim fizično spremeni na atomskem nivoju. Zato lahko popolnoma argumentirano trdim, da sem zaradi odločitve, da se vpišem v velikolaško literarno skupino, drugačna. Če bi me Ana ne pregovorila, ne bi spoznala tako modrih in toplih ljudi, s katerimi smo se zaradi prepovedi zbiranja družili preko Zooma, se skupaj veselili izida zbornika VEZje, z branjem svoje poezije sodelovali na posneti proslavi za Prešernov dan 8. februarja in na prireditvi Knjižnica pod krošnjami, a se srečevali tudi na zasebnih druženjih, polnih smeha in tudi petja ob Srečovem igranju na kitaro ter zavedanja, da je naša skupina nekaj dragocenega. Letos

smo se povzpeli tudi na Krvavški grič (1033 m) in za naslednji vzpon določili sv. Ahac. V teh urah ustvarjanja in druženja smo vsi člani preko pogovorov, branja in pisanja navdihovali in bogatili drug drugega ter tudi same sebe, se smejali in včasih tudi jokali do solz, največkrat pa gotovo od vznichenja zaradi lepote estetskega užitka in občutka, da se nam je uspelo dotakniti tiste prave umetnosti.

Odkar je zoologinja Jane Goodall z opazovanjem šimpanzov zavrgla definicijo, da človeka od živali loči zmožnost izdelave in uporabe orodja, in dokazala, da imajo tudi živali značaj in sposobnost čustvovanja ter skrbi za druge, je po mojem prepričanju edina prava razlika prav sposobnost ustvarjati in doživljati umetnost v vseh njenih oblikah. In že ko berem in pišem, se počutim kot misleči človek, saj živali ne znajo ne brati ne pisati. Brez umetnosti, kulture pa bi ljudje samo spali, jedli, »lovili« hrano v službi ter tako skrbeli za svoje gnezdo in za golo preživetje sebe in svojih potomcev. Skratka, večino časa sem tudi jaz res samo žival, ki pa se prav zaradi Ane in njene literarne skupine trudim dvigniti nad raven golega obstoja in poseči po presežnem tudi tako, da kaj razmislim in napišem, kot sem na primer napisala pesem Anina hostija za praznovanje njenega rojstnega dne. In šele potem vem, da nisem le žival, ki samo preživi dan za dnem; sem tudi razmišljujoči človek, vreden svojega imena, ki naj bo tudi znanje za vse nas. Homo sapiens.

Tako kot lani bomo tudi letos sodelovali v Knjižnici pod krošnjami in tako s tem literarnim dogodkom na Trubarjevi domačiji počastili leto, ki je posvečeno 140. obletnici smrti Josipa Jurčiča. Če želite z nami poklepetati ali pa se nam mogoče tudi pridružiti v naslednjem šolskem letu, nas najdete na tem idiličnem prizorišču naslednje 4 nedelje ob 15.30, in sicer 27. 6., 4. 7. ter po počitnicah 29. 8. in 5. 9.

Anina hostija

V Aninih sivečih laseh
 gnezdi jokajoča lastovka,
 ki se nikoli ne preseli na jug,
 ker rada domuje v njeni toploti.
 Iz mehkih pesniških oči
 se ji še vedno svetijo dragulji,
 nabrani v domačem Slatniku na rosni travi,
 po kateri so tekale njene bose otroške noge.
 V drobovju ji rastejo deževni gozdovi,
 prisojni vinogradi
 in muljasta močvirja z lokvanji.
 Skozi srce ji tečejo slapovi, potoki in reke,
 ki se čez njeno naročje izlivajo domov v morje.
 Njene nosnice hranijo
 vonj po domačnosti kuhinje stare mame,
 ki ji je zapustila sebe in svoj glas.
 V mehkem trebuhu,
 iz katerega je rodila sina in hčer,
 sedaj nosi svojo ostarelo mamo,
 ki hrani kokoši,
 in sključenega očeta,
 ki ji je na skrivaj prinesel hostijo,
 ker ni vedel, da ima njegova hči
 že svojo cerkev, zgrajeno iz knjig,
 in svojega boga,
 ki je sama ljubezen.
 In da druge vere ne potrebuje.
 Z njenega jezika se kotalijo
 besede kot zlati orehi,
 mi pa jih željno
 pobiramo,
 prebiramo,
 tresemo,
 tremo,
 luščimo
 in si jih tlačimo v usta,
 da bi še mi dobili to njeno hostijo
 za pokoro,
 za odrešitev,
 posvetitev,
 in potešitev,
 da bi nas v dolgih nočeh
 ne preganjali strahovi
 kot tuleči volkovi.
 Besede, samo še besede,
 nas tolažijo z mehkim mahom,
 ki bo enkrat obrasel tudi naše,
 vedno počasneje se vrteče
 mlinsko kolo,
 ko se bo iztekel čas,
 ki ga poganja,
 in bomo slišali glas,
 ki vse nas že od davnine
 kliče tja prek,
 v migotanje zvezd,
 brbotanje globin,
 v belino,
 v tišino,
 v brezbesedje,
 v rojevanja in umiranja sosledje.

Po večmesečnem premoru je bila v galeriji Skedenj med 16. aprilom in 1. junijem 2021 postavljena nova likovna razstava, razstava diplomirane slikarke Mojce Borko z naslovom **Združitev**.

Odrptja likovne razstave žal nismo mogli izvesti v tradicionalni obliki, smo pa zato organizirali dve javni nedeljski vodstvi, na katerih je obiskovalce po svoji razstavi popeljala sama umetnica. V maju smo posneli tudi pogovor z umetnico o razstavi in njenem ustvarjanju. Z njo se je pogovarjala Helena Grebenc Gruden; posnetek pogovora si lahko še vedno ogledate na spletni strani Trubarjeve domačije virtualna.domacija.si.

Mojca Borko: **ZDRUŽITEV** Umetnost lepljenega stekla

To razstavo sem naslovlila kot **ZDRUŽITEV**, ker me platno, les in steklo kot mediji močno privlačijo. Do nedavnega sem te medije raziskovala ločeno, tu pa je združitev platna, lesa in stekla. Tako so z ene strani slike na platnu, ki jih okvirja lesen okvir; z druge strani roko podajajo steklene slike, ravno tako v lesenem okvirju. Stisk roke je zlitje platna, stekla in lesa. Moje slike so izdelane mnogoplastno, zato vsaka slika žari in vibrira z vsemi barvami, ki so njen sestavni del. Tako tvorijo svoj energijski svet in dvig energijskega nivoja.

Mojca Borko

V aprilu in maju letos je bila v galeriji Skedenj na ogled samostojna razstava z naslovom **ZDRUŽITEV** avtorice diplomirane slikarke Mojce BORKO. Že desetletje jo poznamo, saj je vsako leto udeleženka na srečanjih likovnih umetnikov na Trubarjevini in sodeluje na skupinskih razstavah. Tokrat nam je svoje ustvarjanje razkrila celostno in nas s svojimi deli kar malo presenetila.

Kljub drugačni predizobrazbi je uresničila željo in umetniško nadarjenost dopolnila na Šoli za oblikovanje. Nato je študij nadaljevala in diplomirala na Visoki šoli za risanje

in slikanje v Ljubljani. Njeni profesorji so bili Silvester Plotajs Sicoe, Dare Birsa, Marko Butina, Mladen Jernejc in Huiqin Wang. Predala se je ustvarjanju zaradi notranje potrebe, z veseljem in vso resnostjo. Sedaj je v najboljših ustvarjalnih letih, s svojo izoblikovano filozofijo, stilom in z uporabo njej lastnih postopkov v obdelavi materiala – lepljenega stekla.

Razvila je kompleksno tehniko preoblikovanja stekla z obsežno paleto raznolikih barvnih pigmentov, okvirjenega z lesom. Rezultati so, kot da bi gledali izsek Picassa v steklu. Njena poraba barv je presenetljiva in

izjemna. Njena dela ob viru svetlobe in ustrezni razsvetljavi v prostoru zaživijo v vsej čarobnosti in barve se gledalca tako dotaknejo, da se počuti udobno, dobro in »dvignjeno«.

To je leta 2004 prepoznala tudi žirija in ji dodelila enkratno podporo Rotary kluba Ljubljana za odličnost. Njeni dosežki vključujejo tudi sodelovanje na likovnih srečanjih na Rašici s priznanimi avtorji, razstavljanju slik na mednarodnem Arts Festivalu v Sussexu v Angliji in na slikarski razstavi v Parizu. Poučevala je izdelavo vitraž na šoli Istituto Callegari in koordinirala pustne

Mojca med vodenjem po razstavi
foto: Tanja Gruden

maske na karnevalu Zelenega zmaja 2003. Je dinamična umetnica, ki jo vedno zanimajo novi izzivi. Promovira se kot umetnica in zagotavlja mednarodno predstavljanje slovenske umetnosti. Pred kratkim je bila na naslovnici in v reviji Zaprebrat, v časopisu Naš časopis. Imela je intervju na RA Slovenija, 1. program, in na radiu Slovenia International v oddaji My life, my music.

Sprehod po razstavi nas popelje med štirimi cikli, ki se nadgrajujejo. Večino del so klasične slike na platno v akrilu in olju, imenovane cikel slike na platno, z močnimi barvnimi naplastitvami. Več takih slik je povezala tudi v »instalacije«. Take kompozicije je imenovala Gnezda. Drugi cikel Vesolje predstavljajo nadgradnjo slike na platno z vložkom lepljenega stekla. Tretji cikel je avtorica imenovala Balonček. Dela tega sklopa najlepše predstavljajo tehniko lepljenega stekla, ki jo je sama razvila. Poseben izziv so zanjo bili mehurčki, ki so nastali z vbrizganim zrakom. Zato so »slike« še bolj »zračne« in lebdeče. Četrti cikel se navezuje na predmete vsakdanje rabe in opremo interierja, v katere so vkomponirani elementi lepljenega stekla. Tako je dopolnila in

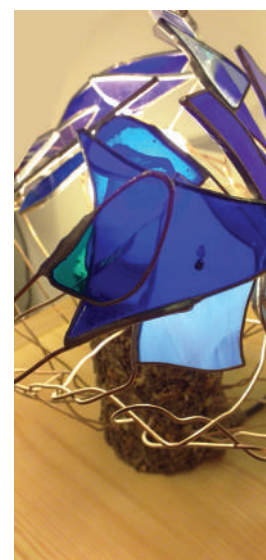
dala dodatno vrednost industrijskim izdelkom, ki so unikatni. Vedno je prisoten močan barvni učinek.

Prof. dr. Mirko Juteršek je napisal, da so vsa njena dela stilsko bližja abstrakciji in neposredni poduhovljenosti kot podobam realnega sveta. Njen slikarski svet so abstrahirane barve, povezane s svetlobo. Na svojih likovnih delih ustvarja z barvo izvirno in individualno doživeto iluzijo človeku še vedno neznane in skrivnostne prostranosti. V vseh motivih je poudarjena bolj slutnja kot gotovost. Zato deluje njeno sporočilo s čutno govorico barv predvsem razpoložensko. Končno podobo dodajo leseni okvirji, ki jih izdelava sama. Ti slike sicer okvirjajo, vendar je ne zaprejo, temveč ji pustijo, da se širi na vse strani in ji pustijo »dihati«. Povedati moramo še, da se od leta 2002 predstavlja in razstavlja doma in v tujini vsako leto na skupinskih razstavah, od 2005 pa tudi na samostojnih, ki jih je bilo do danes skoraj dvajset. Tudi pri nas se je v posnetem razgovoru z menoj predstavila sama; kar nekajkrat je obiskovalce popeljala tudi po razstavi.

Helena Grebenc Gruden

In še rezime:

Če vsemu videnemu in slišnemu dodamo še vse tiste stvaritve, ki bi jih lahko predstavili samo v sliki, ker so že del neke vgrajene stanovanjske opreme, lahko zaključimo, da je avtorica presegla meje umetnostne obrti in dosegla višji nivo ustvarjanja. Čestitke in zahvala za lepo razstavo. Želimo ji še veliko inovativnih umetniških trenutkov.

KNJIŽNICA POD KROŠNJAMI

20. junij – 5. september 2021
Trubarjeva domačija,
Rašica

V sodelovanju
z Zavodom Divja misel
(Vodnikova domačija)
bomo ponovno gostili
Knjižnico pod krošnjami
na Trubarjevi domačiji
na Rašici ob potoku Rašica

Čas za listanje:
nedelja, od 20. junija naprej,
med 10.00-17.00

Program

Poleg brezplačnega
branja in listanja knjig bomo v
knjižnici gostili pravljíčarko za
najmlajše; svoje pesmi in druge
literarne stvaritve bodo brali
lokalni ustvarjalci vseh generacij.
Priredili bomo izmenjevalnico
igrač in različne delavnice.

Spremljajte naše objave
na spletni strani
www.trubarjeva-domacija.si
in FB domačije.

Lepo vabljeni!

MEDNARODNI MUZEJSKI DAN: kiparsko sožitje Trubarjeve domačije

Barbara Pečnik | foto: Boštjan Podlogar

Letošnje leto je v znamenju obeležja 70. obletnice postavitve temeljev Trubarjevemu spomeniku na Rašici, zato smo na domačiji ob Mednarodnem muzejskem dnevu, 18. maja 2021, pripravili vsebine za samostojni sprehod med skulpturami Trubarjeve domačije. Poimenovali smo ga Kiparsko sožitje Trubarjeve domačije.

V vsakem kotičku domačije se namreč odraža sodelovanje Trubarjeve domačije in lokalnih umetnikov. Njihove umetnine ji dajejo edinstveno podobo, vpeto v osrčje neokrnjene narave.

Kako se lotite takega sprehoda? V naši sprejemnici poiščite letak, ki vas bo z namigi popeljal po poti med skulpturami. Nekatere najdete hitreje, nekatere pa tudi malo težje. Preko QR kode in telefona pobrskajte po spletni strani virtualna.trubarjeva-domacija.si in najdete odgovore na postavljena vprašanja. Lepo vabljeni!

POLETNA MUZEJSKA NOČ na Trubarjevi domačiji

Barbara Pečnik

Tokratna Poletna muzejska noč je bila prav zares poletna noč. Vreme je bilo odlično, vzdušje prijetno. Pričeli smo knjigoveško delavnico v knjigovезnici zavoda Parnas; nato je sledil koncert glasbenega dueta v zasedbi pevke Nine Virant in Domna Bohteta na bas kitari. Mlada glasbenika sta nam postregla z avtentičnimi starodavnimi tradicijami in novejšimi folk okusi, vse od Bosne, Bolgarije, Kosova, Slovenije in tja do Amerike. Čudovit vokal in mojstrstvo na kitari sta pričarala pravo glasbeno poslastico.

Nina Virant, domačinka z Rašice, s svojim vsestranskim umetniškim izrazom deluje že vrsto let, z eno nogo na domačih tleh, z drugo na Nizozemskem, na številnih področjih, od raziskovanja glasbenega izročila predvsem slovanskih kultur, popa, jazza in vse do eksperimentalnih žanrov, progresivnega rocka, punka in sodobnega gledališča. Nase je kot solistka med drugim opozorila na Festivalu slovenska popevka 2014 in Festivalu slovenskega šansona

kar dvakrat zaporedoma. Leta 2019 je otvorila 60. Ljubljana jazz festival s projektom LAS v tandemu z rusko glasbenico in producentko v raziskovanju zgodb in napevov naših skupnih slovanskih prednikov. Iste ga leta je diplomirala na prestižnem Jazz konservatoriju v Amsterdamu ter ustvarjala in se šolala pri številnih mednarodno priznanih glasbenikih, kot so Jay Clayton, Claron McFadden, Joey Blake, Theo Bleckmann, Becca Stevens, Raul Midón in drugi. Leta 2017 je posnela svoj drugi album LiLa z etno/eksperimentalno zasedbo Dvojina, kjer zabriše okvire vokalne razsežnosti; takisto nadaljuje na snemanju EP-ja v sodelovanju z internacionalno 12-člansko punk/"-live" elektronsko/progresivno rock zasedbo Barmy Fiveseven. Svoj prvi album s slovensko pop/coutry zasedbo Lybra je posnela pri rosih sedemnajstih. V Amsterdamu med drugim sodeluje z gledališko režiserko Ilario Forciniti in je del sodobne gledališke skupine NIM Theatre. Jeseni 2019

je v razprodanem gledališču Het Amsterdams Theaterhuis z njimi v vlogi protagonistke nastopila v premieri z naslovom Possessions.

Domen Bohte je diplomant Prins Claus konservatorija, kjer je v letu 2020 magistriral. Je tudi umetniški vodja delavnice in festivala Jaz-zinty. Ustvarja in deluje kot basist, studijski glasbenik, producent, skladatelj in organizator. Svoje izkušnje iz tujine uporablja v sodobnih in modernih glasbenih praksah. Je član slovenskih in mednarodnih zasedb Container Doxa, C H I M E R A, Hiske Oosterwijk kvartet in Austeja Žvirblyte kvintet, bivši in ustanovni član skupine Mrfy in član zasedbe Mihe Guština – Guštija. Igral in šolal se je pri mednarodno priznanih glasbenikih, kot so Tim Lefebvre, Wayne Krantz, Evan Marien, Becca Stevens, David Binney, Matt Wilson, Michael Mossman, Jonathan Kreisberg, JD Walter in številni drugi.

Večer smo zaključili s predavanjem Andreja Perhaja Trubarjevi stebri slovenstva. Njegova razmišljanja lahko preberete v naslednjem prispevku.

TRUBARJEVI stebri slovenstva

Andrej Perhaj

V letošnjem letu praznujemo 30. obletnico samostojnosti Slovenije. Primož Trubar in ostali slovenski protestanti so s prvo tiskano knjigo, prvo slovensko slovnico in prevodom svetega pisma v slovenščino postavili temelje, na katerih se je izoblikoval slovenski narod; na njih je kasneje nastala tudi slovenska država.

V nadaljevanju boste spoznali razmišljanja Andreja Perhaja, dolgotnega vodnika na Trubarjevi domačiji, razlagalca življenja in dela Primoža Trubarja o štirih, po njegovem izboru najpomembnejših, Trubarjevih stebrih slovenstva.

1. Prva slovenska knjiga

Izid prve slovenske knjige je tisto temeljno dejanje v zgodovini Slovencev, brez katerega bi bilo vse drugače. Je mogočen temelj za nadaljnji razvoj slovenske narodne zavesti. Knjiga je uspešno preživela in se okrepila v viharjih, včasih v zelo težkih in nevarnih obdobjih, in predstavlja tisti medij, preko katerega se ideje, razmišljanja, pričevanja o dogajanjih prenašajo na kasnejše rodove. S knjigo se artikulira zavest o povezanosti skupnosti. Trubar se je zavedal, da s knjigo ostanemo in obstanemo. Pisatelji tako postanejo borci za slovensko kulturo in samobitnost.

Kako lahko človek sploh napiše svojemu narodu knjigo, ki nima praktično nobene tradicije v zapisovanju svojega jezika? Od kje Trubarju pogum za tak podvig? Ta izhaja iz njegove globoke in iskrene vere, neverjetne samozavesti, zaupanja v lastne sposobnosti in zavezano-

sti poslanstvu, da s pisano besedo razodene in posreduje božjo besedo. In seveda njegova brezpogojna ljubezen do "lubih Slovencev". To pri Trubarju ni le vljudnostna fraza, ampak je treba ta nagovor razumeti dobesedno. Intimno pa je Trubarju knjiga tudi sredstvo, preko katerega v pregnanstvu išče izgubljeni stik s svojimi rojaki, ki ga je prej kot izjemen pridigar imel. Knjiga mu je kot luč, ki se napaja iz domovine.

2. Knjižni jezik

Knjižni jezik je umeten jezik, ki ga v vsakdanjem življenju nihče ne govori, vendar ga morajo vsi ne glede na to, iz katerega narečja ali družbene skupine prihajajo, razumeti. Torej: če Prekmurec napiše knjigo, jo mora bralec iz Pirana brez težav brati. Enoten knjižni jezik je nujen, kot so nujna pravila pri športu, saj bi bila tekmovanja na višji ravni nemogoča. Knjižni jezik mora zato izvirati iz živega govorenega jezika, ki ga nadgradi, sistematizira in standardizira. Povsod se tako za osnovo vzame osrednje narečje (ob upoštevanju posebnosti iz ostalih okoliških narečij), ki je običajno najbolj razširjeno in je zaradi stikov in vpliva razumljivo tudi širše.

Tako Trubar za osnovo vzame osrednje narečje, ki se govori v Ljubljani in okolici ter v 16. stoletju spada v dolenjsko narečno skupino, kar seveda danes ni slučaj. Njegova izjava, da je pri pisanju izhajal iz narečja rojstne vasi, ne drži povsem, vendar nam domačinom Trubarjev jezik z malo vaje ne povzroča posebnih preglavic. Trubar je imel izostren

posluh za jezik in je zelo dobro poznal jezikovno sliko pri Slovencih. Služboval je v Ljubljani, Laškem, Trstu in Šentjernej. Prva žena Barbara je bila iz Kranja. In kot je sam rekel, ni iskal "kumštih" izrazov. Tako so bile postavljene osnove slovenskega knjižnega jezika in od tu naprej smo Slovenci narod, ki svojo identiteto in samozavest povezuje predvsem z

jezikom. Brez lastnega jezika nas ni. Knjižni jezik je tako še danes zunanji izraz naše notranje podobe. Je odraz slovenske duše.

3. Vsem Slovencem

“Na začetku je bila beseda.” Ta svetopisemska izjava velja tudi za Slovence. Trubar takoj na začetku Katekizma zapiše, da je knjiga namenjena Slovencem, torej predvsem ali celo samo Slovencem. Besede si Trubar ni izmislil, je pa prvi, ki rabi ime Slovenci v istem pomenu, kot ga razumemo tudi danes. Kot ime naroda. Ime je živelo med ljudmi, le da se je v različnih okoljih lahko pojmovalo nekoliko različno. Zavest o povezanosti Slovencev je ostajala pred Trubarjem, a ni bila definirana. Na to kaže kmečki upor 1515 leta. Takrat so se združeno uprli podložniki na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem. Tiskani letak, ki je pozival k upor, se je glasil: Le vkup, le vkup uboga gmajna (gmajna = občestvo, skupnost). Ta povezanost je lahko

le rezultat večstoletnih povezav in stikov. Ker je bil upor krvavo zatrt, ni obrodil sadu. Trubar tako z eno besedo zgradi temelj, na katerem se potem krepi zavest o skupnosti slovenskega naroda.

O izvoru Slovencev se lomijo kopya in se bodo še. Spori izhajajo tudi iz zmede različnih imen za poimenovanje Slovencev. Za Trubarja in druge slovenske reformatorje dileme ni bilo. Adam Bohorič napiše, da so Heneti Veneti, Vindi, Sloveni ... isto ljudstvo enega izvora. Trubar elegantno razreši terminološko zmedo z eno besedo – Slovenci. Posledično se ime uveljavi tudi mednarodno. Tako na nemških zemljevidih besedo Wenden zamenja beseda Slowenen. Trubar tako povzroči internacionalizacijo imena Slovenci, ki daje tudi ime državi – Slovenija.

4. Sveto pismo

Dalmatinov prevod celotnega Svetega pisma leta 1584 je vrh literarnega ustvarjanja slovenskih reformatorjev in je najvišje možno kulturno-civilizacijsko dejanje tistega časa. Prevod je ugledal luč sveta le 34 let po izidu Katekizma. Tak skokovit razvoj pisanja je na prvi pogled neverjeten, vendar dokazuje, da je bila slovenščina že pred Trubarjem izoblikovana in bogat jezik. Brez bogatega in raznovrstnega jezikovnega zaklada bi bil prevod Biblije nemogoča stvar.

V Svetem pismu praktično ni stvari, ki je ni. Najrazličnejša in zelo raznovrstna besedila opisujejo množstvo človeških in družbenih situacij ter posegajo na vsa področja človekovega delovanja, razmišljanja in čustvovanja. Tako lahko beremo pripovedi, ki so prave sage, kronike, poročila, legalne predpise, preroške vizije, modrostne izreke, himnično in ljubezensko poezijo itd. Nekatera besedila so napisana v bolj povzdignjenem slogu, druga bolj preprosta.

WSEM Slo
 uenzom / Gnado / Myr / Wyl
 host inu prauu Spofua
 nebofhye / ftu, i Jeo
 fusa Christusa
 proffini.

Odkar svet stoji se kaj takega ni zgodilo, zakaj slovenski jezik se dolej ni niti pisal, še manj tiskal.

*1561
 Bog ve, da sem še v tistem času, ko sem pri vas pridigal v slovenskem jeziku iz latinskih in nemških knjig, često vzdihnil k Bogu, naj se zaradi posvečenja svojega imena in razširitve svojega kraljestva ozre tudi na naše ubogo, preprosto, dobrosrčno slovensko ljudstvo, naj mu prizna-*

Prve slovenske besede, zapisane z zlatimi črkami v Trubarjevi spominski sobi na Rašici

Slovenščina je bila torej v 16. stoletju izrazno dovolj močna, da je prenesla tako zahteven prevod. Prišli pa so tudi ljudje z dovolj znanja in poguma, ki so poskrbeli, da je “beseda meso postala”.

Za tako obsežen in kompleksen prevod je nujna tudi urejenost pisanega jezika. Tudi tu potrebujemo standarde, norme, red in pravila. Bohorič je zapisal: “Mi moramo narediti sestav.” Na tem sestavu je začel delati že Trubar. Bohorič je napisal slovnico in določil pisavo, ki se po njem imenuje bohoričica in je bila v rabi vse tja v 19. stoletje. Dalmatin pa je vse to znanje udeležil v praksi. Tako je bil postavljen jezikovni kod za vse naslednje rodove. Prevod so sprejeli tudi ideološki nasprotniki reformacije in Biblija v protireformaciji ni bila sežgana. Slovensko pisanje tako tudi danes kontinuirano sledi jeziku Dalmatinovega prevoda Svetega pisma. Slovenski reformatorji so si v 16. stoletju zadali zelo težko nalogo, a opravili so jo z odliko.

V borbo brez kruha za ta ljubi kruhek

(Lenčkova tepka in Goli otok)

Jože Centa, 20. 3. 2021

Naj na tem mestu povem še eno neverjetno zgodbo. Mislim, da je bilo spomladi leta 1945. Na Malo Slevico je iz smeri Svetega Gregorja prišla večja partizanska brigada. Več jih je govorili srbsko ali v meni neznanem jeziku (Morda je bila to Gubčeva brigada – nisem prepričan). Ta enota je imela svojega intendanta in svojo kuhinjo z vrečami krompirja. Na jasi vrta pred Lenčkovo hišo so postavili poljsko kuhinjo z dvema kotloma. Ni bilo pa kurjave, saj so drvarnico izpraznile njene predhodnice. Teta je pristopila k intendantu in mu dovolila, da lahko posekajo tisto debelo hruško, ki je rasla na dvorišču ob hiši, ker »od nje ni haska, tepke, ki v jeseni odpadejo, se na trdih tleh razletijo; hiši dela senco in da bi jo že sami posekali, a jo je težko vreči, ker bi lahko padla na drvarnico ali svinjak«.

Kmalu so prišli trije partizani. Teta jim je ponudila žago. Tisti »glavni« iz skupine pa jo je odklonil; »Ne trebam, imam ja svoju testeru.« Izpod pazduhe je izvlekel krajšo sekiro s širokim rezilom. To je bil precej temnopolt manjši možakar, zelo prijaznega nastopa, ki se je vedno držal na smeh. Druga dva sta nosila v rokah dolgo vrv. Eden je splezal na hruško in vrv navezal na njen vrh. Potem se je začelo. Pomagača sta prijela za drugi konec vrvi in čakala... Sekač je začel s tisto sekiro mahati prav pri koreninah hruške. Kmalu se je drevo nagnilo; pomagača sta vlekla in hruška je padla točno med drvarnico in svinjakom. Pomočnika sta začela lomiti veje in jih zlagala v butare. Se-

kač pa je nabrusil svoje orodje in začel mlatiti po deblu, zdaj z ene, zdaj z druge strani. Iveri so letele daleč od debla. Pomagača sta jih pobirala in metala na kup. V dobri uri in pol je bila hruška zdrobljena. Ostale so samo debelejšje veje. Otroci smo ga z začudenjem spraševali, kje se je tega navadil. Izgledalo je, da nas je razumel. Zasmel se je, pokazal na svoja pomočnika in povedal »mi šumari iz Bosne«. Aja, da so gozdarji, se nam je posvetilo. Potem smo hoteli vedeti, kako mu je ime. Spet se je zasmel in rekel: »Ja Šefikija, I...ć Šefikija. Imam troje dece.« Tako mlad pa ima že troje otrok, smo modrovali. Ime Šefikija nam je bilo tako všeč, da smo se kasneje začeli v igri obmetavati s: »Ti si Šefija, I...ć Šefkija«. Vse to ne bi bilo nič nenavadnega, če...

Čez dobrih šestnajst let sem moral že šestindvajsetleten po študiju na služenje vojaškega roka. Ker nisem želel v šolo za rezervne oficirje v Zadar, so me poslali v srbsko Čuprijo, v kazenski bataljon za pešaka. Povsod postriženi »na balin« in zaprašeni z diditijem* smo bili poslani pod tuše »na kupanje«. Nagi smo si bili zelo podobni. Smo pa hitro prepoznali, kateri od nas je musliman. Bila jih je več kot polovica. Kmalu smo tudi ugotovili, da so mnogi starejši od nas, tudi šestdesetletniki. Ko smo se po kopanju zbrali na dvorišču kasarne in so nas formirali v čete, sem začel iskati stik s tistim starejšim vojakom manjše rasti in temne kože. Večkrat sem ga želel neuspešno nagovoriti. Ko je zvedel, da sem

Slovenec, se je omehčal in mi dejal: »Bio ja u Slovenija u partizani: tamo kod Velike Lašče.« (Tudi srbsko je govoril slabo.). Potem je dodal: »Sem sem prišel iz Golega otoka na služenje roka. Potem pa domov. Imam že devet vnukov. Petorica je muško.« Zabičal mi je, da ga naj o tem več ne sprašujem.

Ko smo za državne praznike dobili pri kosilu »šaljico ružice« (še najbolj podobno našemu cvičku), mi je vedno prinesel svojo »šaljico« in se nasmejal. Jaz pa sem mu uslugo vrnil s »poparo«, ki je bila za zajtrk ob ponedeljkih. Z mastnim kropom poparjen star kruh nam Slovencem ni preveč teknil. Smo pa pridno praznili »šaljice z ružico«, saj bi sicer izkazali nevhvaležnost, če bi ostale polne na mizi. Tako smo reševali slovensko čast.

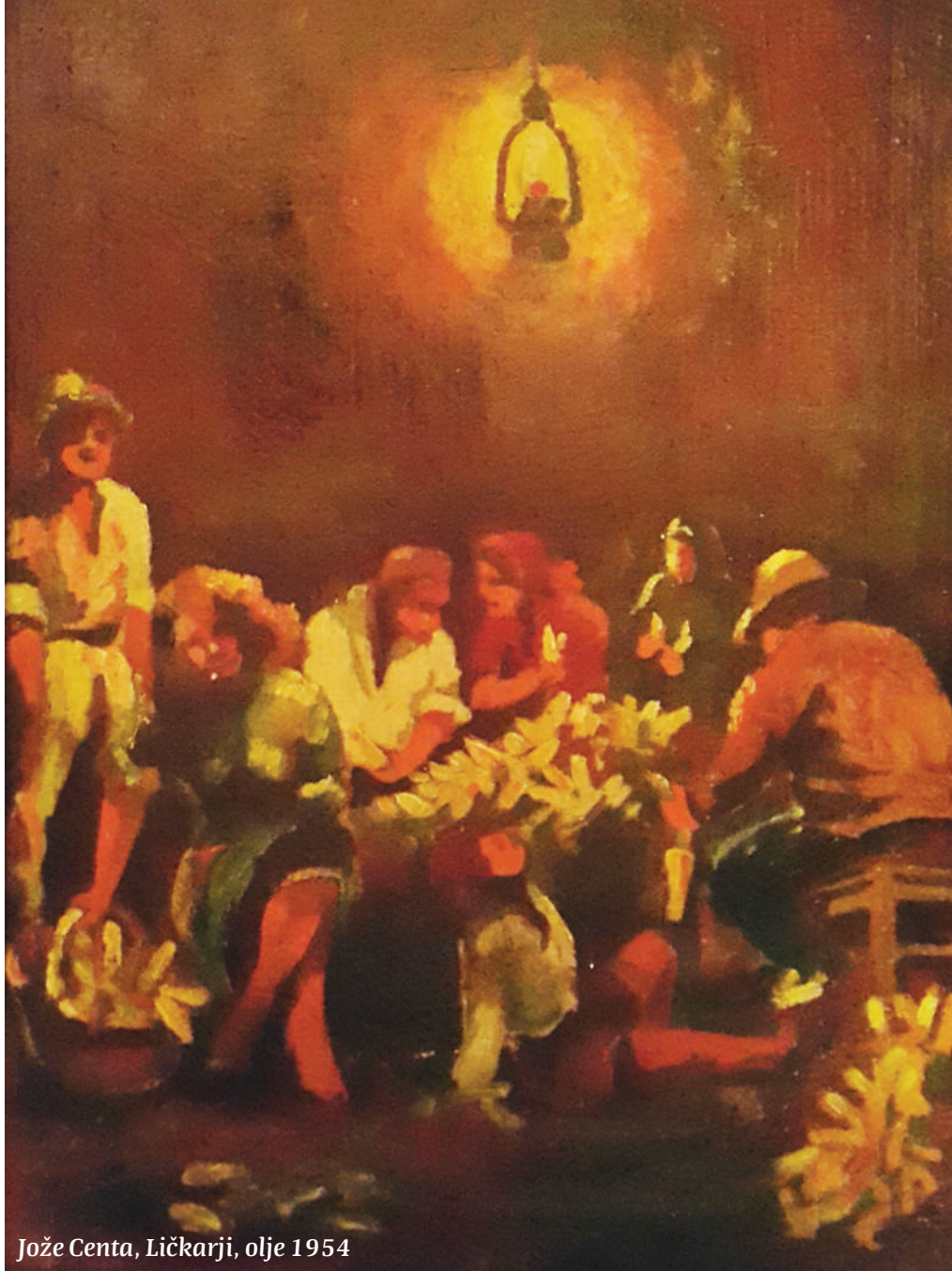
Za vse tiste, ki ste imeli srečo, da ste se rodili po vojni, in tistim, ki smo vojno preživeli in za čuda še živi, pa za osvežitev spomina dodam: Pripadnikom bele garde ni bilo treba prosjati za hrano, ne krasti in ne rekvirirati; vse to jim je nudil italijanski okupator. V časih vojnega zatišja so celo domačim prinašali marmelado in makarone, »... ker nam ostaja ...« Tudi domobranci, ki so služili nemškemu okupatorju, so nosili hrano domov. Ostajale so jim konzerve z mesnimi malicami, sir in margarina. Preprosti, neizobraženi kmečki fantje so verjeli, da se jim bosta v italijanski Ljubljanski pokrajini cedila med in mleko ... Svojo naivnost in zapeljanost so mnogi

*diditi – prašek za razkuževanje

plačali v nerazumni zavrženosti – s smrtjo v Rogu ali po drugih slovenskih breznihi. To je bil čas osebnega obračunavanja zaradi brazde njive, čez mejo posekane bukve ali ukradene deske. V vojni se prebudijo vsi negativni nagoni.

Priključimo iz spominov še nekatere dogodke, ki so trgali narod. Italijanska in nemška okupacijska vojska je imela zalogo hrane v skladiščih okupirane Ljubljane. Postojanke v drugih krajih (Velike Lašče, Ribnica, Kočevje) so bile v »modi« treni. Tren je bila močno zaščiten vlakovna kompozicija, varovana z vagoni – oklepniki, ki so bili oboroženi s težkimi mitraljezi (breda, šarec), ročnimi bombami (paradajzarica, štilarica). Lokomotiva je pred seboj rinila odpisan vagon za vsak slučaj, če je bila proga minirana. Parno vleko sta običajno upravljala mašinist in kurjač – oba kaznjenca pod strogim nadzorom. S takimi vlaki so dostavljali tudi orožje in strelivo. Te trene so večkrat napadli partizani in če se jim je posrečilo vlak zaustaviti, so zasegli veliko količino hrane in orožja. Drugi način zaustavljanja kompozicije je bilo razdiranje proge. Ko sva ob neki priliki (mislim, da je bilo kmalu po začetku vojne) šla z mamo z v voz vpreženo Muro v Kamenvrh po smrečje, je bila pot čez progo pri Podplani neprevozna. Dve dolžini tračnic, skupaj s pragovi vred, sta bili prevrnjeni; prva v hrib, druga pod progo na cesto. Domačini so se čudili, kakšno moč in tehniko je morala imeti ekipa, ki je vse to opravila samo s »horuk!«

Če je bila proga dlje časa neprevozna, so organizirali cestni prevoz do in iz Ljubljane. Več tovornjakov, naloženih s potrebami za postojanke sta spredaj in zadaj varovali oklepni vozili. Tem formacijam so rekli kolona. Cestni prevoz je bil bolj ranljiv. Napadi med Turjakom in Pijavo Gorico so bili pogosti. Ukrep okupatorjev je bil nehuman in zavržen. Koloni so dodali civilni

Jože Centa, Ličkarji, olje 1954

Koruzni žganci in močnik sta bila osnovna hrana medvojne in tudi povojne prehrane. Na deželi je bila koruza vključena v kombinacijo z zeljem, krompirjem in fižolom. Vse te poljščine smo v Evropo dobili šele v 16. in 17. stoletju po odkritju Amerike. Obred ličkanja koruze je naredil na avtorja močan vtis in ga je naslikal, ko mu je bilo komaj petnajst let. Sliko je priložil ob sprejemu na akademijo. Mojstri, kot so bili Božidar Jakac, A. Gojmir Kos in Franca Mihelič, mu niso verjeli, da jo je narisal on. Prepričal jih je tako, da je pred njihovimi očmi na sprejemnem izpitu narisal prizor ribanja zelja. Božidar Jakac je navdušen vzkliknil: »Bravo, kmetavzar, zdaj si pa naš ...«

avtobus. Več domačinov je želelo v Ljubljano na obiske svojcev, v bolnice in tudi po nakupih najnujnejšega materiala za popravila. Žebliji, žica, orodje so bili dragocenost. Prav zaradi tega civilnega avtobusa v koloni, so bili napadi zelo riskantni, ker bi bile žrtve med civilisti.

Trgovine za civilno prebivalstvo podeželja so bile izpraznjene. Naj-

bolj je primanjkovalo, (danes težko verjamemo!) soli, sladkorja, tobaka in – denarja. Italijanski okupatorji so se hoteli pokazati kot dobrotniki. Uvedli so prodajo »na karte« in »na točke«. Pri tej prodaji je dobila vsaka družina liste kvadriranega in oštevilčenega papirja, na katerem ti je prodajalec odtrgal (tako kot danes pri poštnih znamkah) znesek pora-

bljenega denarja za hrano. Za tekstil so bile uvedene »točke«, ki pa jih je bilo treba odrezati s škarjami. Ta nakup »za vse enako« pa je bil kratkega daha. Družinam, ki so imele katerega od članov v partizanih ali internaciji, je bil tudi ta privilegij ukinjen. Tako je bilo tudi s šolsko kuhinjo. Ta je bila že po nekaj tednih za vse ukinjena, saj »so vsi, tudi otroci, brezbožni komunistični banditi ...«.

O vsem tem so vodili evidenco in dajali informacije v nekaterih, ne vseh farovžih. V naši fari je bil župnik Ramovš (Gorenjec!) proti okupatorjem in (seveda tudi proti komunizmu), oba kaplana pa sta bila med organizatorji bele garde. Na župnikovi strani je bil tudi organizist Brejc – oče Jožeta Javorška. Med vojno ni več pobiral bire; kar je pomenilo »s konjičkom in vozičkom od hiše do hiše z merico za žito«, ki so jo bili dolžni dati župniku predvsem

večji kmetje. On pa jim je v zahvalo dal ščepec neblagoslovljenih hostij – hrano za dušo ...

Proti koncu vojne, ko je bilo partizanstvo že močno povezano z zavzniki Angleži in Američani, se je ponudila še ena oblika pomoči v prehrani, oblačilih, z vojaškimi sredstvi in oborožitvijo. Dogovorjen je bil načrt dostave te pomoči. Partizani so na določen dan ob točno določeni uri zakurili pet ognjev na mestih konic peterokrake zvezde in s to markacijo obeležili svoj teren. Ko se je stemnilo, je čez hrib zelo nizko in tiho priletelo tovorno letalo in odvrгло direktno ali s padali svoj tovor. Zgodilo se je, da nekajkrat tovor ni prišel v prave roke, ker so za to zvižajo kmalu izvedeli tudi domobranci. Spretnost v vohunjenju in izdajstvu je tu odigrala veliko vlogo.

Do tu sem uspel navesti le nekaj spominov in dejstev oskrbovanja

s poudarkom na prehrani v drugi svetovni vojni, ki je bila takrat v veljavi na našem koncu. To naj bo za osvežitev spomina tistim, ki so vojno živeli in jo preživeli, in tistim mlajšim, ki ste bili o tem drugače poučeni.

Prav mladi bi se morali nečesa zaveda in nikoli pozabiti. Če se ne bi ta krvava, napadalna vojna končala tako, kot se je, vse to ne bi bilo napisano v slovenščini ali sploh ne ... Da bi bila trditev bralcu razumljivejša, bi mu ob zaključku želel voščiti »Dober tek« ali po domače »Bog žegnaj ...« Ob drugačnem razpletu vojne bi bilo na tem mestu zapisano »Buono appetito« ali »Guten Appetit«.

Kdo je v drugi svetovni vojni imel prav, naj pri sebi zaključí vsak sam. Oton Župančič je zapisal: »Domočina je ena, nam dodeljena, in eno življenje, in ena smrt ...« Ta misel je napisana tudi na spomeniku sprave.

Jože Centa, *Temna jesen*, olje 2001

Za občanke in občane, šopek domovine

Bela cesta v dalj se vije,
topel, mehak njen je prah.
V njem premnoge so stopinje,
pušča jih popotnik vsak.

Čas nikoli izgubljen ni,
če se ustavi ti korak.
Sredi množice hiteče vidiš,
kar ne vidi vsak.

Polje te cvetoče vabi,
griči mehko vzvalove,
na obzorju tam v daljavi
se s planinami spoje.

Te vinogradi dolenski
na trgatev vabijo,
v mali zidanci prijazno
vinca ti ponujajo.

Bela krajina vsa nežna
kot nevesta se ti zdi,
ženin njen, Zeleni Jurij,
v krošnjah brez se prebudi.

Jezero presihajoče
Notranjski je v ponos,
ljubosumno v ljudskih bajkah
svojo čuva nam skrivnost.

Štajerska je vsa vesela,
vina polne so kleti,
Pohorska lisica zlata
slavo s kurentom deli.

Je Gorenjska vsa ošabna,
jezeri kar dve ima.
In nad njima kakor krona
Triglav se očaj baha.

Se Primorska koplje v soncu,
oljčni gaj ji daje hlad.
Kras odkriva ti skrivnosti,
morje moder svoj sijaj.

In prekmurska polja rodna
žita dajejo za vse,
tam na Muri stari mlini
zrnja v moko razdrobe.

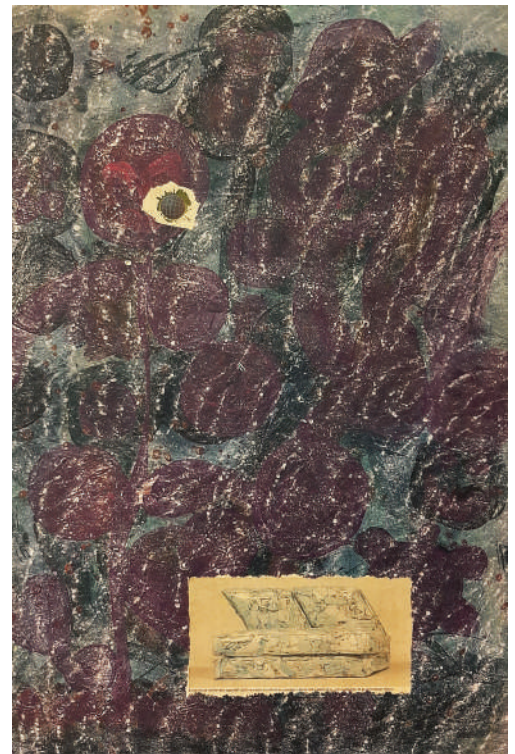
Pod goro Peco mirno sanja
junak slovenski, kralj Matjaž.
Dišeča lipa prvobitna,
koroški zemlji je v okras.

Tu, pri nas ob vsaki poti
božja znamenja stoje.
Ko popotnik greš ti mimo,
tiho srečo ti žele.

Kadar v večernem mraku
zvon v daljavi oglasi,
žitno klasje si utrgaj,
z makom v šopek ga povij.

Šopek ta naj v tvojem domu
vsem ljubezen podeli,
domovina v njem naj biva,
nje lepot naj bo spomin.

Nataša Vybiralik Klinc

Kje so maske?

Bernardka Petrovič Mager

Brazilka

S srebrno poltjo v soncu luči,
take lepote svet videl še ni.
Graciozna, glamurozna, s tangom osvaja,
salsa, samba, čačača, nas s plesom obdaja.

Veličastna, obdarjena kot Amazonka,
vztrajna, sijajna, šarmantna je le Brazilka.
Vsepovsod žari lepota njenih oči,
v vodi modre gladine odsev lebdi.

Kot lunica oblikovan okrogel obraz,
obdan s čudovitimi kodri, vitek njen stas.
Telo kot fana bazarja,
z vsakim gibom ga ponazarja.
Dopadljivo govori, lepo se izraža,
turiste razvaja, je kot podoba iz raja.

Brazilke, skromna, delovna dekleta,
njihov čar naraven v svetu mode.
Na karnevalu v Riu zbrane mladenke,
trebušni ples, maske, iskrive Brazilke,
moškimi dopadljive, zaželene, mikavne.

J. Novak

ivanjščica
nežna, privlačna
cvete, vabi, ovne
bela snežinka na travniku
šopek

Ana Pia Debeljak

Iz velikolaškega okraja Smolo so drli

Metka Starič

Imate tudi pri vas še ohranjeno posebno ime za vaščane? Malolaščanom pravijo »kozli«, Velikolaščanom »purgerji«; Raščani so »komarji«. Marsikateri vzdevek je še vedno v spominu domačinov; nekateri bi nanje najraje pozabili. O raških komarjih se je ohranila zbadljivka: »Raški komarji so hujš' ku mesarji, če zajca dobo, kosmat'ga požro.« Janez Debeljak v Trubarjevi Rašici zapiše še, da so komarja za malo žeganje po veliki noči privezali pod ta suhi most in ga pitali do sv. Jerneja, ko so imeli drugo žeganje. Tudi Fran Levstik piše »o svetem Jerneju, ko dero komarja«.

Skoraj pozabljeno je ime »coklarji«, kot so prebivalcem Krvave Peči rekli tisti z druge strani Iške. Kot pripoveduje Vera Gorjup, so fantje z bloškega Osredka radi hodili vasovat k puncam v Krvavo Peč. Čez Iško so prišli v coklah, ki so bile takrat običajno obuvalo. Da pa se jih po vasi ne bi slišalo, so cokle pustili na začetku vasi. Krvavcem seveda ni bilo všeč, da hodijo k njihovim dekletom v vas, zato so jim cokle poskrili. Tako se je Krvavcev prijelo ime coklarji.

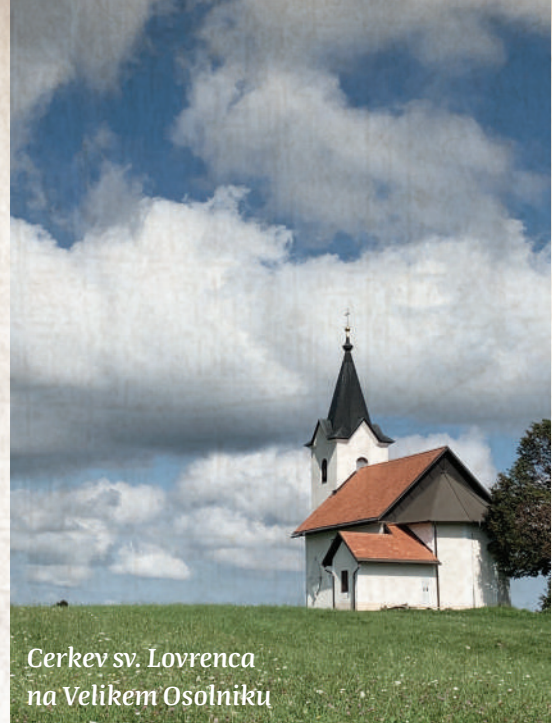
Eni redkih, ki pa se radi pohvalijo s starim vzdevkom, so krajanji Velikega Osolnika. Izraz je povezan s kuhanjem šmira ali kolomaza, za katerega so potrebovali smolo. V spominu se je ohranila tudi rima: »Osončan je nesu šmir gorak, de b' mu ceu teden za tobak.«

Župnik Anton Mrkun v letu 1943 med naštevanjem nekdanjih obrtnikov navede tudi smolarje in njihovo središče postavi na Veliki Osolnik v župniji Rob. »Pred več leti (še 1880), ko skupni gozdovi še niso bili razdeljeni, so si mnogi služili kruh s tem, da so nabirali smolo ... po gozdovih.

Zgodaj spomladi so bajtarji precej živo zasekali na sončnih krajih najlepše mlade smreke na več mestih od tal nekaj metrov. Čez poletje so se v teh zasekah nabrale cele kepe lepe smole. Na jesen so šli smolarji z vrečami smolo dret. Kopali so jo in obirali s tako imenovano sodarsko ali smolno grebljo. Na dolgem lesenem držaju je bila pritrjena zakrivljena in na koncu priostrena ploščata strgulja ali greblja. Ti smolarji so bili neke vrste tihotapci, ki so imeli velik strah pred grajskimi gozdnimi čuvaji – borštnarji. Pretkani so bili kot divji lovci, polni zvijač. Pomagali so jim prekupci, ki so ob mogoči priliki te gozdne varuhe v kakšnem zakotju gostili in napajali, pod roko »kupovali« graščinski les, medtem pa dali prilično kakšno znamenje, da je v gozdu »varno«. Smolodreja se je vršila nemoteno.«

Kuhanje šmira je potekalo običajno zunaj vasi, saj se je ob kuhanju močno kadilo. Ena od šmirenc je stala tudi v bližini cerkve sv. Lovrenca na Velikem Osolniku, kjer so domačini v zemlji našli precej črepinj. Na zgornjem delu so imeli lonci posebne kape s podaljšano cevko. Fotografijo šmirovske lončene kape iz 60-ih let hranijo tudi v Slovenskem etnografskem muzeju; poslikali so jo pri Antonu Klančarju na Velikem Osolniku, pri Ruparju pa so skicirali strug oz. strgalo za smolo.

Kuhan šmir so šmirarji nalili v lesene »banke«, posode, ki so sicer namenjene prenašanju vode. Tako so lahko prenašali šmir daleč po svetu in z njim trgovali. »Nekateri so si svoj čas napravili denar, drugi pa v šmiru utonili, vse sproti zapili,« ugotavlja Mrkun.

Cerkve sv. Lovrenca
na Velikem Osolniku

Tudi Orlove ekipe so zabeležile nekaj spominov na šmirarje. »Šmir so kuhali iz drevesne smrekove smole. Rano so naredili na deblu. Sonce je bilo, smola je tekla in se nato strdila na deblu. S strgalom so postrgali smolo z drevesa v pisker. Smolo so šmirarji plačevali za en funt 2 souda. Samo eden je kuhal, pri Štefnu, poprej dva (bil še en Francelj), v Javorju tudi eden kuhal. Kuhali so blizu cerkve. Zraven skale, da so imeli zavetje zaradi vetra. Kuhali takole: dva kamna spodaj, zgoraj velik pisker, ki je bil pokrit s kapo z rolam. Pod rolam je bil še en pisker, da je šmir (šmirov ole) tekel notri. Ole so zlili v sod, iz soda pa v banke. V banko so nalili polovico tople vode, nato pa šmir. Če je bilo preveč vode, je bil šmir slab. Oče je kupil šmirov ole in nosil prodajat v banki na hrbtu (oprtnan, oprte morajo biti). Nosil je od Litije, po Dolenjskem in Štajerskem in po Krašu. Kmetom so prodajali za vozove mazat. Pešplogam! Tudi furmani so kupovali šmir. Prenehali so približno leta 1900. En star mož je pripovedoval: Dokler bo Sava, bo tudi šmir teku. Zdaj je pa takole: Šmira več ni, Sava pa še vedno teče. V Javorju so bili tudi šmirarji (pri Mohorju, star Mohor bi več vedel). Ko so na Velikem Osolniku nehali kuhati, so hodili baje po šmir na Gorenjsko. Prenehali so, ker oblast ni pustila, ker so hudo smreke odrli, škoda se je delala.«

Lahko si predstavljamo, da so bili šmirarji velik trn v peti posestnikom. Borštnarji so jih preganjali po gozdovih in ko so šmirarji odšli prodajat šmir po svetu, so jim njihove šmirenice požgali. Mrkun zapiše: »Ob času kuhe se je valil visoko v ozračje črn, dušeč dim. Kadar je to pojenjalo, so ljudje vedeli, da so šli ti tovarnarji po kupčiji. Ko so se vračali, so v okolici spraševali, če je na Osolniku kaj gorelo. Odgovor je bil navadno pozitiven: če ne vse, vsaj deloma je pogorelo.« Konec 19. stoletja to obrt opustijo, Mrkun pa ugotavlja: »Sicer pa živijo sedaj, ko so se tesneje oprijeli poljedelstva, mnogo udobneje.«

Ilustracija: Marija Prelog, akad. slik.
(nastalo v projektu Zidovi in drevesa
– LAS PPD)

Viri: Anton Mrkun, Narodopisna knjižnica, 2. zvezek – Obrti in trgovina, Mestna knjižnica Grosuplje, 2013. Zapiski Orlovih ekip (ok. 1960), hrani Slovenski etnografski muzej

»Turki na Slevici« se vračajo

Velikolaški vodniki

To je turška zgodba preteklosti, predstavljena v sedanji čas in prostor. To je napovednik. To je spomin na ljudsko legendo z Velike Slevice in turške čase, v zvezi s katerimi so se porodili tudi Stritarjevi verzi v pripovedni pesmi "Turki na Slevici". Letos je 155 let od nastanka Stritarjeve pesmi z versko vsebino o časih, ko so Turki ropali in lomastili po naši deželi.

14. avgusta 2021 bo Velika Slevica polna, saj se bomo na ta dan pred Turki zatekli pohodniki, romarji, družine z otroci, kolesarji in ljubitelji doživetij.

Velikolaški vodniki vam pripravljamo posebno in edinstveno turško zgodbo. Tako kot Turki bomo tudi mi pustili

sledove doživetja na ta dan. Zakurili bomo ogenj, da naznanimo prihod Turkov. Tudi orgle bomo zagnali, da bomo dež in grom pregnali. Turki bodo na konjih prišli, a domov bodo peš odšli.

Tudi na delne odpustke nismo pozabili, lahko jih boste tam kupili. Ta dan bo tudi na krožniku marsikaj; najboljša kuhinja in tržnica bo kar pod krošnjami dreves naskrivaj ...

Sledite nam in si rezervirajte ta dan še danes!

ORATORIJ 2021

ORIGINALEN.SEM

23. – 27. avgust 2021, od 9. do 16. ure

Dragi otroci! Dneve pred novim šolskim letom preživite na **Oratoriju v Velikih Laščah**. Letošnji junak oratorija je bl. Carlo Acutis. Carlo je mlad najstnik, ki je pri 15 letih umrl za levkemijo. Zaradi njegove žive vere, dobrotelčnosti in čudežev, ki so se začeli dogajati po njegovi smrti, so ga ljudje že kmalu prepoznali za svetnika. Cerkev ga je za blaženega razglasila 10. oktobra 2020.

Prijave do 15. avgusta
Branka 031414867,
branka.levstik@gmail.com,
 ali v župnišču, **zupnija.velikelasce@rkc.si**

SPOMLADANSKI POHOD KONJSKIH VPREG

Tinkara Rupar

Na zadnjo majsko soboto smo se na povabilo Ivana Ruparja zbrali ljubitelji konj in voženj z vpregami. Nekaj članom domačega Konjerejskega društva Velike Lašče so se pridružili še konjerejci iz Društva prijateljev konj Višnja Gora, Konjerejskega društva Martin Krpan z Blok in Konjerejskega društva Kozjanski furmani iz Šentjurja.

S petimi vpregami smo se odpravili izpred kočice v Rutah (Mohorje), od koder smo pot nadaljevali skozi Mačkovec do Krvave Peči. V letnem gledališču Lojzov teater smo imeli postanek, kjer smo posneli nekaj posnetkov in preizkusili akustiko tega ambianta. Pot nas je nadalje vodila skozi gozd do kočice pri Mitji Zakrajšku. Tam smo se vsi udeleženci dobro okrepčali, počakali, da se je zlila ploha, in se nato odpravili proti cilju. Tja smo prišli tik pred novo, precej večjo pošiljko dežja, hvaležni, da nas ni namočilo. Dan se je zaključil v prijetnem vzdušju.

Na tem mestu bi se radi še posebej zahvalili Mitji in Gini za izkazano gostoljubje pri njihovi kočici in seveda Romanu, ki nam je ob tovrstnih dogodkih vedno nepogrešljiv. Hvala!

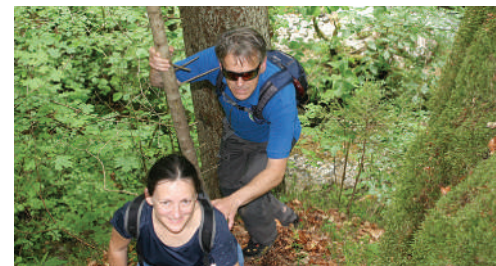
*Rajko, Tina, Andreja, Mitja in Srečo
na izhodiščnem mestu pred Domom veteranov v Krvavi Peči*

TURISTIČNI VODNIKI NA NOVI TURISTIČNI POTI - ŠUMNIK OD IZVIRA DO IZLIVA

Srečo Knafelc

V četrtek, 10. junija 2021, se je skupina turističnih vodnikov občine Velike Lašče podala na rahlo adrenalinski pohod. Cilj: prehoditi pot od izvira potoka Šumnik pod Krvavo Pečjo do izliva v reko Iško. Naj vam tale mala fotoreportaža vsaj malo približa lepoto divje narave na okoli 800 m dolgi poti od izvira do izliva. Pot od izhodišča pred Domom veteranov v globel in nazaj traja približno tri ure, z ogledi in postanki, premaga pa se okoli 600 m višinske razlike v obeh smereh. Zaradi omejenega prostora smo pri predstavitvi dali prednost fotografijam, če pa želite doživeti ta del občinskega naravnega bogastva v živo, ste dobrodošli v Krvavi Peči.

KAKO ZMANJŠATI HRUP ZARADI PROMETA SKOZI NASELJE

Niko Samsa

Za zmanjšanje hrupa, ki ga povzroča promet na magistralni cesti skozi naselje Velike Lašče, je potrebno:

- nižja hitrost kotaljenja kolesa vozila po cestišču zniža frekvenco in jakost zvoka (zimski plašči na kolesih povišajo hrup);
- površina cestišča mora biti čim bolj gladka, da vozilo ne poskakuje, da s tem ne povzroča dodatnega hrupa;
- preprečiti kakršnokoli ponovno kopanje v zgradbo cestišča, ki pozneje povzroča neenakomerno podajanje vozne površine in s tem neravno površino cestišča;
- v cestišče naj ne bi vgrajevali komunalnih vodov;
- popravila asfaltne površine naj bi bila v celotni širini vozišča z gladkimi prehodi na staro plast;
- preprečiti gradnje zaščitnih pregrad postavljenih pravokotno na cestišče, saj s tem samo preusmerijo zvok na nasprotno stran ceste (otroci kaj hitro ugotovijo, kaj se zgodi z žogo, če jo vržejo v steno, in kaj, če jo vržejo

v grmovje. Podobno je z zvokom. Energija zvočnega vala mora oslabiliti na materialih, ki se upognejo ali podajo zaradi zvočnega vala – zvok opravi delo in s tem se zmanjša jakost zvoka. Kadar ni te možnosti, zvok preusmerimo s klančino ob cestišču, saj s kvadratom razdalje jakost zvoka pada.);

- posaditi grmovnice ob cestišču (najbolje zimzelene);
- zatraviti brežino ob cesti;
- če je travnik med stavbo in cestiščem, pri košnji puščati daljša stebela, saj višja trava absorbira hrup;
- dvorišče med stavbo in cesto pokriti z mehкими materiali, ki niso gladki;
- fasade stavb naj imajo mehko in hrpavo površino,
- novo zapadli sneg je potrebno čim kasneje odstraniti, da duši zvok, ki se odbija v površine (v jutranjem zimskem času, ko s ceste ni hrupa in je nenavadno tiho, stanovalci v bližini prometne ceste vemo, da je zapadla kar zajetna količina snega).

Porasla brežina in grmovnice ob cestišču za dušenje zvoka s ceste

Prekritje škarpe z rastlinjem za zvočno dušenje

PRVI VTISI IZ MALEGA TIC-A NA TURJAKU

Aktivni v TIC-u Turjak:

**Andreja Vesel, Nataša Tanko,
Tara Marolt in Srečo Knafelc**

Po vseh težavah in odlogih je TIC na Turjaku zaživel. Zaenkrat mu življenje dajemo tri promotorki in en prostovoljec, ki spoznavamo, da je turizem zelo živa in predvsem nepredvidljiva zadeva in v skladu s to ugotovitvijo so se tudi dogajale stvari v in okoli male lesene zedve. Nekaj malega smo prodali; predvsem smo bili za kar nekaj naključnih obiskovalcev prijazen vir informacij. Zdaj že nekako ugotavljamo, da bi bilo dobro, da bi bil objekt odprt že v petek popoldne, saj se takrat začne večji pretok turistov po glavni prometnici.

Spoznali smo se tudi z blagajno in izdajanjem računov; opozorili smo tudi na nekaj malenkosti, ki smo jih ob delu v objektu zaznali kot pomanjkljivosti.

Dobrodošle so tudi dobre ideje in pobude krajanov, zato jih ob tej priložnosti vabim, da sporočijo na občino svoje predloge.

»GRADEŠKI KRHLJAK«, STARA JED NA SODOBEN NAČIN

Andreja Vesel

Društvo za ohranjanje dediščine Gradež se je v maju 2021 prijavilo na državni natečaj TZS v kategoriji prehranski spominki. Spominek Gradeški krhljak je dosegel zelo visoko mesto in se uvrstil med pet najboljših prehranskih spominkov.

Zgodbo Gradeškega krhljaka kot spominka smo odlično umestile v sedanjosti prostor in čas avtorice Andreja Vesel, Jožica Zabukovec in Marinka Petelin.

Turistična zveza Slovenije je kot partnerica projekta Evropska gastronomska regija – 2021 organizirala državni natečaj za izbiro kulinarčnih in gastronomskih spominkov v Osrednji Sloveniji & Ljubljani. Tričlanska komisija je med tridesetimi prijavljenimi spominki izbrala tri najboljše v dveh kategorijah: prehranski spominki in kuhinjski pripomočki.

Tričlanska komisija v sestavi prof. dr. Janez Bogataj (ambasador projekta ERG Slovenija), dr. Bojana Rogelj Škafar (Slovenski etnografski muzej) in Darja Škufca Adlešič (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo) je ocenjevala 12 kuhinjskih pripomočkov in 18 prehranskih spominkov. Prispevek, kjer je tudi naš spominek, si lahko ogledate na tej pove-

zavi <https://youtu.be/XejNdVbx8UE>.

Najbolje uvrščeni bodo sodelovali na mednarodnem izboru Mednarodnega inštituta za gastronomijo, kulturo, umetnosti in turizem IGCAT, ki je Sloveniji tudi podelil naziv Evropska gastronomska regija 2021. Vsi sodelujoči natečajniki bomo sodelovali s svojimi spominki tudi na Dnevih slovenskega turizma v oktobru 2021, ki bodo letos potekali v Postojni.

Kakšno zgodbo pa piše »Gradeški krhljak?«

Kulinarčni spominek »Gradeški krhljak« je nadgrajena zgodba, ki sega v več kot 200 let staro krajevno tradicijo sušenja lokalno pridelanega sadja na tradicionalen način. V sadovnjakih Gradeža pri Turjaku so pridne kmečke roke v sadovnjaku stoletja pobirale jesenske pridelke. V času pomanjkanja hrane ter hudih stisk za preživetje, so predniki zaradi preoblike sadja zgradili peč na drva – sušilnico.

Že Valvasor je omenjal, da so v 17. stoletju na Kranjskem pred zimo posušili veliko sadja. Jabolka in hruške, zlasti

tepke, so sušili v posebnih sušilnicah, samostojnih objektih, ki so jih gradili v bližini svojih domačij. Ponekod na Dolenjskem so jim rekli sušivne. Eno takšnih vaških sušilnic sadja smo lepo ohranili na Gradežu. Tako kot včasih je v njej še danes nameščenih 12 originalnih les. Številno les sovpada s številom hiš v takratnem Gradežu. Lesa je lesen pladenj z letvami, namenjen za sušenje sadja. Vaščani v sušilnici sadja še danes na tradicionalen način sušijo ekološko pridelano sadje, ki mu ne dodajajo nobenih konzervansov. Ta sušilnica je edinstven primer kulturne dediščine, ki na tak način še deluje v Sloveniji.

V »Gradeški krhljak« je zapakirana stara jed v novih časih, ki pa še vedno živi na gradeškem podeželju. Je pisan mozaik zgodbe preteklosti naših prednikov. Predstavlja tradicionalno kmečko dobroto, zapakirano na sodoben način. Lahko je poslastica za gurmane. »Že včasih je dobro bilo, zdaj je še bolje!« Narejena je hrušk, jabolk in sliv, ki dozori v naših sadovnjakih. Za sladokusce je to prav poseben sadni kruh iz lokalno pridelanega sadja, zamesen s krljevo vodo in z mlinskimi kamni mleto pšenično moko. Vsak hlebček je izdelan ročno, kot narekuje dolgoletna tradicija.

Gradeškemu krhljaku smo priložili ročno izdelane zobotrebce, ki jih na Gradežu izdelujemo že najmanj 200 let. Imenujejo se »Klinci« in so del naše registrirane nesnovne kulturne dediščine.

Spominek smo obogatili z lesenim krožnikom in nanj zapisali delček preteklosti. To je spominek, ki ga ne »poguglaš« ampak okusiš in doživiš!

Gradeški krhljak
je odlična interpretacija
slovenskega sadnega kruha
in nov prodajni turistični
produkt Društva
za ohranjanje dediščine.

NITKE

SEKCIJA ROČNIH DEL PRI DRUŠTVU UPOKOJENCEV VELIKE LAŠČE

Helena Grebenc Gruden

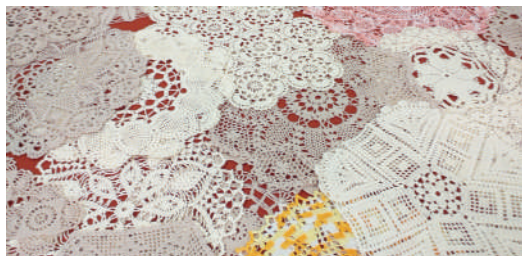
Več kot leto dni smo imeli občutek, da se ne dogaja ničesar, da vse stoji, da nihče nič ne počne. Pa ni bilo tako. Na deželi se je življenje dogajalo kot vedno. Delalo se je na polju, v hlevu, v gozdu, v hiši in okolici. Starejši smo bili veseli, da ni bilo toliko vrveža in prometa. Uživali smo mir. Seveda je bilo tudi slabe volje, da so otroci – starši delali od doma, da otroci – vnuki niso šli v šolo, v vrtec. Tudi mi smo pogrešali družbo, lokale, cerkev, kulturo. Ampak koliko pa mi hodimo naokrog? Vsako leto, ko smo starejši, se naše obzorje manjša in največ nam pomeni zavetje in sigurnost doma.

Večina nas ima vedno veliko zanimivih del za čas, ko imamo čas. Že od nek-

daj so se naši starši, stari starši ukvarjali z ročnimi deli. Potrebno je bilo družini kaj zašiti, splesti, narediti in popraviti orodje. Seveda je danes velika ponudba vsega in čedalje bolj prevladuje miselnost, da se »nič ne spleča«. Toda starejši vztrajamo. Poskušamo naučiti mlade, da je doma izdelano, vzgojeno in pridelano vrednota. Tudi ročna dela sodijo v to kategorijo. Šivanje, kvačkanje, pletenje, vezenje in še druge oblike obdelave blaga z »nitkami« so domena naših članic, ki skušajo naučiti mlade, da je to oblika naše kulture, etnologije in tudi koristi. Nekateri mladi cinično pravijo: »Pa kdo sploh še to dela?« Ko pa nekaj izdajo, so veseli in ponosni na svoj izdelek.

Na svoje izdelke so ponosne tudi Nitke, članice sekcije Ročna dela pri Društvu upokojencev. V koronskem času so bile zelo marljive. Ob občinskem prazniku je bila priložnost, da pokažejo, kaj vse zmorejo. Na velikolaški tržnici svoje stojnice nismo imeli, ker je prenaporno stati celo dopoldne na soncu. Zato pa so članice pripravile razstavo svojih izdelkov v društveni sobi Glasbene šole. Na stotine pentelj, zank in vbodov smo videli in če prištejemo še slab vid, nespretne, neokretne roke in vse ostale težave, ki pestijo tiste, ki so obsojene samo na domač zapeček, moramo čestitati prav vsaki posebej. Spoštujmo njihovo vztrajnost, napor in moč, da zmorejo!

SLOVENSKA BAKLA V NAŠI OBČINI ŽIVAHNO IN RAZGIBANO KOT NEKDAJ NA DAN MLADOSTI

Jani Levstik | foto: Aleš Fevžer/OKS

Z zgornjim naslovom so v Olimpijskem komiteju Slovenije opisali prihod bakle v občino Velike Lašče, ki je v torek 25. maja prešla našo občino od Turjaka, Rašice, Roba do Velikih Lašč. Tam je bila predana županu Tadeju Malovrhu, ki je pri OŠ odtekel zadnji krog, nagovoril mladino in besedo predal olimpijki, judoistki Raši Sraka Vukovič, ki je nekoč orala ledino slovenskega ženskega juda in kot prva Slovenka osvojila kolajno na svetovnem prvenstvu. Vse osnovnošolce in druge prisotne na osrednjem dogodku je nagovorila tudi ravnateljica Metoda Kolar. Baklo so pozdravili tudi osnovnošolci na podružničnih šolah na Turjaku in v Robu. Po zaključenem dogodku v Velikih Laščah so osnovnošolci iz Velikih Lašč štafetno z baklo pritekli do Ponikev, kjer

so jo predali občanom Dobrega polja. Bakla bo med aprilom in julijem obiskala vse slovenske občine, povežala mlade tekače, rekreativne športnike, občanke in občane ter vrhunske športnike ter s tem okrepila pomen športa za vse, solidarnosti, upanja in jeklene volje ter hkrati namenila dobre želje slovenskim olimpijcem za Olimpijske igre v Tokiu 2021.

V imenu organizatorja celotnega dogodka Športne zveze Velike Lašče se zahvaljujem Občini Velike Lašče, ki je podprla ta projekt, ravnateljici Metodi Kolar, ki je z navdušenjem sprejela in zagotovila vso potrebno podporo za udeleženje osnovnošolcev in izvedbo osrednje prireditve, športnemu pedagogu Bojanu Novaku za organizacijo in aktivacijo učencev za sodelovanje pri teku ter vsem ostalim vpletenim učiteljicam na podružničnih šolah Rob in Turjak. Posebna zahvala vsem 40 tekačem in tekačicam, ki ste tekli z baklo in s tem postali del olimpijskih sanj.

ADL O TEM IN ONEM O GLOBALNIH SPREMENBAH

Pripravlja Jože Starič

Pred leti se je govorilo o globalnem segrevanju. Kasneje se je to spremenilo v klimatske spremembe; zdaj govorimo o klimatski krizi. Ne verjamem, da človek lahko vpliva na vse. Dejstvo pa je, da oblast, tudi s pomočjo klimatskih sprememb, ki so se v zgodovini vedno dogajale, manipulira z ljudstvom: vceplja mu slabo vest za pretekla dejanja, vceplja mu strah pred prihodnostjo in ga odmika od sedanjosti.

Gre pa za družbene globalne spremembe; smo sredi nekakšnega globalnega družbenega inženiringa. Ena od teorij pravi, da je načrt globalnih družbenih sprememb obstajal že prej in da so le izkoristili situacijo s korono. Druga govori, da je načrt obstajal že prej in da bi ga lažje izvedli, so povzročili korono. Trdi torej, da korona ni nastala slučajno, ampak je bila razvita v laboratoriju. O tem obstajajo celo dokumenti. Prispevki o tem so celo na YouTubeu ponovno legitimni; še pred mesecem ali dvema so bili cenzurirani.

Svetovni gospodarski forum promovira Veliko ponastavitvev (The Great Reset). V tem programu govorijo o globalni centralizirani državi (Global Government). Teoretiki že nekaj časa razglabljujejo o poenotenju celotnega planeta in uvedbi ene družbene ureditve, o vse bolj poenotenem zdravstvu, šolstvu, skratka vsem. V zadnjem času se ponovno pojavlja slogan Zgradimo spet boljše (Build back better). Skratka, svetovni voditelji so začeli promovirati ideje, da je svetovno ureditev treba spremeniti in jo preurediti v bolj pravično. K temu dodajo še Novo zeleno obzorje (New Green Horizont). Čeprav je misel precej utopična, pa program obstaja in je zapisan.

Dogaja se torej nekaj dirigirane-ga. Še nikoli se ni izpolnilo toliko t. i. teorij zarote kot v zadnjem času. Sleherni teden se kakšna od teorij spremeni v dejstvo.

Pojavlja se tudi transhumanistični program, ki stremi k izboljšanju človeka. Pri tem želijo spojiti človeka s strojem oziroma umetno inteligenco. Transhumanizem obstaja v medicini, kjer raziskujejo, kako bi z elektroniko in mehanskimi pomagali izboljšali življenje ljudem, ki zaradi zlomljene hrbtenice ne morejo hoditi. Po drugi strani se znanstveniki, pravim jim Frankensteinovski, ukvarjajo s tem, kako bi izboljšali človeka in tako človeka dehumanizirajo. Prizadevanja znanstvenikov so povezana z globalnim spreminjanjem družbe: posameznik ni več individuum, ampak je zgolj atomizirani delček znotraj množice. Ni več samostojna osebnost, ampak je s pomočjo umetne inteligence povezan v možgansko omrežje (Brain Net).

O znanosti se danes govori kot o »sveti kravi«. Le znanost vedno daje pravilne odgovore; vanjo spadajo samo »pravi« znanstveniki: tisti, ki dvomijo ali mislijo drugače, niso »pravi«– njihovega glasu se ne sliši. Znanost je »zlizana« s politiko. V znanosti so pričeli govoriti o konsenzu, a konsenz v znanosti ne obstaja; soglasno razmišljanje je možno le v politiki. Vemo, da konsenz tudi v politiki ne deluje; v resnici tisti z večjo močjo nekako prepričajo šibkejšo in na koncu se vsi strinjajo. V znanosti pa ne more biti konsenza; znanost je postopek – postopek v poskusu, ki v kontroliranih pogojih pripelje vedno do istega rezultata. Znanost je proces, ki vodi do konkretnih rezultatov, ki jih moraš doseči večkrat, da lahko rečeš, da si potrdil teorijo in jo s tem

znanstveno dokazal. Včasih ne vem, ali se politiki skrivajo za znanstveniki ali je obratno.

Del globalnih sprememb je tudi transspolni (Transgender) program, ki v grobem pomeni, da človeku spol ni določen ob rojstvu, ampak si ga lahko izbere; da ne obstajata samo dva spola, ampak jih je več. To je zadeva, ki na prvi pogled zgleda obrobna, a ni. V ZDA se na atletskih tekmovanjih že pojavljajo moški, ki se identificirajo kot ženske. Ker so takšne ženske fizično močnejše od tistih, ki so se kot ženske rodile, so seveda uspešnejše. Na olimpijskih igrah v Tokiu bo v novozelandski ekipi dvigalk uteži nastopila ženska, ki se je rodila kot moški.

Današnji čas je zmes vsega: od govorjenja o klimatski krizi in četrte industrijske revolucije do velike ponastavitve. Vse poteka pod krinko ustvarjanja boljše družbe za malega človeka, kar še nikoli v zgodovini ni uspelo. A v resnici to ni namen; namen je pridobiti moč za vladanje po svoji volji. Verjamem, da vse to ni spontano, da sta v ozadju program in tudi denar za uresničitev. Pravim, da so ti ljudje psihopati s fiksno idejo, da so bogovi. Ne samo, da imajo božji kompleks; dejansko mislijo, da so bogovi. Svet hočejo kreirati po svojih lastnih željah in ga predruščiti na družbenih, bioloških, jezikovnih in ideoloških temeljih. Svoje ideje promovirajo kot spreminjanje sveta na boljše, iz zgodovine pa vemo, da kaj takega še nikoli ni uspelo.

Razkritje: Adl z odprtimi očmi in ušesi spremlja svet okoli sebe, zato so pogovori z njim vedno zanimivi. Ker se mi zdi škoda, da bi vse odletelo v pozabo, pogovore snemam in nato iz njih izluščim, kar se mi zdi zanimivo. Vse, kar je napisano, je povedal Adl, možno pa je, da je zapisano v drugačnem kontekstu, zaradi česar je odvezan vsakršne odgovornosti za zapisano.

VODA V PRAHU

Piše inženir dr. Alfonz Brusek.

Instituto de Investigacion de Enfermedades de la Pina, Kostarika

Vsi dobro poznamo vodo in njene osnovne fizikalno-kemične in seveda biološke lastnosti. V normalnih pogojih je tekočina; pri okoli 100 °C se spremeni v plinasto stanje, pri 0 °C pa je v trdnem stanju. Manj poznano je, da se lahko z vnosom prevelike količine vode v telo zastupimo, kar se med drugim kaže kot otekanje možganov. Voda je dobro topilo in kadar govorimo o mehki vodi, mislimo na vodo, v kateri je raztopljeno manj apnenca. S fizikalnimi in kemičnimi postopki lahko pripravimo popolnoma čisto vodo v kemičnem smislu, brez primesi in takšna voda se uporablja npr. v kemiji in medicini za pripravo čistih raztopin. Področje paraznaničnosti se z vodo ukvarja tudi iz vidika proučevanja vodnih kristalov, ki jih opazujejo pod mikroskopom. Obstajajo dela, ki podrobneje opisujejo barvo in strukturo kristalov, ki jo povezujejo z informacijami (čustvi), ki naj bi jih voda sprejela. Uradna znanost temu nasprotuje, saj ni dovolj dokazov oz. so ti dokazi včasih pridobljeni na način, da ne zadostijo sodobnim znanstvenim algoritmom. Spomnim se nekaterih poskusov, da bi dokazali in objavili argumente o spominskih lastnostih vode ali pa o dodajanju bioenergije vodi, ki naj bi imela potem zdravilne lastnosti. V Sloveniji imate mednarodno poznan incident ali pa poskus izvedbe doktorata na podlagi spomina vode, ki je skregal znanstveno srenjo in na koncu kljub zagovoru doktorata niso priznali, ker sta bila tematika in raziskovalni pristop neznanstvena. Tudi bioenergetike, ki so vodo v kozarcu domnevno oplemenitili, so z znanstvenim pristopom slepe probe šokirali, ko so jim te oplemenitene, a na skrivaj označene, kozarce vode v prostoru brez njihove prisotnosti zamenjali. Ko so jih spustili nazaj v prostor, so morali ponovno prepoznati tiste, ki so bili po njihovo oplemeniteni z bioenergijo. Rezultati so seveda daleč odstopali od pričakovanj, kar so potrdile tudi statistične analize te slepe probe, da gre le za naključne dogodke in ne za ciljno prepoznavanje dodanih energetskih sprememb vodi. Proti koncu leta 2017 in na začetku leta 2018, ko so v Švici na velikem hadronskem trkalniku (LHC) blizu Ženeve zaradi nadaljevanja raziskovanja protonskih trkov opravili manjši remont, se je zgodila tehnična nevspešnost, ki je vodila do zanimivega odkritja, ki pa še do danes ostaja v senci znanstvenega poročanja. Pri pripravi cevi, po katerih v vakuumu blizu absolutne ničle s skoraj svetlobno hitrostjo v magnetnem polju potujejo protoni (pozitivno nabiti jedrni delci), sta vstopila voda, njen izvor predvidevajo iz zračne vlage, ter helij kot hladilni medij. V obeh ceveh dolžine 27 km, ki sta osnova trkalnika, so se pojavili nepredvideni pogoji, ki so jih poskušali čim hitreje odpraviti. Kljub temu so nadaljevali z izvajanjem trkov protonov, da bi dokazali Higgsov bozon (božji delec), ki naj bi igral glavno vlogo pri nastanku vesolja. Številni senzori so zaznali neobičajne impulze, ki si jih znanstveniki niso znali razlagati, vendar iskanega delca niso našli. Mnogoštevilne analize rezultatov, njihovo ponavljanje in kasneje ponavljajoči se novi remont, sicer ob delovanju LHC pod vakuumskim pritiskom, so pripeljali do dejstva, da so nejasnosti in probleme v tej največji znanstveni tehnični napravi povzročile molekule vode, ki so vstopile v cev v času predhodnega remonta. Zadeva ne bi bila

tako problematična, če ob ponovnem daljšem in temeljitejšem remontu med čiščenjem v cevi ne bi našli zaznavno količino mikronskega prahu, katerega izvor najprej ni bil poznan. S fizikalnimi in kemičnimi analizami prahu, ki se ga je v celotni dolžini cevi nabralo nekaj več kot 50 kg, niso prišli do nekih konkretnih rezultatov, razen seveda, da ima srebrno siv prah specifično težo izredno nizko, 0,000975 kg/dm³. V eni izmed analiz mikronskega prahu iz cevi trkalnika, kjer se uporablja visokoenergetska ultravijolična svetloba (UV), valovne dolžine med 10 in 15 nanometrov (10-9m), se je zgodil nepoznan fenomen, ko se je prašni analit po natančno 6,23 sekundah utekočinil. Nenavaden pojav so v kontroliranih pogojih večkrat ponovili, pri čemer se je izkazalo, da je čas, potreben za utekočinjenje prahu, premo sorazmeren valovni dolžini uporabljene UV svetlobe v intervalu med 8 in 25 nanometrov. Serija znanstvenih člankov, objavljena v revijah Journal of Quantum Physics and Biology ter Avangard Chemical Reports predstavlja in razpravlja o fenomenu HEWD (high energy water dehydration), pri čemer gre za pojav nove oblike agregatnega stanja vode. Tako imenovano vodo v prahu lahko z dodajanjem visoke energije preko UV žarkov spremenimo nazaj v običajno, tekočo obliko, kar seveda v prihodnosti prinaša številne nove izzive. HEWD je v eksperimentalnih pogojih že mogoče uporabljati kot način za namakanje zemlje v puščavskih predelih, kjer prah z letali posipajo po površini; le-ta se potem zaradi UV sevanja sonca počasi utekočinja, kjer rekonstituirana voda potem namaka zemljo. Tudi nedavna kitajska odprava v vesolje je kot alternativni vir vode za astronavte preskusila HEWD, ki močno zmanjša tovarno maso rakete. Zaenkrat je HEWD tehnologija za širšo uporabo še nedostopna, kajti omejujejo jo izredno visoka cena (več kot 3 milij. dolarjev/gram) ter dejstvo, da veliki hadronski trkalnik zaradi nadgradnje ne bo obratoval najmanj do leta 2027.

P. S.: Z veseljem seveda pričakujem odziv, tako vprašanja, komentarje, kritike in predloge po sodelovanju, ki jih sprejemajo na uredništvu lokalnega medija, s katerim sodelujem. Od tam mi bodo seveda posredovali vse odzive na strokovne edukativne prispevke skladno z Zakonom o izdaji lokalnih medijev (ZILM).

ANDREJ JAPELJ s.p.

Rašica 19,
1315 Velike Lašče

**- slikopleskarstvo
- fasaderstvo
- knauf**

M: 031 404 404

E: andrej.japelj1@gmail.com

VZDRŽEVANJE OBJEKTOV

Pozitivne napovedi Sloveniji

Alenka Jeraj, poslanka v Državnem zboru Republike Slovenije

Na pragu poletja, ki ni tako toplo kot običajno, se sproščajo ukrepi, ki jih je Slovenija sprejela v spopadu z epidemijo koronavirusa. 256.784 ljudi je korono prebolelo, dobrih 785.400 je cepljenih z enim odmerkom, 568.727 pa z obema odmerkoma. Ker je cepljenje najbolj učinkovito sredstvo za preprečevanje okužbe, vas vabim, da se čim prej cepite. Sama sem v petek, 28. 5. 2021, prejela drugi odmerek cepiva Astra Zeneca. Precepljenost bo zagotovila bolj normalno življenje, kot smo ga bili vajeni v zadnjih mesecih. Gospodarske in druge napovedi za Slovenijo so dobre, kar pomeni, da bi lahko že konec letošnjega poletja dosegli nivo, kot smo ga imeli pred epidemijo.

Mednarodni denarni sklad – IMF je pripravil poročilo za Slovenijo, v katerem so ocenjevali primernost ukrepov v času pandemije koronavirusa in splošne prihodnje usmeritve države. Pandemija je povzročila veliko trpljenja, celo smrti, a so kot odgovor nanjo dobro vplivali hitri, obsežni in dobro usklajeni politični odzivi. Protikrizni ukrepi so pomagali oh-

ranjati delovna mesta, zagotavljati likvidnost podjetjem in dohodkovno podporo ranljivim skupinam.

Prav tako je Evropska komisija v **spomladanski napovedi izboljšala napoved letošnje gospodarske rasti za Slovenijo. Slovenija bo v letu 2021 in 2022 imela eno najvišjih gospodarskih rasti in eno najnižjih stopenj brezposelnosti v EU.** Napoved Evropske komisije je še en obetaven pokazatelj, ki kaže na to, da je Slovenija pri spopadanju z gospodarskimi in socialnimi posledicami epidemije uspešna. Na spodnjem grafu lahko vidite, da smo na 1. mestu in EU, kar se ne zgodi prav pogosto

Tudi zadolženost se bo zmanjšala, saj naj bi po napovedih Evropske komisije bruto javni dolg v letu 2021 znašal 79 odstotkov BDP, leta 2022 pa le še 76,7 odstotka BDP. Obeti so dobri in v Sloveniji se vrača optimizem.

Obveščam vas, da vsako drugo soboto sodelujem v oddaji na Radiu Zeleni val, kjer poročam o dogajanju v Državnem zboru. Prisluhnite v soboto ob 17.30.

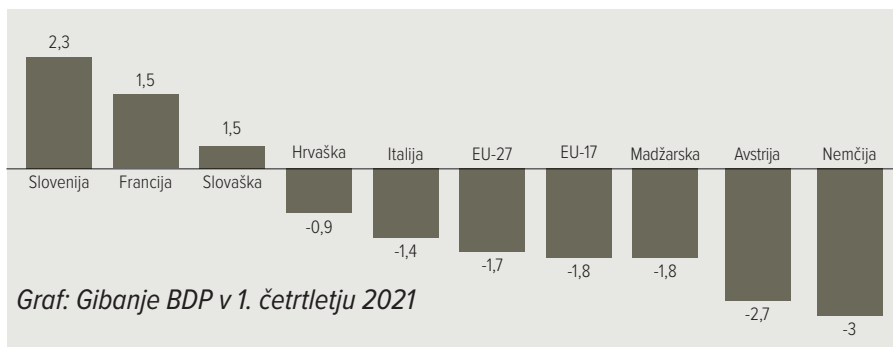

V začetku meseca ste praznovali Praznik Občine Velike Lašče.

Ob tem vam iskreno voščim in želim, da bi občina napredovala in se razvila ter s tem omogočala prijetno bivalno okolje za vsakega izmed vas. Srečni in ponosni smo tudi zaradi 30-letnice samostojnosti in velikega napredka, ki smo ga v vseh teh letih dosegli. Imamo veliko razlogov za hvaležnost in optimizem in želim vam lepo praznovanje ter iskrene čestitke.

Naj zaključim z besedami dr. Jožeta Pučnika:

»Moč naroda ni v letalih in oklepu, je v njegovi volji.«

DONACIJA LIONS KLUBA GZ VELIKE LAŠČE

Temeljni postopki oživljanja (TPO) se izvajajo pri osebi, ki je neodzivna, ne diha (oz. ne diha normalno) in se ne premika. Če sumimo, da je pri osebi prišlo do zastoja srca, pričnemo s TPO. GZ Velike lašče je za potrebe vaj in izobraževanja iz ved temeljnih postopkov oživljanja v mesecu juniju kupila vadbena lutka in demonstracijski avtomat-

ski eksterni defibrillator (AED). Lutko in AED so nekatera društva že preizkusila na svojih rednih vajah; na voljo bo vsem gasilskim društvom v GZ Velike Lašče in vsem drugim občanom, ki bi se želeli pridobiti ali obnoviti znanje TPO.

Investicija je znašala okrog 1100 €; približno četrtno oz. 300 € je k nakupu primaknil Lions klub Ribnica.

Lions klubu Ribnica se za donacijo iskreno zahvaljujemo.

Za lep nasmeh skrbimo že 25 let

 invisalign®

bredent
medical

- Preventivni pregledi in posveti
- Konzervativa
- Protetika
- BREDESKY implantati
- Nevidni ortodontski aparat **INVISALIGN**
- Ortopansko slikanje zob

ZZ

Goran Petrovič dr. dent. med.
zasebna zobozdravstvena ordinacija | **25 let**

Adamičeva 30 | 1290 Grosuplje | T +386 1 787 34 13 | M +386 41 723 731

**Nova era,
nova doživetja.
Popolnoma novi Tucson.**

Četrta generacija popolnoma novega Tucsona začena svojo zgodbo na novo. Odmik od klasike je več kot očiten, saj s svojo drzno in sodobno podobo, izjemno ravnjo udobja, najnaprednejšimi sistemi za pomoč in varnost ter vrhunsko brezžično povezljivostjo zaznamuje nekaj popolnoma novega.

Poudarjene zunanje in globoke bočne linije mu dajejo svojevrsten značaj, ki ga dopolnjuje še notranjost. Ta z novim multifunkcijskim volanom, digitalnimi merilniki, LCD zaslonoma, digitaliziranimi in zelo odzivnimi stikali konzole ter udobjem izbranih materialov naredijo vožnjo za popoln užitek.

 HYUNDAI

Povprečna poraba goriva: 5,2 – 7,8 l/100 km, emisije CO₂: 125 – 178 g/km. Emisije onesnaževal zunanjega zraka iz prometa pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanjega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerno povišanim koncentracijam prizemnega ozona, delcev PM₁₀ in PM_{2,5} ter dušikovih oksidov. Kupci ste v raziskavi QUDAL (Quality MEDAL) terenskim in mestnim vozilom Hyundai podelili priznanje **Najvišja raven kakovosti na slovenskem trgu**. Vir: <http://qudal.com/SLOVENIA-621KD78> in <http://qudal.com/SLOVENIA-620XM14>. Izdajate si pridružuje pravico do tiskarskih napak. Slike so simbolične. Več informacij je na voljo pri pooblaščenih prodajalcih vozil Hyundai. Pogoji garancije in podatki o specifični porabi goriva in emisijah CO₂ so na voljo na www.hyundai.si.

Avtohiša Zalar d.o.o., Male Lašče 105, 1315 Velike Lašče

031 331 920, 01 7881 999, www.avtohisazalar.si, prodaja@avtohisazalar.si, FB, Instagram, Twitter

Tadeja Nemček Glass Art

Unikatni izdelki iz taljenega stekla.
Posebno lepa darila za različne priložnosti.
Zgodbe v steklu ustvarjam v svojem studiu
v Dvorski vasi pri Velikih Laščah.

Dvorska vas 49 | 031 881 341
1315 Velike Lašče | tadeja.nemcek@gmail.com
Slovenija | <https://tadejanemcek.wixsite.com/glassart>

microera

Microera Jože Šilc s.p.
Hrovača 14A (trgovski center SPAR Ribnica)
1310 Ribnica
☎ 01 8373 116
☎ 051 358 762
✉ info@microera.si
www.microera.si

UGODNI NAROČNIŠKI PAKETI TER AKCIJSKI MOBITELI NA OBROKE!

Ugodni fiksni paketi NEO in mobilni paketi NAJ

DELOVNI ČAS:
PON - PET
8.30 h - 11.30 h
ter 14 h - 17 h
SOB
8.30 h - 11.30 h

TelekomSlovenije

POOBlašČENI PRODAJALEC

PRIBA

V NAŠI PONUDBI IMAMO:

- ♦ PVC okna in vrata
- ♦ ALU okna in vrata
- ♦ Senčila (rolete, zunanje žaluzije, roloji, screeni, pliseji, notranje žaluzije, komarniki, tende, ...)
- ♦ Sekcijska in industrijska garažna vrata
- ♦ Rolo garažna vrata
- ♦ Okenska ALU polkna
- ♦ Notranje in zunanje police
- ♦ Strešna okna VELUX
- ♦ Suhomontaža Knauf in Rigips
- ♦ Avtomatska drsna vrata

PARTNER, VREDEN ZAUPANJA.

Info: 051 402 780 / www.pribaokna.si

POROČNI VIDEO & FOTOGRAFIJA

☎ 040 69 12 12

✉ info@porocni-video.si

🌐 Poročni-video.si

📘 fb.com/porocnivideo

UGODNI VIDEO&FOTO PAKETI

BREZPLAČNO PREDPOROČNO FOTOGRAFIRANJE!

Poročni-video.si

Rigler
AVTOKLEPARSTVO
VULKANIZERSTVO

T: 01 7807 065
M: 041 990 868
KOMPOLJE 77
1312 DOBREPOLJE

POPRAVILO IN CENITEV VOZIL ZA VSE
SLOVENSKE ZAVAROVALNICE

BREZPLAČNO NADOMESTNO VOZILO

PRIPRAVA VOZILA NA TEHNIČNI PREGLED

POLNJENJE IN POPRAVILO KLIMATSKIH
NAPRAV

SERVIS VOZIL

VULKANIZERSTVO

POPRAVILO VOZIL NA RAVNALNI MIZI

IZPUŠNI SISTEMI

AVTODIAGNOSTIKA

AVTOVLEKA

POGODBENI SERVIS ZA ZAVAROVALNICO
TRIGLAV IN TRIGLAV ASISTENCA

triglav

Triglav Asistenca

ŠVEDSKE TOPLLOTNE ČRPALKE

SUBVENCIJA

nov design

wifi povezava

prijazen nadzor na dotik

NIBE

TOPLLOTNA ČRPALKA

NIBE S1255

LOKALNO
PREZRAČEVANJE
NIBE
DVC 10

www.knut.si

080/71-72

MEGADOM

UREŠNICI IDEJE CENEJE!

*Velika izbira
žarou*

MEGADOM RIBNICA, OB ŽELEZNICI 4, RIBNICA - tel: 01/835 1 640 - www.megadom.si - f

PETER HREN, S.P.

GRADEŽ 14, 1311 TURJAK

GSM: 031/356 668

TEL: 01/7881 366

STEKLARSTVO

- Brušenje stekla
- Fazetiranje stekla in ogledal
- Peskanje stekla
- Izdelava izolacijskega termopan stekla
- Kaljeno steklo
- Tuš kabine (po meri, s tesnili)
- Ogledala
- Izdelava taljenega stekla z vzorci (fusing tehnika)
- Montaža vsega navedenega
- Ostale steklarske storitve

NAGRADNA KRIŽANKA

				SESTAVIL ANDREJ PRAZNIK	GOBA, KI RASTE V ŠOPIH NA PANJIH	GORKOTA	NASELJE V ISTRI S. OD LOVRANA	DELO, OPRAVILO	BEG, POBEG, UMIKANJE	TEMNI DEL DNEVA	DANIEL DEFOE	FRANC. SLIKAR (JEAN-AUGUSTE-D.)	JUDOVSKA SHODNICA	TONE KUNTNER			
				FANT, KI DOBIVA ŠTIPENDIJO													
				ELEKTRIČNI VODNIK													
				VOJAŠKI PAS									GABI NOVAK			VDOLBINA ZA ODVAJANJE VODE	
				ROD LAVER			EMIL ZATOPEK					SLABA JUHA	ŽIVAL S KLEŠČAMI				
				DANI ALVES			DALJNA PRETEKL.						NEZNA-NEC				
												DRAMATIK (BEN)					
												IRMGARDA (KRAJŠE)					
				JEDIZIKER										ZAPREKA	GALIJ	NASPROTJE NA-GRADNE	
PROTEST. PISEC (SEBASTIJAN)																	
	SADNO DREVO, RENKLODA	ČLOVEK, KI LETA Z ZMAJEM	KANADSKI PEVEC POPEVK (PAUL)				NINO ROTA		VRČU PODOBNA POSODA								
							KISLA TEKOČINA NA SOLATI		ELEMENT								
ROBERT ZEMECKIS			MATERIAL V ZVARU				BODEČA RASTLINA						PESNIK GRUDEN	24 UR			
			EDGAR DEGAS														
PREMOŽENJE							REKA V MÜNCHNU										
							JUDOVSKI KRALJ										
VIŠJA, NADREJENA OBLAST									VPREŽENA ŽIVAL								
									DRUGI PAPEŽ								
GUSTAV JANUŠ			MINISTER (ALEŠ)				TUJA OBLIKA IMENA LUCIJA	AZIJSKA DRŽAVA									
			SKAKALEC PREVC					IGRALEC PITT									
KOŠČEK LAVE							MOŠKO IME, BINE										
							EVA ČERNE										
NASELJE SV. OD ŠMARJ. TOPLIC							ŽARA										
							JAVNO IZRAŽENO MNENJE										
TROBLA	SKORAJ NAVPIČNO SKALNATO POBOČJE	MANJŠA PTICA PEVKA								ZAPOR				ZAPRTA DRUŽB. SKUPINA V INDIJI			
		DNINAR															
ZELO OZKA POT ZA PEŠCE							OPEKA										
							PREBIVALEC ILIRIKA										
ZDRAVLJENJE																	
									RADIJ								
									PESNIK (EDGAR ALLAN)								
ERNEST ŽELEZNI			OBLIKA IMENA LOLITA														
			RENIJ														
PRIPovednost																	
AMERIŠKA PLOŠČINSKA MERA							VESOLJSKO PLOVILO										

Nagrajenka iz Troble št. 3 je Tina Strnad. Nagradni bon bo prejela po pošti. ČESTITAMO!

Rešitev samo nagradnega gesla z vašim polnim naslovom pošljite na naslov uredništva Troble, Levstikov trg 1, 1315 Velike Lašče ali ga oddajte v tajništvu občine oziroma pošljite rešitev na naslov trobla@velike-lasce.si. Rešitve sprejemamo do datuma uredniškega sestanka, 8. septembra 2021. Izžrebanec nagradnega gesla bo prejel nagradni bon in bo objavljen v Trobli št. 5. Nagrado bo izžrebanec prejel po pošti.

Objava zahval

Zahvale ob izgubi bližnjih lahko oddate preko e-pošte trobla@velike-lasce.si ali v **tajništvu Občine Velike Lašče**. Zahvali lahko priložite fotografijo; **besedilo naj bo v obsegu do 600 znakov s presledki**.
Cena objave znaša **16 EUR + DDV**.

Uredništvo

Si kot sonce življenja sijala,
za vse svoje ljubezen razdala,
odslej boš kot zvezda svetleča,
naj ti v nebesih dana bo sreča.

zahvala

Od nas je tiho odšla draga žena, mama,
babica, sestra in hči

BREDA KOŠIR

z Male Slevice

(5. 8. 1965 – 16. 5. 2021)

Vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom in znancem, ki ste se od naše Brede poslovili in jo pospremili na njeno zadnjo pot, zanjo molili ter darovali sveto mašo, cvetje in sveče, se iskreno zahvaljujemo. Posebno zahvalo izrekamo patronažni sestri Petri za skrbno nego na domu. Iskrena hvala tudi gospodu župniku Andreju Ojstrežu za lepo opravljen poslovilni obred, ge. Veroniki Vasič in ge. Metodi Kolar za lepe besede ob slovesu ter pevcem, trobentaču, pogrebce in pogrebni službi Zakrajšek.

Žalujoci vsi njeni

Vsak človek je zase svet,
čuden, svetel in lep
kot zvezde na nebu ...
(T. Pavček)

zahvala

Ob nenadni smrti našega očeta,
brata, dedka, tasta

DUŠANA KRAŠOVCA

iz Podstrmeca

(14. 2. 1961 – 28. 5. 2021)

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem znancem za izrečeno sožalje, darovano cvetje in sveče. Za lep pogreb se zahvaljujemo tudi podjetju Žale, pevkam skupine Mjav, Tanji Zajc Zupan, trobentaču, gasilcem PGD Karlovica, motoristom in združenju Sever.

Vsi njegovi

Srce je omagalo,
tvoj dih je zastal,
a nate spomin
bo večno ostal.

zahvala

V 83. letu nas je po težki bolezni zapustil
dragi mož, oče, tast, dedek in pradedek

RUPAR JOŽE

iz Tomažinov

(21. 3. 1938 – 10. 5. 2021)

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom in znancem za izrečena sožalja, darovano cvetje in sveče. Posebna zahvala PGD Rob za opravljen pogreb in govor, pevcem za odpete pesmi, gospodu župniku za opravljen obred in pogrebni službi Zakrajšek za pogrebne storitve.

Žalujoci vsi njegovi

KOLEDAR PRIREDITEV

JULIJ/AVGUST/SEPTEMBER 2021

**SOBOTA, 10. JULIJ, 24. JULIJ,
7. AVGUST, 21. AVGUST,
4. SEPTEMBER, 18. SEPTEMBER**
od 8. do 11. ure
Velikolaški trg
**VELIKOLAŠKA
TRŽNICA**

Vse občane prijazno vabimo, da se tržnice udeležite in podprete lokalne pridelovalce in kmete. Lokalno pridelana hrana ima veliko prednosti, saj je bolj sveža, prepotuje bistveno manj kilometrov in vsebuje več hranilnih snovi.

Vse zainteresirane lokalne kmetije in proizvajalce hrane vabimo, da se nam javite (sporočite kontaktne podatke in ponujene pridelke) na telefon **01 7810 370** ali na elektronsko pošto **obcina@velike-lasce.si**.

Predstavili vas bomo na naši spletni strani ter družbenih omrežjih.

SOBOTA, 10. JULIJ
Krvava Peč, Lojzov teater
**CELODNEVNO
SPOMINSKO
SREČANJE OB
5. OBLETNICI SMRTI
ALOJZA USENIKA**

SOBOTA, 10. JULIJ
Turjak
**LOKOSTRELSKA
TEKMA ZA
SLOVENSKI 3D**
(LK Turjak)

SOBOTA, 31. JULIJ
Turjak
**LOKOSTRELSKA
TEKMA ZA SLOVENSKI
AH POKAL**
(LK Turjak)

NEDELJA, 1. AVGUST, ob 10. uri
Velike Lašče
**GOD SV. MARTE
s sveto mašo in
pogostitvijo**
(DPŽ Velike Lašče)

SOBOTA, 14. AVGUST
Velike Lašče - Velika Slevica
**POHOD IZ VELIKIH
LAŠČ NA VELIKO
SLEVICO**
(CI Velikolaški vodniki)

SOBOTA, 21. AVGUST, ob 20. uri
Karlovica
**GASILSKA VESELICA
S PARADO**

(PGD Karlovica)

SOBOTA, 21. AVGUST, ob 17. uri
Krvava Peč, Lojzov teater
**Glasbeni nastop
BORISA MUŽEVIČA**

NEDELJA, 22. AVGUST, ob 9. uri
Velike Lašče – okolica, 80 km
**CESTNI KOLESARSKI
MARATON**
(Kolesarsko društvo Velike Lašče)

SOBOTA, 4. SEPTEMBER
ob 13. uri
Krvava Peč
**PROSLAVA OB
30. OBLETNICI
SLOVENSKE
SAMOSTOJNOSTI**
Vabljeni na
slavnostno prireditev,
govornika bosta brigadir
Tone Krkovič in župan
Občine Velike Lašče
dr. Tadej Malovrh.
*(OZVVS Velike Lašče,
Občina Velike Lašče)*

NEDELJA, 19. SEPTEMBER
Gradež
**PRAZNIK SUHEGA
SADJA**
(Društvo za ohranjanje dediščine)

NEDELJA, 19. SEPTEMBER
Gradež
**POHOD
PO TRUBARJEVI
ROJSTNI FARI**
(Društvo za ohranjanje dediščine)